

Вальдемар Цорн

Шлях до Саду

Історія про життя людей
до потопу

«СВІТЛО НА СХОДІ»
КИЇВ
2018

УДК
ББК
Ц81

Зміст

Цорн В.
Ц81 Шлях до Саду: Історія про життя людей до потопу /
Переклад з російської. — К.: Світло на Сході, 2018. — 192 с.
ISBN

Неймовірні пригоди героїв повісті «Плем'я дітей Світла» тривають. Через підступну хитрість ворога мисливець, на ім'я Ва, опиняється в полоні, з якого, здається, неможливо втекти. Чи вдасться одноплемінникам визволити товариша, адже їхніми суперниками в непролазних допотопних нетрях виявилися не лише чорнолиці воїни, а й велетенські ящери.

Дивовижна історія про незламність віри у всемогутність Всевишнього не залишить байдужим жодного читача.

Переклад з російської.

Для середнього та старшого шкільного віку.

Вид. № 02.517
ISBN

© 2018 «Свет на Востоке».
© 2018 «Світло на Сході»,
укр. переклад.

Розділ 1. Нагальна справа	5
Розділ 2. Прощання	18
Розділ 3. Несподіване відкриття	26
Розділ 4. Пастка	35
Розділ 5. Зустріч	42
Розділ 6. Поранений	48
Розділ 7. Жрець бога смерті	55
Розділ 8. Пісні про втрачений Сад	63
Розділ 9. Втеча	70
Розділ 10. Повернення ватажка	79
Розділ 11. Бранець чорнолицих	88

Розділ 12. Слідами чорнолицих	93
Розділ 13. Рішення Ел	99
Розділ 14. Вірні друзі	104
Розділ 15. План	111
Розділ 16. Отруйні стріли	118
Розділ 17. Заручник	127
Розділ 18. Промінь надії.....	134
Розділ 19. Пітьма в серці	142
Розділ 20. Новий табір чорнолицих	150
Розділ 21. Напад.....	157
Розділ 22. Відплата	163
Розділ 23. Ящери	169
Розділ 24. Дорогою додому.....	175
Розділ 25. Останній привал.....	181
Епілог.....	189

Розділ 1

Нагальна справа

Широку, вкриту високою та густою травою долину на дві нерівні частини розділяла річка, над якою зграї ластівок ганялися за дрібною, не видимою людському оку мошकारою. Вечір, як і завжди, був світлим, свіжим і приємним.

Антилопи, коні та інші тварини вже сховалися на ніч у високих чагарниках або вляглися під гіллястими деревами в невеличких гаях, які так густо було розкидано долиною, що вона здавалася шкурою леопарда. Долину з півночі оточував густий синій ліс, який ріс далеко, аж на небокраї, а зі сходу та заходу її обрамляли невисокі скелясті гори.

Сонце, спускаючись до обрію, всю долину огортало м'яким світлом, і лише схил гори, в якій була печера, ховався в тіні.

«Це єдиний недолік нашої домівки, – зітхнув Ва. – Прикро, що майданчик перед печерою надвечір швидко темніє».

– Тато, тебе мама кличе, – голос п'ятирічної дівчинки, вдягнутої в коротку сорочку з м'якої

оленячої шкіри, відволік Ва від думок. – Вона вже спекла коржі, а на вогнищі смажиться оленяче м'ясо...

– Так, татусенько, ходімо, – відлунням прозвучав інший голосок.

Це була Лія, друга з його двійняток. Дівчинка мала таке ж убрання, як і сестра Ліна, та в усюму іншому діти між собою різнилися. Лія була синьоокою, з рудим волоссям і ластовинням, стрункою довгоногою красунечкою. Ліна – кароока збитенька дівчинка з чорними, мов крила ворони, кучерями. Лія вдалася у маму, а Ліна була схожою на тата.

Ва, коренастий чоловік із чорним хвилястим волоссям, яке вільно спадало на широкі плечі, та чорною бородою, що приховувала половину обличчя, взяв маленьких донечок за руки й увійшов до печери.

Відразу за входом до помешкання лежав великий камінь (він сягав майже половини висоти печери), тож усі, хто заходили всередину, мали обійти валун із того чи іншого боку. Повернувши ліворуч, можна потрапити до великого просторого приміщення. Там мешкали молоді чоловіки та жінки племені, які вже стали самостійними мисливцями, проте ще не створили власних сімей. Прохід праворуч від валуна вів до головної печери, де мешкали довгожителі. Перейти з одного приміщення до іншого

можна було й не виходячи назовні – вони поєднувалися невеличким тунелем.

Увійшовши до печери, Ва повернув праворуч. Усередині було гамірно та людно. Навколо багать стояли, сиділи та лежали дорослі й діти. Здебільшого вони були вдягнуті у простуваті вбрання. Жінки носили завдовжки до колін сорочки з оленячих шкур хутром зовні, з майстерно обробленою горловиною та рукавами. Чоловіки на стегнах мали пов'язки, а через плече в них були перекинуті шкіри, що на попереку підхоплювалися шкіряними пасками.

Довгожителі – високі, статні та м'язисті чоловіки – між одноплемінниками виділялися сивим волоссям і вишуканим убранням. Їх було понад десять осіб. Усі чоловіки-довгожителі носили білі бороди – довгі чи короткі.

У печері горіло з десяток багать. Вогнища освітлювали майже все приміщення, та дальні закутки, де ніхто не ночував, і переходи до другої та третьої печер залишалися в напівтемряві. Стеля вгадувалася лише тоді, коли в якомусь із багать спалахувала смолиста гілка. Не кожна родина мала своє вогнище. Невеличкі сім'ї спільно готували вечерю, а також разом проводили вечірне дозвілля. Інколи все плем'я збиралося довкола найбільшого, тобто головного багаття, біля якого ночували довгожитель Ор і його дружина Нуа.

Вогнища у печері розводилися так, аби люди, збираючись довкола них, могли вільно щось обговорювати, не заважаючи іншим. Ор наполягав: кожна родина повинна мати час, місце та можливість для спілкування. Ніщо, навіть плем'я, не здатне замінити вплив батька та матері на виховання дітей. Тому на нічліг усі розходилися по власних помешканнях: молоді сім'ї йшли в дальнє, нежонаті мисливці – у перше ліворуч, а родини з дорослими дітьми ночували в печері довгожителів, де плем'я майже весь вечір проводило час разом.

Історії та пісні довгожителів, які діти й молодь слухали дуже часто, також не могли замінити родинного спілкування. Тому біля головного багаття люди збиралися вже тоді, коли малеча мирно дрімала у своїх затишних, створених із м'яких шкур ліжечках.

Ва з доньками пройшов повз вогнище Ора та Нуа. Погляди чоловіків зустрілися. Ва усміхнувся і схилив голову перед своїм наставником. У відповідь Ор правою рукою торкнувся грудей (там, де серце) і на мить заплющив очі – звичайне вітання між друзями. Очі довгожителя видавали тривогу. Ор кивнув, і Ва зрозумів, що є якесь повідомлення. Напевне, воно пов'язане з Рамом та Озом, мисливцями, які сьогодні з'явилися в печері, та з Іном, братом Рама, який десь затримався. Коли чоловіки повернулися

з походу, то на питання про Іна відповіли, що з ним усе добре й парубок повернеться за кілька днів. Ін стереже здобич у безпечному місці десь за протокою.

Ва пройшов до третьої печери, де мешкали молоді родини, а також його сім'я. Висока струнка жінка на рожні з вербової гілки покручувала нанизані шматочки м'яса. Вона то бризкала на м'ясо водою зі зробленого з гарбуза глечика, то поправляла шматочки так, аби вони смажилися рівномірно. Біля вогнища лежали собаки та гризли кістки – залишки їхньої вечері.

Ел, так звали дружину Ва, побачивши чоловіка з дітьми, засяла усмішкою. Подружжя вже сім років було разом – саме стільки їхнє плем'я мешкало в новій печері, – та варто Ел побачити Ва, як вона починала сяяти. Її вогненно-руде волосся лише підсилювало це враження.

– Усе наше плем'я їсть те саме м'ясо, але чому твоя їжа найсмачніша? – під час вечері похвалив Ва дружину.

Ел не відповіла. Лише усміхнулася чоловіку у відповідь на звичну від нього похвалу.

Дівчатка одноголосно відповіли:

– Бо нашу їжу мама приправляє любов'ю!

– Ти сам це щоразу кажеш! – додала Ліна, відкусивши дрібними білими зубами шматок м'яса.

Дим від вогнищ линував угору, в темряву. Усі були зайняті вечерею та обговоренням денних

подій: хто вирізався на полюванні, хто з хлопців уже володіє пращею чи яка дівчина навчилася стріляти з лука.

Незабаром після вечері Лія та Ліна під тихі розмови дорослих заснули. Ел узяла біля стіни згорток зі шкурами, розгорнула їх і влаштувала донькам постіль. Ва переніс дівчаток, уклав їх м'яким та легким лисячим хутром і, поклавши свої руки на їхні голівки, неголосно промовив вечірню хвалу:

– Вічний! Ось і закінчився цей чудовий день. Він минув під Твоєю опікою. Ми разом, ситі, здорові та щасливі. Тобі довіряємося на час темряви. Тобі поклоняємося і просимо Твого захисту.

– Діти так швидко ростуть, – тихо промовила Ел, милуючись, як дівчатка обійнялися вві сні.

У мерехтливому світлі невгамовних полум'яних язичків обличчя дітей, здавалося, змінювали вираз, але дівчатка міцно спали й солодко сопіли так, як це вміють робити лише малюки.

– Учора я відняла їх від грудей, – після короткого мовчання продовжила Ел. – Їм уже виповнилося п'ять років.

Ва обійняв дружину, притиснув до себе й тихо прошепотів їй на вухо:

– Вітаю! Ти чудово впоралася з материнськими обов'язками! У нас такі дивовижні донечки! Я кохаю тебе...

– І я знову ходитиму на полювання...

– Авжеж, тобі час побігати, бо ще станеш такою гладкою, як тітонька Лу, – засміявся Ва, заховавши своє обличчя у вогненно-руде волосся жінки.

Рідний запах сповнив серце чоловіка тепла і світла. Вдихання волосся одне одного свідчило про глибоку ніжність подружжя. І це було заведено лише між чоловіком і дружиною.

– Ходімо до багаття Ора, – запропонувала Ел, м'яко вивільняючись з обіймів чоловіка. – Він хоче повідомити нам щось важливе.

– Авжеж, я також це зрозумів.

Собаки підвели голови й поглянули господарям услід, але так і залишилися лежати біля сплячих дітей.

Від головного вогнища лунали тихі ритмічні звуки бубна й низький голос Ора, якому підспівували Нуа та Хел, довгожитель, який прийшов із міста й уже багато років жив у племені.

Ва та Ел присіли на розстеленій перед вогнищем велетенській шкурі печерного ведмедя. Чоловік мимоволі торкнувся своєї шиї, на якій висіла прикраса з кігтів, що колись належали власнику цієї шкури.

Здавалося, це відбулося так давно, коли вони вп'ятьох: Ва, Ел, Дан, Арун і Ан, старший брат Ва, – змушені були вступити в нерівну боротьбу з цим кремезним печерним звіром. Ва поклав руку на спину Ел, де у вирізі сорочки виднівся

шрам, і легенько його погладив. Дружина не озираючись ніжно прихилила голову на плече чоловіка.

Ор і Нуа співали про давні часи: коли сотні років тому вони були молодими, їхні прапрабатьки залишили місто й вирушили до лісу; як плем'я вирішило вдягатися у шкури тварин, бо Сам Вічний надів таке вбрання на перших людей, коли ті ще були в Саду. Довгожителі співали про те, що кров тварин жертвовно проливається за людський непослух перед Вічним і допущену пітьму в їхніх серцях.

Хоча ці пісні звучали вже безліч разів, та все одно, ніби вперше, вони захоплювали душі слухачів. Старші діти, вмостившись біля ніг дорослих і підперши голови руками, слухали пісні, затамувавши подих. У багатьох присутніх на очах блищали сльози. Не лише діти, але й дорослі відгукувалися на спів із завмиранням серця. Вони сумували за втраченим спілкуванням із

Вічним, неможливістю більше розуміти мову тварин, звірів та птахів, і загубленою невинністю та чистотою серця.

Нуа взяла з рук чоловіка обрамлений мушлями та круглими кістяними брязкальцями бубон і почала вибивати ритмічну мелодію. Вона заспівала про те, як плем'я послало на пошуки нової печери чотирьох молодих мисливців, як за ними ув'язалася дівчина... На обличчях присутніх з'явилися усмішки, пролунав дитячий сміх, і всі подивилися вбік Ел. Жінка зашарілася, збентежено опустила голову та знову пригорнулася до Ва.

Нуа співала про прекрасну долину, наповнену різними тваринами, про простору печеру, яку показав їм Вічний, про щастя життя в мирі з Ним і створеним Ним світом. Коли ж Нуа завела пісню про зустріч юнака з печерним ведмедем, серед слухачів знову запанувала напружена тиша. Ел почала підспівувати, і Нуа передала їй бубон. Ел співала про героїство Ана та перемогу в безнадійній, здавалося, сутичці з велетенським сильним звіром, про знахарську майстерність Ва, про життя в барлозі здоланого ворога, а тим часом усі присутні дивилися на прикраси на грудях героїв пісні. Це Ан зробив для всіх учасників бою по такій прикрасі. За звичаєм свого племені, чоловік спочатку прикріпив кігті ведмедя до свого списа, яким

колись був здоланий печерний ведмідь, але потім їх зняв і додав до прикрас кожного учасника битви.

Після пісні Ел усі почали розходитися на нічліг. Біля багаття, що ледве жевріло й освітлювало обличчя людей, залишилися сидіти з Ором декілька довгожителів, двоє молодих мисливців, які сьогодні повернулися з далекої мандрівки, Дан із дружиною, Ва, Ел і Хел.

– Ти хотів щось повідомити, – почав розмову Дан. Він був вождем мисливців племені, тому міг собі дозволити заговорити з Ором першим.

– Так, хотів. Дякую, що залишилися. Це дуже нагальна справа. Як ви всі знаєте, плем'я послало трьох мисливців за Далеку річку на пошуки солі. Майже місяць чоловіки були в розвідці, й лише сьогодні повернулися додому. Але, як бачите, не всі. Ін залишився за протокою, а Рам і Оз прийшли до печери.

– Чому він залишився? Що з Іном? – нетерпляче запитав Ва.

– Нехай розвідники самі розкажуть.

– У лісі, неподалік того місця, де ви колись звільнили Ел, ми натрапили на пораненого чорнолицього, – промовив Рам. – У його боку зяяла велика рана. Чоловік марив. Ми обробили й перев'язали рану. Залишати незнайомця в лісі у такому стані для нього означало б вірну смерть. Тому ми з ним насилу (мали ж при

собі ще чималий тягар солі) дісталися пасма пагорбів, що на південному сході від старого помешкання. Пам'ятаєте, там була невеличка печера? Тож ми вирішили залишити в ній Іна з пораненим. Брати із собою чорнолицього не наважилися, щоб не викрити нашу печеру. Ми повернулися додому вирішити, що робити з цим пораненим.

– І що тепер із ним робити? – запитав Дан, звертаючись до Ора.

– Спочатку треба вилікувати... – довгожитель говорив спокійно, та було видно, що сивобородий чоловік дещо збентежений і достеменно не знає, як правильно вчинити.

– Допомогати чорнолицим? – зі здивуванням і певною збуреністю запитала Ел.

– Ти маєш іншу пропозицію? – спокійно запитав Ор, пильно подивившись на зніяковілу Ел.

– Залишити чорнолицього в лісі. Свої ж його залишили...

– Він каже, що посварився з одним чорнолицим. Зав'язалася сутичка, і суперник ударив його ножем, – вставив Оз, який у племені не вирізнявся балакучістю.

– Чому б не перенести пораненого сюди? – запитав Хел.

– Хеле, ти знаєш чорнолицих. У них чорне серце, – у відповіді Ора прозвучала туга. – Чоловік нізащо не залишиться в племені. А коли

підє, то знатимє про нашу печеру. І ось тоді нам не оминути бїди. Гадаю, кращє послати туди декїлька мисливцїв, підлікувати його та й відпустити з миром.

– І кого ти хочєш послати, Орє? – запитала Лі, дружина Дана та матір Ел. Жінка донині не зронила і слова, а зараз цікавилася так, ніби все вирішено.

– Вважаю, достатньо піти чотирьом: Дану, Хелу, Ва, він добре розумієтьсѧ на ранах, травах і лікуванні, та Ел. А за вашими доньками нагляне їхня бабуся, – додав Ор, з усмішкою поглянувши на Лі.

Жінка ствердно хитнула головою і, несвідомо поклавши руку на округлий живіт, мовила:

– Тільки не затримуйтеся надовго.

– Гадаю, більше як місяць лікування не триватимє. Хоча з чорнолицими що завгодно може статисѧ, – зауважив Ва.

– Хел добре знає чорнолицих. Він зможе зрозуміти, що думає Арі (так звати хворого), які має наміри. У мене від цього всього на душі якась тривога, – після короткої паузи додав Ор. – Та обирати не доводиться. Не кидати ж людину в лісі напризволяще...

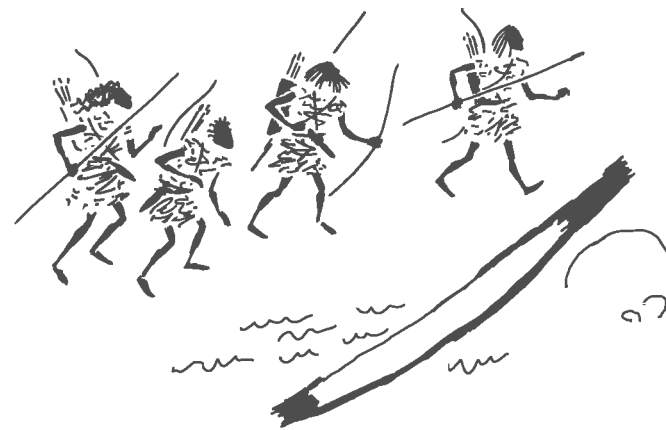
– Якою дорогою ви прийшли до протоки? – запитав Дан Рама. – Слідів не залишили?

– Ми намагалися просуватисѧ лише звіриними тропами, щоб не було відбитків. Та для

досвідченого слідопита це не таємницѧ. Хоча навряд чи хтось із чорнолицих на таке здатен. Ми вийшли до протоки там, де зазвичай ховаємо човен для переправи. Бо ж мали при собі тягар солі. Тепер човен на цьому березі. Ми сховали його біля озера.

– Добре. Тоді візьмемо човен, переправимосѧ через протоку й повернемо праворуч, аби вийти до великої ріки. Далі піднімемося вздовж берега вище того місцѧ, де ви залишили Іна з пораненим, і прийдемо до них зі сходу, – поділився маршрутом Дан. – Ва, візьміть своїх собак. Вони досвідчені та звикли вдвох полювати.

– Тоді так і зробимо. Домовилисѧ. А зараз гарних снів! – відпустив усіх Ор.

Прощання

Цього ж вечора далеко на північному сході від острова, на узліссі поблизу річки палахкотіло багаття, навколо якого відпочивав загін чорнолицих воїнів.

– Ох і хитрун же наш командир! – захоплено промовив чоловік із широкими вилицями та близько посадженими очима, підкладаючи до вогнища товсту суху гілку.

– Це ж яку силу волі треба мати, щоб самого себе так поранити! – підтримав його інший, обличчя якого, як і в усіх воїнів загону, було вимазане чорною фарбою, а на лобі біліла пляма.

– Однак я все одно вважаю, що цих дикунів треба було просто вбити, забрати сіль – гарна здобич – і по всьому, – заперечив широколиций чоловік.

– Нас послали з чітким завданням – знайти плем'я мисливців на оленів, – нагадав співрозмовник. – Шукаємо їх уже багато літ і ніяк не знайдемо. Сім років тому ми трьома загонами ввірвалися до їхньої печери, але виявили там лише кілька родин. Не варто було споряджати

три велетенські човни, гребти через море, щоб полонити двох хлопчаків і трьох дівчаток.

– А куди ж поділося все плем'я? – запитав наймолодший воїн, на ім'я Дах.

– Хто їх знає? Як водою змило. Полонені також не знали, куди поділися їхні люди. Лише після тривалих жахливих тортур вони зізналися, що плем'я оселилося в новій печері. Де саме, бранці навіть не могли припустити, оскільки їхнє житло було біля берега великої затоки, а от самої річки з печери не видно. Відомо, що одноплемінники вирушили на човнах, нікому не повідомивши, вгору чи вниз за течією. Довгі роки Арі на них полює та ніяк не знайде. Їх або немає в цих краях, або ж вони настільки спритні, що не полишають жодних слідів. Плем'я невелике, десь зо дві сотні осіб. Але ж вони мають десь полювати, десь жити? Арі набридло їх шукати, тому вирішив сам до них вирушити. Що може бути краще, ніж використати їхню наївність і співчуття проти них самих? Мисливці не залишать його в лісі на загибель! Візьмуть із собою, а коли рана загоїться, Арі втече. І тоді кінець цьому племені, як і тим, хто ховався від нас у горах, і тим, хто носив вовчі шкури та мешкав у хижках у великому лісі. Їм усім незабаром кінець...

Біля вогнища запанувала тиша, і було незрозуміло, радів оповідач своїй історії чи журився.

Але широколиций не заспокоївся. Він знову заперечив, хоча вже й не так завзято:

– Треба лише прослідкувати, куди ці дикуни підуть із торбами солі, й усе. От і знайшли б їхнє плем'я.

– Скільки разів ми намагалися так зробити. Безнадійно. Вони мов крізь землю провалюються, – заперечив другий і відвернувся, мовляв, обговорення цієї теми скінчено.

– Але скільки нам тут чекати? – знову запитав наймолодший воїн Дах.

– Скільки треба, стільки й будемо! – різко відповів Рав, воїн, якого Арі залишив за старшого. Це був кремезний чоловік із грубим, вигнутим через усю щоку шрамом, на якому фарба майже не трималася. Рубець додавав обличчю злісний вираз навіть тоді, коли воїн був спокійним і врівноваженим: – Чекатимемо, допоки не повернеться Арі.

На острові мешканці племені мисливців на оленів, або дітей Світла (так вони почали називатися після переселення до нової печери), після спілкування зі старійшинами біля головного багаття спокійно спали. Інколи крізь тишу проривався плач дитини. Але матір міцніше пригорне малюка, вкриє хутром, заспокоїть, і знову настає мирна тиша. Тільки з одного кутка ще стиха лунали голоси.

– Ми мали розповісти, принаймні Ору, що тоді бачили, – шепотіла чоловікові Ел.

– І що б це змінило?

– Ор відразу наказав би нам кинутися навздогін за...

– ...трьома загонами озброєних і навчених вбивати чорнолицих? – закінчив за дружину Ва. – Ні, Ел! Натомість ми мали сім років миру і спокою, жили без постійної тривоги та страху.

– Не ми, а наше плем'я. Ми ж знали, що насправді сталося. Чорнолиці напали на залишок племені, вбили дорослих, а дітей забрали із собою, – у голосі Ел чулися сльози. – За рік наші мисливці вирушили провідати одноплемінників у старій печері, проте знайшли її розореною. А якби то були наші діти?..

– Спи, любя, спи. Ніч створено для відпочинку. Мій батько любляв повторювати: «Вічний знає, що робить», – заспокоїв Ва, пригорнувши до грудей дружину та вкривши її накидкою, і додав: – Завтра на нас чекає довгий перехід.

Цього ранку Ел прокинулася раніше, ніж зазвичай. Лія та Ліна солодко спали. Ва лежав на боку, підперши голову рукою, і спостерігав за дружиною, яка навколішки вдягала сорочку та приводила до ладу волосся. Ел нахилилася до чоловіка, зарилася обличчям у гриву чорного волосся, а далі легкою ходою рушила до виходу. «Вона нагадує рись», – усміхнувся Ва цьому неочікуваному порівнянню.

У печері протягом усього дня було не надто світло, тим паче у вранішній час. То тут, то там починали лунати тихі голоси. Настав новий день. Ва рвучко підвівся і поспішив до виходу. На невеликій терасі вже було кілька довгожителів і його брат Ан із дружиною Еною. Ва, вітаючи всіх присутніх, приклав руку до серця, заплющив очі та схилив голову, а потім вирушив до озера. Незабаром до нього приєдналася дружина.

Плавати вдвох з Ел Ва любляв із дитинства. Скільки чоловік себе пам'ятав, йому завжди подобалася та рудоволоса дівчинка, яка потім стала за дружину. Якщо день не починався

з подружнього купання, то Ва здавалося, ніби він утратив щось у край важливе.

– Досить, – із жалем промовила Ел, пливучи до берега, – дівчатка незабаром прокинуться. Прикро буде, якщо діти розплющать очі й не побачать нас біля себе.

– Вони вже дорослі, нічого страшного, – промовив Ва. – Ти ж дітей від грудей уже відлучила. До речі, як вони це сприйняли?

– Дівчатка все розуміють, – викручуючи мокре волосся, відповіла Ел. – Їм дуже подобається уявляти себе дорослими. І неймовірно радіють, що відтепер більше не бігають голяка, а, як і всі дорослі діти, мають власний одяг.

Коли Ел і Ва піднімалися крутою стежиною до печери, то назустріч їм спускалася юрба юнаків і дівчат, які також поспішали до озера. У повітрі лунав веселий безтурботний сміх, який, однак, тонував у голосному співі птахів.

Низько над долиною стелився туман, залишаючи на видноті лише крони велетенських дерев. Такий прекрасний краєвид забивав подих. Та вже за якусь годину сонце прожене туман, і тоді зволожені нічною рососою кущі з дивовижними квітами, смарагдова трава, густа зелень дерев намалюють зовсім іншу картину. Картину, що неймовірно схожа на ту, яку вимальовував у своїх піснях Ор, – картину втраченого людьми Саду.

Однак сьогодні Ва й Ел було не до милування їхньою прекрасною долиною – треба прощатися з дітьми та лагодитися в далеку дорогу.

Після сніданку в печері зібралось майже все плем'я. Ор оголосив племені, що Хел, Дан, Ва та Ел вирушають у тривалу подорож:

– Дорога далека – два дні шляху. Коли наші одноплемінники дістануться місця призначення, то подбають про пораненого чоловіка, на ім'я Арі. Ми не можемо доправити хворого сюди, щоб не виказати чужинцю нашого місця проживання. Вважаємо, ця справа триватиме не більше як місяць.

Хел, Дан, Ва та Ел вишикувалися перед Ором. Довгожитель звів руки догори та благословив сміливців:

– Вічний! Ти бачиш наші серця. Вони стривожені, та водночас прагнуть допомогти тому, хто потребує нашої участі. Нехай щастить Хелу, Дану, Ва та Ел у тому, що ми їм доручаємо! – Кажучи це, Ор підходив до кожного мандрівника та клав на їхні голови свої руки. – Даруй Арі зцілення та прихили його серце до пошуку Світла. Тобі поклоняємося, Тебе шануємо і Тобі довіряємо наших друзів.

Усе вже було зібрано для далекої мандрівки. Зброя – луки, стріли та списи – перевірена. Кожен узяв невеличкий запас в'яленого м'яса, по кілька голівок часнику, мішечки з розтер-

тими на порох зернинами й сіллю та кілька печених коржів – от і все, що треба. Хел прихопив кресало, а Ва взяв цілющих трав і мазі для пораненого.

Після короткого прощання – діти Ва та Ел зі сльозами на очах стояли, притулившись до ніг бабусі Лі, – маленький загін спустився до розлогої долини. Далі мисливці рушили вздовж річки до лісу, що ледь виднівся на обрії. Попереду мандрівників бігли два великі собаки. Минуло кілька годин, і групка мисливців, простуючи назустріч невідомому, зникла серед високої трави і густих чагарників.

Несподіване Відкриття

У середині дня Хел запропонував товаришам зробити коротенький привал на березі потічка, що впадав у річку, яка тут, далеко від джерела (початок вона брала з озера перед їхньою печерою), була досить повноводною. Втамувавши спрагу та з'ївши по шматку коржа із в'яленим м'ясом, мисливці трохи відпочили. Потім вони закинули на плечі свої клунки та сагайдаки з луком і стрілами, взяли списи і знову вирушили в путь. Далеко позаду залишилися рідні гори, а попереду темнів ліс, який із кожним кроком набував усе чіткіших обрисів. Спочатку шлях мисливців стелився вздовж річки, але зараз – там, де був великий вигин, – друзі бігли протоптаною тваринами стежиною, що значно скорочувала відстань до лісового озера.

Високо в небі кружляли орли, вистежуючи у траві дрібних тварин, а нижче, над самими деревами, тріпотіли жайворонки, заливаючи своїм співом усе навколо. Час від часу мисливці

своїм бігом полохали невеличкі стада антилоп і оленів. Тварини хутко зникали у високій траві, яка сягала людям до пояса, а інколи й ховаючи їх із головою. На своєму шляху друзі часто перетинали звірині тропи, що вели до місць водопою. Бігли мисливці, як завжди, мовчки. Кожен думав про своє.

Хел згадував часи, коли полишив місто в пошуках племені, що живе в мирі з Вічним. Він тоді зі своєю сім'єю оселився в лісі. Та одного разу, повернувшись із полювання, чоловік побачив, що всю його родину знищено. Відтоді Хел жив помстою. Та якось у лісі чоловік зійшовся з людьми з племені мисливців на оленів і відтоді пересилив своє бажання помсти.

Ва розмірковував про те, наскільки він щасливий, що може знову бачити перед собою зібране у хвіст вогненно-руде волосся Ел, яке у такт бігу хитається увсебіч. Чоловік думав про спільні роки життя, про донечок і про те, що на них чекає в майбутньому. Від таких думок у Ва завжди стискалося серце. Що на них очікує? Чи зможе їхнє плем'я протистояти натиску кровожерливих чорнолицих воїнів?

Ел також думками линула до дітей: коли дівчатка виростуть, то якими мисливицями будуть; як полишать сімейне вогнище, знайшовши тих, хто стане для них ближче за батька та матір (як колись і вона полишила свою матір,

аби вийти заміж за Ва). Жінка бігла й молилася Вічному за своїх дітей. Бігла, а по щоках стікали гарячі сльози. Це траплялося з Ел досить часто, коли вона наодинці спілкувалася з Вічним.

Дан біг останнім. Мисливець думав, що незабаром і він матиме дітей. Згадував довгожителів племені, адже ним міг стати кожен, хто не гинув на полюванні, не помирав від хвороби чи не був убитим чорнолицим. «Чому воїни не дадуть нам спокій?! – обурювався Дан. – Земля така простора, місця всім вистачить».

Нарешті Дан і його друзі дісталися лісу. Спочатку дерева росли на значній відстані, але потім ліс робився дедалі густішим. Подорожні звернули на стежку, що вела до озера. Проте бігти виявилось неможливо, бо гілля дерев щільно між собою переплелися. Тож мисливцям довелося перейти на крок.

Нарешті подорожні досягли озера. Вибравшись на скелі, що оточували водойму, вони побачили, як червоний диск сонця хилиться до обр'ю. Мисливці освіжилися, вмившись у прохолодній воді, підкріпилися зі своїх запасів і розташувалися на нічліг (зادля цього на вітті великих розлогих дерев, що підступали до самого берега озера, вони влаштували гнізда).

Подорожні ще сьогодні могли переправитися за протоку, але тоді довелося б ночувати за межами рідного острова, на якому, наскільки

вони знали, їм нічого не загрожувало: дикі тварини – леви, тигри й леопарди, – які полюють уночі, ще ніколи не нападали на людей. Заночувавши на острові, мисливці лише наступного вечора дістануться свого місця призначення.

Полишивши клопіт на завтрашній день, мисливці завершили всі свої справи й заснули. А два собаки скрутилися калачиками біля підніжжя дерев.

Ва знову снівся ліс, серед якого виднілася зроблена зі шкур хижа. Він знову бачив уві сні батька й обличчя Ана, що було вимазане чорною фарбою з білою плямою на лобі – знаком прокляття і водночас захисту. Ан голосно сміявся і штовхав його у плече...

– Ва, прокидайся! Уже минув час роси¹. Ходімо плавати... – торсала його за плече Ел.

Ва солодко потягнувся, пригорнув дружину до себе й уткнувся обличчям у її волосся. Коли Ва та Ел повернулися після купання, Хел уже сидів біля вогнища, снідаючи ароматним, щойно спеченим коржем. Собаки гризли в'ялене м'ясо, яким їх пригостив довгожитель.

– Вам я також спік. Пригощайтеся, – привітно сказав чоловік, милуючись видом щасливого подружжя. Після втрати дружини та дітей Хел більше не створив сім'ї.

¹ Згідно з Біблією, до потопу дощу не було й земля зрошувалася рясною росою.

– Зголодніли? – виходячи із заростей папороті, запитав Дан. – Я перевірів човен. Усе гаразд. Ми вирушимо, щойно ви поснідаєте.

– Ти вже приготувався? – здивувався Ва.

– Авжеж. Я і поплавав, і поїв, і човен перевірів. У тебе неабиякий міцний сон, Ва. Хел каже, що це дуже добре, бо свідчить про світле серце...

Зібравши речі й піднявши на плечі зроблений з очерету невеличкий човник, мисливці вирушили до берега протоки. Для цього подорожнім довелося пройти відносно велику ділянку лісу, де нести суденце було ой як не просто через низькі гілки дерев, а далі між скелями здолати вузький прохід, який виводив до протоки.

Опинившись на крутому березі, мисливці спустили човен на воду, посадовили в нього собак і перенесли пожитки. Потім усілися самі, відштовхнулися від берега й рушили. Собаки могли легко переплисти протоку. Але мисливці вирішили не ризикувати. У водоймі водилися страховиська, що нападали навіть на людей, не кажучи вже про тварин. Протока була тут досить широкою. Несучи свої води вздовж північного берега острова, вона поєднувала дві великі річки: одна текла вздовж західного берега, друга – східного. Річки впадали в море, яке мисливці племені дітей Світла називали Очеретяним. Протока, річки та море створювали природній

захист острова. На півдні острів був оточений досить високими горами (там була їхня печера), і таким чином утворював облямовану з усіх боків високими неприступними скелями чашу, яка була їхньою долиною.

Якщо не знати, що це протока, то запросто можна вважати цю водойму озером із ледь помітною течією. Прохід між скелями, яким подорожні вийшли до протоки, був практично єдиним вільним шляхом до їхньої долини. Але знайти його не так просто. Звісно, можна піднятися на острів з боку Очеретяного моря, як це зробили розвідники, шукаючи печеру. Однак тоді мисливці потрапили випадково, коли тікали від чорнолицих. Та й віднайти дорогу на острів посеред густих заростей очерету також було справою непростюю.

Хел сидів попереду, Дан – на кормі, Ва та Ел умостилися поряд посеред човна. Усі четверо гребли рівномірно, й незабаром без пригод дісталися протилежного берега, того місця, що відоме всьому племені. Над берегом росли дерева, віття яких спускалися до самої води. Мандрівники сховали човен, піднявши його на міцні гілки, – так суденце не було видно ні з суші, ні з озера.

По великим валунам скелястого берега мисливці піднялися на порослу лісом рівнину, що простиралася вздовж північного боку протоки.

На камені босі ноги не полишали жодних слідів. Мандрівники повернули праворуч і рушили до Дальньої ріки, до якої незабаром і дійшли.

Річка була повноводною та широкою. Інколи над поверхнею з'являлися дельфіни, що, певне, ганялися за рибою. Траплялося, зарості очерету в безвітряну пору починали самі по собі хитатися – то якась велика істота вешталася біля берега. Та й часом над тихим плесом голосно плюскала риба, і тоді по воді аж до самого берега розходилися кола.

– У заростях очерету треба особливо пильнувати. До берега на водопій приходять багато тварин, на яких чатують шаблезубі², – попередив Дан. – Краще піднятися берегом вище та піти вздовж узлісся. Так легше сховати сліди.

У тіні дерев мисливцям було бігти значно приємніше. Однак вони рухалися не настільки швидко, як бажалося, оскільки доводилося повсякчас контролювати себе, щоб не залишати слідів. Люди то мовчки бігли, то швидко йшли. Розмовляти в дорозі не було заведено. Оточене небезпекою, ворогами та хижими звірами, звичне до полювання плем'я дітей Світла засвоїло цю і багато інших звичок, які значно полегшували життя в лісі.

За кілька годин мандрівники вирішили зробити невеличкий привал. Тим паче вони вже

² Маються на увазі шаблезубі тигри.

наближалися до місця, де збиралися повернути на південний захід, убік пасма пагорбів, яке височіло десь далеко за лісом.

Дан ліг під сосною на густий пласт поруділих від часу голок. Запах соснової смоли, дзижчання бджіл, що збирають нектар із бузкових, червоних, жовтих і синіх квіточок, ледь чутний шелест прозорих гарних крил бабок із велетенськими очима, що ганялися за комахами, – все це створювало атмосферу миру та спокою.

Ва дістав калька шматків в'яленого м'яса і корж, який розірвав на чотири частини, й поділився нехитрим харчем із Даном, Хелом і Ел. Поїли швидко. Потім Ел у супроводі собак відійшла трохи далі від чоловіків угору за течією річки. Але за кілька хвилин жінка знову з'явилася перед мисливцями. Усі зрозуміли, що трапилося щось украй незвичайне. Очі Ел блищали, губи були стиснуті, й рухалася вона так, ніби вистежувала здобич. У собак хутро на загривку стало дибки. Тварини безперестанку озиралися і глухо гарчали.

Приклавши руку до своїх вуст, Ел нахилилася до чоловіків і прошепотіла:

– Трохи вище вздовж річки отаборилися чорнолиці.

– Скільки їх? – також пошепки запитав Дан.

– Не знаю. Неподалік від берега я бачила лише кілька осіб. Вони голосно розмовляють і ні від

кого не приховуються. Гадаю, чорнолиці про нас не здогадуються.

– Що робитимемо, Дане? – запитав Хел, показуючи всім, що за такої ситуації керівництво передається вождю мисливців.

– Поверніться на тисячу кроків униз за течією річки, – наказав Дан. – Натомість я спробую до них підкрастися. Хоча вдень це зробити дуже непросто.

– Там, між лісом і табором чорнолицих, росте густа висока папороть, – повідомила Ел. – Звідти можна до них підібратися, не боячись бути поміченим.

– Але чому собаки не попередили нас завчасно? – здивувався Ва.

– Вітер дме у протилежний бік, – пояснила Ел. – Добре, що ми не встигли розвести багаття. Дим нас би точно виказав.

Розділ 4

Пастка

Потрібно щось уполювати, – голосно мовив чорнолиций, із посивілими скронями воїн, на ім'я Вах, ні до кого конкретно не звертаючись.

– Ми ж маємо ще половину оленя. Там на кілька днів вистачить, – заперечив пошрамований Рав. – Я розумію, що тобі нудно. Нам усім нудно тут сидіти й чекати.

– Тоді я піду порибалю. Хоч якесь заняття.

– Іди, – погодився старший. – Свіжа риба нам не завадить. Тільки візьми із собою Даха, бо парубчина від нудьги ледь не вмирає.

– Ходімо, – звернувся чорнолиций до наймолодшого воїна, в якого навіть вуса ще не почали рости. – Прихопи дві вудки.

Дах охоче підвівся, взяв вудки, що були приставлені до дерева, прихопив короткий спис, металеве вістря якого неабияк виблискувало на сонці, та й пішов за старшим товаришем.

Чужинці пішли до річки стежкою, ледве помітною серед лопухів із велетенським листям й очерету. Якби воїни були уважнішими, тоді

неодмінно помітили б у густих заростях темні очі, що невпинно стежили за ними.

– Швидше б Арі обвів круг пальця цих дикунів, – ідучи повз Дана, що причаївся у траві, бурмотів собі під носа Вах. – Так нудно мені ще ніколи не було.

І хоча чорнолиций ні до кого не звертався, Дах промовив:

– Арі в нашому місті найспритніший мисливець на дикунів. У нього вдома зо два десятки рабів і три дружини.

– Тоді навіщо ми тут? Жодному з нас від цих дикунів нічого не треба...

Що далі відповів парубок, Дан уже не чув. По своєрідному плескоту поплавців об воду, мисливець зрозумів, що чорнолиці закинули вудки. Дан зачекав іще деякий час, а потім беззвучно зник у нетрях. Звірячою тропою він обійшов чорнолицих і подався до своїх друзів. Дорогою Дан розмірковував: чи переказати мисливцям здобуту інформацію. Якщо знатимуть, що лікування Арі – пастка, щоб вивідати місце розташування їхнього племені, то як поведуться? А може, використати цю ситуацію на користь племені? Якщо так, то як саме?

Дан ледве знайшов своїх. Якби мисливець не знав, що вони сховалися десь неподалік, то ще довго довелося б шукати. Однак Ел послала назустріч Дану свого собаку, і той привів мисливця

до схованки. Товариші причаїлися у величезній порожнині старого, поваленого вітром дерева, яке звідусіль обросло таким густим чагарником, що пролізти крізь нього було дуже непросто.

Мисливці нетерпляче очікували на здобуту інформацію.

– Чорнолицих – приблизно десяток осіб. Більшість із них досвідчені воїни, які полюють на нас уже багато років, якщо не десятиліття. А один із них – безвусе хлоп'я. Мабуть, уперше бере участь у полюванні на людей.

– Хто їхній ватажок? – запитав Хел.

Дан помовчав, а потім усе ж таки відповів:

– Якби я не чув це на власні вуха, нізащо б не повірив. Це так... підступно... так... – мисливець ніяк не міг добрати слів, аби описати свої переживання. – Коротше, вони все підлаштували заздалегідь. Арі – ватажок, і як вони кажуть, один із найуспішніших воїнів міста. Чоловік вирішив потрапити до нас, але в такому стані, щоб ми змушені були лікувати й опікуватися, а він тим часом дізнався б розташування нашого племені. Потім воїн приведе туди стільки чорнолицих, скільки треба, щоб усіх нас винищити...

Ніхто жодним словом не перервав Дана. Обличчя Ва, Ел і Хел сплотніли. Першим отямився довгожитель:

– Певно, це воля Вічного, щоб ми дізналися про плани чорнолицих, – зауважив він. Потім

чоловік приклав руку до серця, схилив голову і на мить заплющив очі: – Ми маємо бути дуже і дуже Йому вдячними.

– Не думаю, що це тільки попередження. Чи не здається вам, що ми можемо використати цю інформацію не лише задля захисту нашого племені? – запитав друзів Дан.

– Що саме ти маєш на увазі?! – тихо промовив Ва, проте в його голосі чувся гнів.

– Ще не знаю. Мені просто щось здається... Як промовляв твій батько: «Вічний...

– ...знає, що робить», – закінчив фразу Ва.

– Достеменно не знаю як, але щось можна вигадати, – непевно сказав Дан.

Ел мовчала, однак її серце нестримно калатало. Жінка пригадала, як колись чорнолиці захопили її в полон, як лапали своїми брудними руками, в той час як їхні божевільні очі наливалися кров'ю.

– Бр-р-р... – струснула вона головою, намагаючись відігнати моторошний спогад, і мовила: – Спочатку вилікуймо чорнолицього, а далі побачимо. І навзнаки не даватимемо, що ми викрили його плани. Якщо Вічний дав нам одне знання, то дасть інше: що з цим підступником робити.

У собак на загривку хутро стало дибки, вони глухо загарчали і притиснулися до своїх господарів. Неподалік щось зашаруділо, то наближаючись, то віддаляючись.

– Це велика змія, – промовив Дан, прислухавшись до шарудіння.

Ва та Ел заспокоїли собак, і мисливці продовжили обговорення.

– Хеле, а ти що скажеш? – запитав Дан.

– Я погоджуся з Ел. Треба бути насторожі, коли лікуватимемо Арі. Ми все одно не збиралися брати його із собою до плем'я, тож поки особливих підстав хвилюватися немає.

– Тоді треба поспішити, – заквапився Дан, – аби засвітла дістатися місця. А то бідолашний Ін, мабуть, уже зачекався на самоті. Кому приємно бути в лісі без друзів, до того ж із чорнолицим ворогом, хоч і пораненим.

Мисливці вибралися зі свого сховку і, знайшовши потрібний напрямок, рушили вглиб лісу. Собаки бігли мовчки, ледве притиснувши вуха та дещо вишкіривши зуби. Певно, тварини відчували запах чорнолицих, які в цій місцевості залишили чимало своїх слідів. Що далі мисливці відходили від річки, то більше заспокоювалися собаки.

Ліс ставав густішим, дерева вищими, а стежина вужчою. Минуло кілька годин, і Дан, який біг позаду, наказав групі зупинитися для відпочинку.

– Треба знайти стежину, що виведе нас до печери, але не через лісові хащі, – поділився вождь мисливців.

– Від річки ми трохи піднімалися вгору, потім спускалися в долину. Зараз ми знову будемо на підйомі. Отже, ще трохи, і ліс порідіє, підуть сосни, а під ними нам легше бігти, – зауважив Ва. – Якщо ж ми візьмемо трохи праворуч, навростець до схилу, то неодмінно натрапимо на стежину. А так ми біжимо між доріжками, й багато часу задарма витрачаємо.

– Молодець! Так і зробимо! – похвалив Дан свого друга, який від таких слів навіть трохи знітився.

– Лишень погляньте, скільки тут малини! – вигукнула Ел. – Позбираймо трохи, поки відпочиваємо.

– Де малина, там і ведмідь, – застеріг жінку Дан, зазираючи у клунок.

– Не думаю, що ми зайшли на територію ведмедя. Були б сліди кігтів на стовбурах, та й собаки нас би попередили.

Хвостаті жували в'ялене м'ясо і вдячно поглядали на хазяїв. А ті насолоджувалися смачними запашними ягодами, які на їхньому острові чомусь не росли.

Незабаром Дан дав команду вирушати в путь. Узявши праворуч, група досить швидко натрапила на широку звірячу тропу, що змійкою линула на захід сонця. Незабаром ліс дійсно порідів, і мисливці опинилися на галявині. Попереду виднівся широкий схил гірського пасма.

Піднявшись на пагорб, вони побачили перед собою велетенську пагористу долину, вкриту густим лісом. На горизонті ледве вгадувалися пологі гори. А біля їхнього підніжжя, наскільки було відомо мисливцям, протікала велика річка, на березі якої колись мешкало їхнє плем'я. Сонце вже ховалося за горами, заливаючи долину теплим м'яким світлом.

– Треба взяти ліворуч, – вирішив Дан і, наказавши Хелу помінятися з ним місцями, побіг першим.

Подорожні почали швидко спускатися пологим схилом. Раз по раз вони сполохували дровх і фазанів. Але інколи тварини так швидко ховалися в гушніні, що мисливці навіть не встигали їх розгледіти. Та й не надто цим цікавилися. Як і завжди, перший слідкував за тим, що відбувалося ліворуч, другий – праворуч, наступний знову ліворуч, і так далі.

Незабаром, обігнувши невеликий сосняк, Дан і його друзі побачили знайомі обриси скель.

Зустріч

Дан знову сам вирушив на розвідку: хтозна що могло статися за останні дні. Інші по-дорожні присіли неподалік від стежини, сховавшись у високій густій траві.

Минув час. Аж ось пролунав умовний пташиний свист, і мисливці спокійно рушили схилом, аби здолати останні сотні кроків. Лише собаки збуджено помчали на клич. Обійшовши скелі, що заступали шлях і височіли над схилом, вони побачили Дана та Іна. Чоловіки стояли перед невеличкою печерою, що була створена з велетенського похилого каменя. Ін усміхався. Обличчя парубка виказувало, наскільки йому полегшало.

– Рада племені вирішила, що ми вилікуємо пораненого, а потім залишимо тут. Нехай чужинець сам вирішить, що йому далі робити, – повідомив Іну Хел після вітання.

– Як на мене, на це знадобиться чимало часу. Рана чомусь не гоїться, зовсім не затягується. У чоловіка велике запалення, та ви й самі все побачите. А мені що робити? Залишатися з вами чи повертатися додому?

– Як сам вирішиш. Ти вже довго в мандрах. Ми не маємо права тебе затримувати. Та я б не радив тобі вирушати самому.

– Я вас почув. Завтра я повідомлю своє рішення, – промовив Ін.

– А де хворий? – запитав Ва, зазираючи до низької печери, в якій могло б розташуватися не більше десяти осіб. – Бачу, бачу... Я негайно його обстежу. Ел, принеси, будь ласка, води і прихопи мій клунок.

У глибині печери спав великий м'язистий чоловік, укритий невеликою накидкою з товстої та грубої тканини. Обличчя його було вимальоване чорною фарбою, а на лобі біліла пляма. Поряд лежала зброя: короткий спис із начищеним до блиску вістрям, меч у шкіряних піхвах і короткий кинджал, – усе це тоненькими ремінцями та кільцями кріпилося до оздобленого паска з бронзовою пряжкою. Під голову воїн підклав майстерно зшити торбину із цупкої шкіри.

Ва зібрав зброю та поклав її в дальній закуток печери, де камінь ішов у землю, створюючи дуже вузьке місце, і прикрив її сухою травою, якою був вистелений діл приміщення. Потім мисливець розкрив пораненого та зняв пов'язку, яку Ін зробив власноруч. Чорнолиций застогнав, однак не прокинувся. Рана дійсно жажливо запалилася, була завдовжки в п'ядь і йшла від середини грудей униз праворуч.

– Ел, поквася з водою, – нетерпляче повторив Ва. – Сонце сідає. Хочу встигнути обробити рану до темряви.

Поки Ел бігала до струмка, Ва вийшов із печери, покликав убік Дана і промовив:

– Така рана на тобі чи мені затягнулася б за три-чотири дні. Арі щось із нею зробив і продовжує робити.

– Але ж він без тям...

– Одне одному не завадить. Згадай той порошок, яким Ан увесь загін приспав, коли від них тікав. У цих чорнолицих є таке зілля, що нам і не снилося.

– Добре. Хел уже розвів багаття. Якщо потребуватимеш допомоги – негайно повідом. А тим часом ми облаштуємося для відпочинку, – вирішив Дан.

Ел принесла воду у зробленому зі шлунку оленя бурдюку. А Ва дістав зі своєї торбини мазь, яку ще вдома зробив із різних трав, коренів і оленього жиру. Чоловік обмив рану водою, а потім змастив її лікарською сумішшю, від якої печера відразу наповнилася густим їдким запахом. Далі він дістав із торби товсту голку зі слонової кістки, встромив через вушко тонке сухожилля і зашив поріз на шкірі. Після цього Ва прикрив рану листям подорожника, яке Ел знайшла біля печери, і наклав пов'язку – широку тонку смужку зі шкури косулі.

– Іне, ти з ним спілкувався? – сидячи біля вогнища, тихо запитав Дан.

– Так. Три-чотири рази чоловік приходив до тям. Я давав йому пити і пропонував поїсти. Від їжі чорнолиций відмовився. Лише пив воду.

– Він тобі ще щось розказував, окрім того, що нам уже відомо?

– Ні. Лише запитав, коли надійде допомога. Я відповів йому, що знадобиться десь чотири дні, не менше.

– Зрозуміло...

– Ва, як гадаєш, коли він стане на ноги? – запитав Дан так само тихо, як перед цим звертався до Іна.

– Якщо нам вдасться збити жар, то, думаю, не раніше, ніж за п'ять-шість, можливо, й сім днів. А чому ти запитуєш?

– Просто треба знати, скільки приблизно часу триватиме одужання, щоб потім ми залишили його в лісі самого, – промовив Дан і прошепотів Ва на вухо: – Хоча відомо, що він не один, однак відтепер повинні грати нав'язану нам гру до кінця.

– Навіщо нам це робити? – обурився Ін. – Кинути його тут і по всьому..

– Потім ми все життя, щоразу згадуючи пораненого, будемо картати себе, що залишили його самого в печері помирати? Ні, зробимо так, як ми вирішили, як радив Ор.

Усі сиділи неподалік від входу в печеру навколо багаття та мовчки дивилися на вогнище. З трьох боків мисливців оточували скелі, а перед ними, на заході, де ховалося сонце, залишаючи по собі дивовижної краси зорю, розстилися знайомі простори великого лісу. Собаки, згорнувшись калачиками, вляглися поряд і вткнули свої носи у пухнасті хвости. Інколи вони підводили голови, немовби дивуючись, чому люди так довго не лягають спати, а потім знову заплющували очі.

Ел сиділа, обхопивши коліна руками, і спостерігала за вогняними язичками. Потім вона тихо-тихо заспівала. Вона співала про те, як перші люди, Людина й Та, що дає Життя³, стояли, взявшись за руки, та дивилися на вогненного ангела, який заступив вхід до Саду, з якого їх щойно вигнав Вічний. І перші люди, вдягнуті у зроблені Самим Вічним вбрання зі шкур тварин, вирушили на пошуки місця, де б могли прихилити голови. Далі співала про те, як Людина і Та, що дає Життя, оселилися в печері, у них народилися діти – два хлопчики. А потім старший брат через заздрощі вбив молодшого...

Мисливці біля вогнища слухали спів, а їхні думки линули у глибоке минуле. І ніхто навіть

не помітив, як із глибини печери на них невідривно дивилися сповнені ненависті очі.

Темрява огорнула ліс. Нічне шарудіння, гучний крик нічних птахів і далекий рев хижаків, які вийшли на полювання, свистячий шум від змаху крил велетенських летючих мишей, які пролітали низько над багаттям, – усе це вказувало на те, що втомленим мандрівникам час відпочивати.

³ Давньоєврейською мовою, мовою Біблії: Людина, яка створена з червоної глини, – Адам, а Та, що дає Життя, – Єва.

Поранений

Ва прокинувся від відчуття, ніби на нього хтось пильно дивиться. Принаймні, так здалося. Він розплющив очі й поглядом зустрівся з чорнолицим, який лежав у кутку печери окремо від інших. Сонце вже сходило, і в печері було досить світло.

Підвівшись із постелі, що була вистелена травою та накрита накидкою, Ва підійшов до пораненого чоловіка.

– Мене звати Ва, – назвався мисливець. – Згідно з рішенням ради племені, я спробую тебе вилікувати.

– Я – Арі, – тихо промовив чорнолиций. – Дуже вам вдячний, що дбаєте про мене.

– Ось, випий це і трохи поїш, – Ва подав Арі невеличкий дерев'яний кухлик із водою і шматок коржа.

– Я не хочу їсти, – відмовився чорнолиций.

– Я не запитую, чи ти голодний, – рішуче заперечив Ва, простягаючи їжу. – Та чи хочеш ти одужати...

– Гарзд...

Рука, якою Арі взяв кухлик, а потім і хлібець, була сильною, жилавою та волохатою від густих темних волосинок. На кисті, там, де закінчувалися фаланги пальців, тягнулися лінії татуювання, які на зап'ястку здавалися широким візерунчастим браслетом. На долоні було витатуйоване око, що попервах здалося живим: чорне обрамлення повік, біле яблуко та чорна зіниця майже зливалися з темно-синім ірисом – знаком смерті.

«Це рука справжнього вбивці, а не мисливця», – зробив припущення Ва і поглянув в очі пораненому. Здавалося, нібито чорнолиций дізнався всі його міркування. Однак Ва був упевнений, що Вічний не дав людині права знати думки інших. «Хотів би я знати, що він замислив, – майнуло в голові Ва, від чого мисливцю відразу ж зробилося дещо незручно. – Навіть вороги мають право на свободу думки...» – заперечив собі Ва та стрімголов вийшов із печери. Чоловік спустився до потічка й набрав пораненому води.

Усі одноплемінники снідали разом. Ін повідомив друзям, що залишається з ними.

– Сьогодні хтось із нас вирушить на полювання, щоб поїсти свіжини. В'яленого м'яса не чіпатимемо, воно ще на зворотній шлях знадобиться, – повідомив групі Дан. Таким чином він кожному дав можливість за власним бажанням виконати це доручення.

– Я охоче піду, – відразу обізвалася Ел. – Я так давно не полювала, що боюся, чи не розучилася стріляти з лука та користуватися пращею.

– Я піду з Ел, – одночасно промовили Ін і Хел.

– Гарзд. А ми з Ва наглянемо за хворим. Одного собаку залишіть нам. Я б порадив вам вирушити на південь. Там, у долині, ймовірно, є олені. Більше одного нам і не треба. А то Ел увійде в мисливський запал, і потім матимемо неабияку проблему, щоб кудись подіти м'ясо, – пожартував Дан.

Ва зачаровано поглянув на свою дружину. Потім він подивився вбік печери і спіймав на собі пильний погляд Арі, який дослухався до кожного слова мисливців.

– Тобі щось принести? – наблизився до пораненого Ва.

– Дякую, та мені нічого, крім води, не хочеться, – відповів Арі й запитав: – Це твоя жінка?

– Так, це моя дружина та матір моїх дітей. Її звати Ел.

– У вас жінки полюють?

– Звісно. У нашому племені жінки й на звіра ходять, і в нарадах племені беруть участь. Ось, візьми. Це не лише вгамує спрагу, але й додасть сил, – і Ва подав чоловіку кухлик із густим напоєм, який приготував виключно для хворого.

Арі одним махом випив увесь напій із кухлика, а потім промовив:

– Спасибі, хоча й не смачно.

– Зате корисно. Тепер спатимеш до полудня чи навіть аж до вечора. Потім поїси щось ситне, – повідомив Ва та вийшов із печери, прихопивши порожній кухлик.

– Нашому пораненому стає краще. Досить швидко, я б сказав, – упівголоса повідомив мисливець Дану. – Побачимо, як почуватиметься надвечір. Зараз у нього жар. Але не такий сильний, як був учора ввечері.

Ел підійшла до Ва і пригорнулася до його грудей. Очі жінки грайливо сяяли. Видно було, що вона надзвичайно раділа можливості вирушити на полювання.

– Я також радий за тебе! – мовив Ва, дивлячись їй у вічі. – Знаю, як ти сумувала за лісом, полюванням і свободою.

– Ось тому Ор мене з вами й відпустив. Це так по мені видно?

– Хіба можна щось приховати від Ора? Він неодноразово бачив, як вечорами ти стояла зі мною на терасі й пожадливо дивилася на долину, як переживала, коли ми полювали та з якою зацікавленістю вслухалася у розповіді мисливців... Твої думки він читати не міг, але твої переживання складно було не побачити.

– Звичайно, останні роки я виховувала наших дітей. Не так часто трапляється, що водночас народжуються двійнята. Ор сказав, що в нашому

племені за його пам'яті таке лише кілька разів ставалося. А це значний період...

– Зате вони вирости здоровими, гарно вихованими розумницями... Ор каже, що перші п'ять років життя дитини – це найголовніший час для виховання. Як дитя в цей період сформуєш, таким воно й виросте, – зауважив Ва.

– Нам треба вирушати, якщо хочемо вчасно повернутися й дотемна приготувати вечерю, – обірвала розмову Ел, вивільняючись із міцних обіймів чоловіка. – До вечора! – І закинувши на плечі лук, пішла на полювання.

Ва дивився вслід дружини, яка знову збрала волосся в пучечок, зв'язавши його тонким ремінцем і прикрасивши пером одуда, що підбрала біля річки. Перо було бузкове, з темною смужкою посередині. І тут Ва знову відчув на собі чужий погляд. «Дивно, – подумав він. – У нашому племені на мене теж багато хто дивиться, однак їхніх поглядів я не відчуваю. Чому ж я відчуваю погляд Арі? Треба запитати Хела чи Ора». Ва повільно повернувся до печери, але в цей час сонце сяяло високо над скелями, й у приміщенні було темно – проти світла нічого не видно.

Хел, Ін і Ел із собакою піднімалися схилом гірського пасма на південному сході, щоб незабаром спуститися в долину з підвітряного боку. На спині Ел висів сагайдак із луком і стрілами, в руках вона тримала легкий спис з новим

вістрям, яке Хел зробив їй перед самим походом. Хода жінки була пружною та стрімкою. А коли мисливці перейшли на біг, то Ва ще встиг помітити, як ритмічно хитається вогненно-рудий пучок волосся. І чоловік укотре порадів, що щасливій людині не так багато і треба, але це «небагато» повинно бути найголовнішим.

Ва ввійшов до печери провідати хворого, але той, здавалося, спав. Ва приклав руку до його чола, щоб перевірити, чи є жар, і відчув під пальцями фарбу від білої плями, яку в його племені називали плямою смерті. Мисливець неочікувано відчув, як у серці здійсмається темна хвиля гніву, огиди та страху. Ва хутко вийшов із печери, завернув за валун і підняв руки до неба. Він молився Вічному, щоб самому не перетворитися на того, хто носить знак смерті.

Коли сонце уже минуло добру половину денного шляху, до Ва з радісним гавканням, виляючи хвостом, підбіг собака Ел, а збоку великого лісу з'явилися мисливці. Ін і Хел на міцній жердині несли тушу зв'язаного по ногах молодого оленя. Голова тварини хиталася в такт їхнім крокам. За ними йшла Ел.

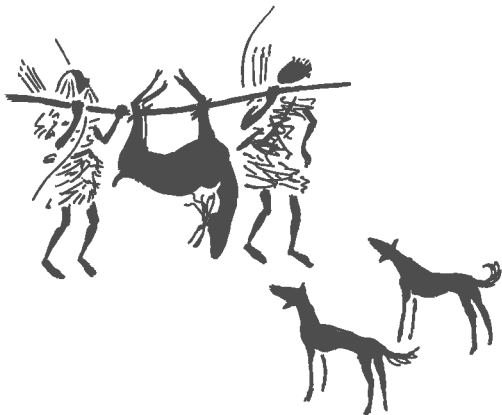
– Вічний послав нам удачу! – радісно промовив Ін, коли Дан і Ва підійшли до мисливців.

– Із Хелом не цікаво ходити на полювання, – жартуючи мовила Ел. – Він вистрілив в оленя, коли Ін та я ще навіть не встигли роздивитися.

– Ми ж не на змагання, а на полювання пішли, щоб мати м'ясо, – відповів Хел і з полегшенням опустив ношу.

Розібрати невеличкого оленя, зняти з нього шкуру, очистити від м'яса, обробити золою та розтертими на кашку листям із куща з рожевими квіточками – на все це Дан витратив майже залишок дня. Собаки, ситі та вдоволені, лежали перед входом до печери й ліниво виляли хвостами, спостерігаючи за людьми.

Хел приготував на вогнищі оленину, Ел спекла коржі та принесла води зі струмка. Свіжий хліб та смажене підсолене м'ясо – загалом, вийшов справжній бенкет. Арі, залишаючись на своїй постелі, також підкріпився шматком м'яса та половиною коржа.

Розділ 7

Жрець бога смерті

Арі, як ти почувашся? – наступного ранку запитав Ва.

– Здається, жар спав.

– Краще я погляну на твою рану.

Ва обережно зняв тонку пов'язку, потім листя подорожника, що геть стерлися над раною, і вдоволено промовив:

– Ну, дивися, почервоніння вже сходить, шви тримаються добре. Рана почала затягуватися.

– Де ти навчився мистецтва лікування? – поцікавився Арі. – У нас ніхто ще не здогадався зашивати рани. А в тебе вийшло не гірше, ніж у найвправнішої майстрині.

– Цьому мене навчив Ор, наш довгожитель. Він усе вміє та багато знає.

– А Хел також довгожитель?

– Аякже. Хоча він народився в місті. У молодому віці Хел зі своєю родиною полишив одне з ваших міст, аби жити в мирі з Вічним і природою, проте... – тут обличчя Ва спохмурніло, та він продовжив: – Його дружину й малих дітей

жорстоко убили ваші одноплемінники, чорнолиці. Просто так узяли й убили, коли чоловік був на полюванні.

Арі нічого на це не відповів, лише заплющив очі. Незабаром чужинець попросив:

– Допоможи мені вийти з печери. Мені б справити потребу...

– Зможеш підвестися?

– Гадаю, що так.

Ва змастив Арі рану, наклав свіже листя подорожника й перев'язав. Мисливець допоміг пораненому спочатку підвестися на коліна, а потім стати на ноги. Обережно ступаючи, він вивів Арі з печери. Чорнолиций, опираючись на плече Ва, поглянув на всіх мисливців холодним тяжким поглядом. Поряд із ним Ва здавався хлопчиськом: Арі майже на голову був вищим. Широкі груди воїна прикрашало велике татуювання орла з розпростертими крилами. В одній лапі птах мав короткий меч, а в іншій тримав за волосся людську голову з широко розплющеними від жаху очима та розкритим у крику ротом. Мисливці мовчки втупилися очима в Арі, який знову обвів усіх присутніх злісним поглядом. Потім поранений зробив кілька кроків. Видно, що вони даються Арі неймовірно тяжко, бо на лобі проступили краплини поту.

Ва допоміг Арі спуститися до потічка й, полишивши його на самоті, повернувся до печери.

– Ва, переховай зброю і торбину Арі якнайдалі, щоб не зміг знайти, – розпорядився Дан. – Хеле, що ти скажеш про нашого пораненого?

– Він воїн, і далеко непростий. Цей чоловік живе вбивствами. І я не певен, що ми чинимо правильно, даруючи йому життя. Але що вирішили, те вирішили, – сумно відповів Хел. – Однак тільки уявлю, що він або хтось подібний до нього вбив мою дружину та дітей, то відразу починаю сумніватися, що в серці я дійсно син Світла.

Ел підійшла до Ва і, ставши поряд із чоловіком, подивилася Хелу в очі:

– Ор стверджує: найдужчий той, хто може приборкати власне серце. Він каже, що таке відчувати – це нормально, але так робити – ні. Вічний завжди дає силу правильно чинити.

– Друзі, прошу з Арі ні про що не говорити. З ним спілкуватиметься лише Ва. На питання не відповідайте, нічого не кажіть, – оголосив Дан своїй групі.

Ва спустився до потічка, щоб допомогти Арі повернутися до печери. На березі водойми воїн стояв на колінах і вмивався. Він не бачив, що за ним спостерігає мисливець, і тихо стогнав нахиляючись, аби зачерпнути долонями воду. Ва почекав, поки чорнолиций закінчив умиватися, і допоміг підвестися на ноги. Коли Арі випростувався, то Ва побачив у ньому разючу зміну:

воїн змив фарбу. Але від цього чужинець не став привабливішим, бо обличчя воїна повністю було вкрито татуванням.

Коли чоловіки піднялися до печери, ніхто з мисливців не повернув у їхній бік голови, не подивився вслід. Здавалося, всі були вкрай зайняті. Ел пекла коржі на пласкому камені, який щойно витягла з вогню. Ін смажив на рожні м'ясо. Хел сидів далі від багаття і відбивав від великого круглого каменя іншим каменем дрібні шматки, з яких збирався зробити вістря для стріл. Дан поправляв розтягнуту на валуні шкіру впольованого вчора оленя. Усе це було для Ва мирною, звичною картиною.

«Дикуни, – зловтішався Арі, обводячи всіх поглядом. – Убралися в шкіри й думають, що стали святими. Якби Вічний дійсно був із ними, то не ховалися б від нас, а показали свою силу».

– Де мої речі? – запитав воїн, коли Ва допоміг йому лягти.

– Повернемо, коли видужаєш. А поки вони тобі не потрібні.

– То я ваш полонений?

– Скажімо так: на гостину ми тебе не запрошували, – відповів Ва.

– Мені потрібна моя торбина, – невдоволено заявив Арі.

– Я сам знаю, що тобі потрібно, а що – ні. Повторюю: коли видужаєш, повернемо твої речі.

А зараз випий цього відвару. Він зніме біль і прискорить плин часу.

– А що це означає?

– Ти спатимеш, а вві сні час лине швидше та й рани швидше загоюються. Випий! – наказав Ва, подавши кухлик із темною густою рідиною.

Арі понюхав рідину, зморщив носа, але випив усе до дна. Потім повернув Ва кухлик і заплющив очі.

– Він засне і спатиме аж до самого ранку, – повідомив Ва друзям, вийшовши з печери.

Усі зібралися довкола багаття. Їли мовчки. Настрій мисливців передався і собакам. Вони навіть не ганялися за ящірками, що грілися на каменях у променях вечірнього сонця, і не пустували з улюбленими господарями, як це зазвичай полюбляли робити.

– Ви бачили його татування на обличчі та грудях? – перервав тривалу тишу Хел. – Цей чоловік – посвячений.

– А що це означає? – запитав Ін.

– У чорнолицих є спеціальні місця, де вони приносять жертви своїм богам.

– Хіба на світі є ще боги, крім Вічного? – здивувався Ін.

– Звісно, немає. Однак чорнолиці вірять, що над їхніми життями має владу не лише Вічний, але й ті, кого Він вигнав від Свого лиця, як колись зробив це з людьми із Саду. І чорнолиці

вважають їх богами, остерігаються їх, намагаються власкавити, тому й офірують. Люди, які цим займаються, зуться жерцями чи посвяченими. Є посвячені богу сонця, богу місяця, богу життя і богу смерті. Усіх цих богів треба, як їм здається, задобрити. Арі – жрець бога смерті. Чорнолиці вважають: якщо офірувати богу смерті людські життя, то самі житимуть довго.

– А богу життя навіщо приносити жертви? – поцікавилася Ел.

– Аби мати дітей. Зазвичай у бога життя жерцями є жінки. Але трапляються і чоловіки. Те, що вони роблять у своїх хижах і гаях, присвячених їхньому богу, соромно розповідати.

– Коли ми на полюванні вбиваємо тварину, то також приносимо жертву. Ми проливаємо на землю кров невинної істоти. А в молитві до Вічного говоримо: «Прийми це життя замість мого життя. Я винен. Приношу тобі невинну кров тварини. Зніми з мене провину мою за всі нечисті думки, злі слова і темні діла». Але ми звертаємося до Вічного, Єдиного, Хто може дати й відібрати життя, перед Яким ми живемо, – додав до історії Хела Дан. – Ми дякуємо Вічному за життя і смерть, за радість і печаль, бо все від Нього. Тому й починаємо та закінчуємо свій день хвалою Вічному.

– Різниця між їхніми жертвопринесеннями й нашими така ж, як і різниця між світлом

і темрявою. Що таке темрява? Це відсутність світла. Поклонятися їхнім богам – означає не знати Вічного, не поклонятися Йому.

Ці слова Арі ще чув, а потім йому привиділося, ніби хтось огорнув його м'яким теплим хутром і заспівав пісню. Чоловіку примарилося, що співає матір, яка його малого вкладає спати.

Насправді це лунала пісня Ел про Сад і про радість знати Вічного, бачити прекрасний світ і бути в гармонії з ним і його Творцем. Здалося, що навіть небесне світило затрималося на обрії, бажаючи дослухати пісню. Сонце залило весь небосхил спочатку яскраво-жовтим, далі жовтогарячим, а потім червоним світлом, і сховалося за далекими горами, залишивши над ними на короткий час дедалі тьмянішу смугу.

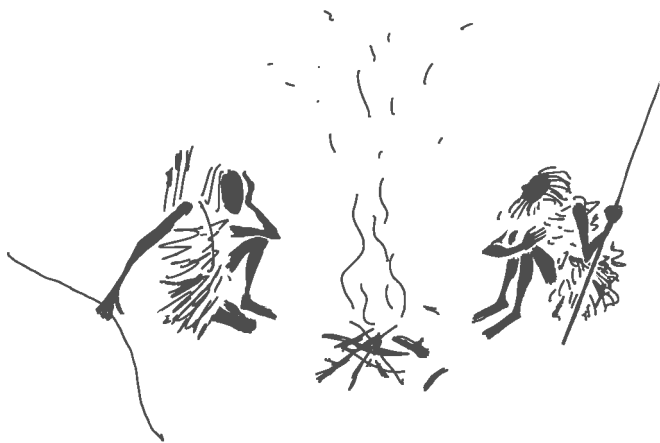
Після вечірньої хвали мисливці тихо сиділи й дивились, як ледве жевріє їхнє багаття, коли ж Ва запитав:

– Хеле, чи не можеш пояснити, чому повсякчас я відчуваю на собі погляд чорнолицього? Коли хтось із нашого племені дивиться на мене, то ніяк не реагує.

– Достеменно це навряд чи хтось знає. Можу лише виказати власні міркування. Ці люди, чорнолиці, присвятили себе тим духам, яких Вічний вигнав від Свого лица, але вони все одно вважають їх богами. Ці ідоли над посвяченими мають владу. Тож коли така людина дивиться

на тебе, ти відчуваєш силу та владу провинних і вигнаних від Вічного духів. А всі наші люди присвятили себе Вічному. В цьому й полягає різниця. Але, як раніше зауважив, це мої власні роздуми, а як насправді – не знаю.

Більше ніхто нічого не промовив. Усі пішли влаштовуватися на нічліг. Собака, який лежав біля ніг Ел, підвівся, потягнувся і наблизився до Хела, який залишився чатувати біля вогнища, мовляв, що він також буде на сторожі разом із мисливцем. Інший собака вмовився поряд із Ва.

Розділ 8

Пісні про втрачений Сад

Чому ввечері, коли сідає сонце, небо стає таким червоним? – уранці запитав Ін.

– Але ж ти й питання ставиш! – усміхнувшись здивувався Хел. – Високо над нами, там де закінчується повітря, Творець помістив воду⁴. Багато води... Настільки багато, що вона огортає всю землю.

– А чому тоді вона не падає на землю?

– Ти бачив, як уранці над річкою здіймається туман? Туман – це також вода. Як туман парує над річкою, так само й вода тримається над землею. А коли вечоріє, ми дивимося на небо крізь пелену туману, що витає в повітрі, й тоді сонячні промені, відбиваючись у воді, розмальовують небо в такі барви, що аж подих захоплює.

– Звідки ви, довгожителі, все це знаєте? – захоплено поцікавився Ін.

– Нам розповіли наші батьки, а їм у свою чергу розказала Людина.

– А вона звідки це знала?

⁴ Дивися книгу Буття перший розділ.

– Йй розповів Сам Творець, коли вони ще вічна-віч спілкувалися в Саду, як ось я з тобою зараз, – у голосі Хела прозвучав сум, і він додав: – Піді збери ще трохи хмизу, а то не вистачить, аби влаштувати бенкет.

Хел, здавалося, зовсім не лягав спати: він останнім залишився біля вогнища і першим прокинувся й розпалив багаття. Потім до довгожителів приєднався Ін. Сонце освітило схил пагорба й зазирнуло між скелями, де виднівся вхід до кам'яного житла. У печері відразу стало світло й затишно. Однак приміщення було таким маленьким, що сидіти там удень виявилося незручно. Простору вистачало лише на те, щоб улаштуватися на нічліг. Мисливці племені дітей Світла спали з одного боку, ліворуч від входу, ногами всередину печери, а головою до низької стіни. А чорнолиций лежав уздовж стіни навпроти них, праворуч від входу. Зараз у печері залишився тільки Арі, який спав глибоким сном.

Неподалік від входу палахкотіло багаття, біля якого Хел й Ін готували сніданок. На камені пеклися коржі. Хел управно різав оленину на шматки, натирав її зеленню, притрушував сіллю та перцем і нанизував один за одним на палички. Собаки пильно стежили за руками Хела та за слушної нагоди благально зазирали йому в очі.

– Досить жебрати! – з удаваною суворістю мовив їм Хел. – Це – востаннє, – відрізавши від задньої ноги оленячої туші два великих шматки, чоловік кинув їх подалі від печери.

Собаки прожогом кинулися за м'ясом, схопили й, задоволено рикаючи, вляглися під гіллястим кущем смородини.

Ін і Хел час від часу поглядали на сплячого воїна, силует якого вгадувався в напівтемряві печери. Ва ще зранку повідомив, що поранений незабаром прокинеться.

Тим часом Ва та Ел підіймалися пологим пагорбом від потічка, куди ходили купатися. Дан слідував за ними.

– Зброю і торбинку чорнолицього я виніс із печери і сховав он у тій щілині, – поділився Ва з Даном, указавши рукою на скупчення валунів. – Ніхто не знає, що в нашого пораненого на думці крутиться.

Підійшовши до печери, Ва запитав Хела:

– Він уже прокинувся?

– Ні. Але мені здалося, ніби звідти полинуло ворухіння.

– Отже, незабаром прокинеться. Віднесу йому води та шматок хлібця. Йому треба побільше їсти, – пояснив Ва.

Мисливець із бурдюка, в якому плавало кілька розрізаних навпіл лимонів, налив у кухлик води, взяв хлібець і ввійшов до печери. Присівши

біля пораненого, Ва торкнувся його лоба. Жара не було. Арі розплющив очі.

– Як почувашся сьогодні? – запитав Ва. – Як тобі спалося?

– Я заснув одразу та спав усю ніч. Мені наснилося... – певне, Арі вагався, чи розповідати мисливцю свій сон, але потім таки наважився і продовжив: – Наснилося, ніби засинаю на руках матері, а вона співає мені. І не припускав, що й досі пам'ятаю її пісні.

– А про що вона співала?

– Про втрачений Сад.

– Ва, ми чекаємо на тебе, – перервав їхню розмову Дан.

– Сьогодні ми хочемо влаштувати невеличке свято й розпочати день із хвали, – пояснив Ва. – Ось, поїш трохи. Хлібець зовсім свіжий. А вода з лимоном тебе збадьорить.

Ва поставив перед Арі кухлик із водою, поклав на нього хлібець і вийшов із печери. Над жаром смажилося оленьче м'ясо, хлібці вабили приємним ароматом, від якого слина набігала на язик, а обличчя друзів привітно світилися. Тиха радість знову накрила серце Ва. Мисливцю так закортіло розказати про те, що переживав і що наповнювало серце. Але щойно Ва подумав про це, як перед його внутрішнім зором постало обличчя Арі, татуювання на грудях, знак смерті на руці – й бажання відразу зникло.

Мисливці повернулися обличчям на південь, де колись був прекрасний Сад, в якому перші люди, Людина і Життя, спілкувалися з Вічним лицем в лице, та здійняли руки до неба.

– Вічний! Ми схиляємо наші голови та коліна перед Тобою і приносимо Тобі поклоніння. Ти – Творець наш, Ти – Бог наш, і немає інших богів у створеному Тобою світі. Ти створив усесвіт, землю, рослини, тварини і Людину. Ти гідний честі та похвали. Тобі дякуємо за новий день, за успіх у полюванні й за те, що маємо їжу. Тебе шануємо, Тобі поклоняємося. Ти – Вічний, до Тебе прагнуть серця наші. Просимо: поверни нас до Саду – місця, що створене Тобою для нас. Покажи нам шлях до нього. Тобі присвячуємо цю вранішню хвалу, – вголос молився Хел, стоячи, як і всі, на колінах.

З печери за мисливцями племені дітей Світла пильно стежили темні очі пораненого воїна

з дивним візерунком на обличчі. «Наївно вірити, що Він чує їхні молитви. Дикун є дикун», – зловтішався Арі, жуючи шматок запашного коржа. Воїн зауважив, що дуже зголоднів. Запивши хлібець смачною кислуватою водою, Арі влаштувався зручніше, щоб обміркувати власне становище. Чоловік не був упевнений, що план його виявився таким уже і вдалим. Дикун на хитрощі не повелися. Вони не взяли Арі до своєї печери, а натомість надіслали допомогу сюди. А його мета – дізнатися, де ж розташована їхня печера, – не досягнута. Поки не досягнута.

Лише одне Арі знав достеменно: печера десь у межах двох днів ходи. Не вбік заходу сонця, оскільки на такій відстані була їхня колишня печера, та й розвідники в тому краї обшукали кожную гору, кожен пагорб, кожную шпарину. Немає і на сході, бо там кочують мисливці на мамонтів, та й чоловіки, на шляху яких він «випадково» опинився, рухалися звідтіля із запасом солі. Отже, печера на півдні, але ж там море, в якому мешкають страховиська... Цілком імовірно, що вони оселилися далі від міста, десь на півночі, де ще не мешкали жодні інші племена. Так розмірковуючи, чорнолиций і не помітив, як занурився у сон.

І знову наснилася матір. Але цього разу вона не співала, а годувала грудьми, що були теплими та м'якими, а ще мали запах миру і спокою,

та розповідала про перших людей, про Сад, про те, як у життя прийшли зло, хвороба і смерть. «Чому ми боїмося смерті?» – вві сні запитав Арі матір. «Виростеш – дізнаєшся», – відповіла жінка, схилиючись до нього. Та раптом її обличчя перетворилося на моторошний лик бога смерті, якому він служив. «Чому ти не приносиш мені жертв? Невже сам хочеш сконати?» – голос бога смерті був жахливим...

– Він борсається усі сні. У нього знову жар, – повідомив Ва Дану, вийшовши з печери. – Треба перевірити рану й замінити на ній листя подорожника.

Втеча

Хто бачив воїна? – голосно запитав Ва, розбудивши своїх товаришів. – Його місце вже холодне.

– Але ж собаки поведуться спокійно, – здивувався Дан, протираючи зі сну очі.

– Вони не сплять, вони мертві! – закричала Ел, торсаючи то одного, то іншого собаку. На очах жінки проступили сльози.

– Подивлюся, чи на місці його зброя, – з цими словами Дан побіг до сховку. За хвилину він повернувся і тривожно повідомив: – Арі знайшов і забрав речі.

– Усі заспокоїлися! – владно наказав Хел, хоча і його голос видавав збентеження. – Собаки не мертві. Він тварин приспав. Бачите, над ніздрями ворсинки ледве ворухнуться. Напевне, Арі приховав у своєму вбранні зілля. Треба було його обшукати та зв'язати, а не ставитися як до друга.

– Це моя провина, – зізнався Дан. – Не припускав, що він так швидко видужає.

Тим часом повернувся Ва, який бігав до потічка й оглядав околиці їхньої маленької печери.

– Він пішов одразу після роси. Сліди вказують на стежину, якою ми сюди прийшли. Арі подався до своїх, – зробив висновок Ва, закидаючи на плече сагайдак.

– Нам треба вирішити, що робити далі, – мовив Дан, а потім додав: – Можливо, все складеться на краще: чорнолиций звільнив нас від опікування ним.

– Але чому воїн нас не вбив, коли ми спали? – запитала Ел.

Усі пригнічено Perezирнулися. Кожен із них уже не раз подумки ставив собі це запитання. Однак ніхто нічого не відповів.

– Арі не знає, що ми бачили його загін. Я гадаю, воїни нападуть на нас, – виказав свою думку Ін. – Або ж чорнолиці розраховують, що ми вкажемо їм шлях до нашої долини.

– Так, гадаю, що саме на це вони й розраховують, – підтвердив Хел. – Отже, вони вирішать, що ми не будемо особливо таїтися.

Незабаром усі домовилися, що переслідувати Арі не треба – хай іде своїм шляхом.

Ел увесь час гладила собак, лоскотала їх за вухами, проте тварини все одно не виявляли ознак життя. Залишивши це заняття, Ел роздмухала жаринки, розвела багаття і замісила тісто для коржів. Потім вона поклала у вогонь два вузьких камені, а на них третій плаский, на якому почала випікати хлібці.

Усі сходили до потічка, вмилися й повернулися до печери. Поснідали залишеним від вечері м'ясом і свіжими коржами, запиваючи водою з лимоном і солодко-терпкими кореннями. Цей напій Ва зазвичай робив перед полюванням і далекою дорогою.

Їли мовчки, кожен думав про своє. Ел і Ва сиділи біля своїх собак і журливо спостерігали за тваринами.

– Як Арі вдалося їх приспати? – порушив гнітючу тишу Дан, ні до кого конкретно не звертаючись. – Чому ніхто з нас не почув, як він тікав. Чому не вбив нас, віднайшовши свою зброю? – повторив мисливець запитання, яке нещодавно ставила Ел.

– Арі дав собакам м'ясо, приправивши його своїм зіллям, – припустив Хел. – Тварини бачили, що Ва приязно спілкується з воїном, і втратили пильність.

– Чорнолиці забагато про нас знають. Вони можуть здогадатися, в якому напрямку та на якій відстані розташована наша печера, – Дан продовжив свої міркування вголос. – Нам потрібно завадити їм повернутися до міста.

– Я також про це міркував. Але, по-перше, їх там воїнів десять-дванадцять, – оглядаючи свою зброю, відповів Ва. – А по-друге, що ми можемо зробити, щоб чорнолиці не повернулися додому, як не знищити їх?

– Я довго думав про це, – вклинився в розмову Хел. – Не ми на них напали, а вони повсякчас переслідують нас і вбивають усіх, кого не забирають у полон. Мені здається, Вічний не проти, щоб ми захищали своє плем'я, свої родини та свій спосіб життя.

– Однак такі питання ми не маємо права вирішувати самотужки. Треба зібрати все плем'я, запитати поради у довгожителів... – заперечила Ел, але в її голосі не було звичної впевненості.

– Ми не маємо на це часу, – заперечив Хел.

– Чому? Якщо сьогодні вирушимо в дорогу, то за три дні, зважаючи на всі обхідні шляхи та потребу ховати сліди, опинимося вдома. Два дні будемо радитися, а потім іще три дні витратимо на зворотній шлях, – Дан детально розклав по днях усі дії.

– Сумніваюся, що вороги сидітимуть і чекатимуть на нас на узліссі біля річки, – заперечив Ва, хитаючи головою.

– Їхні сліди знайдемо. Ми знаємо місце розташування чорнолицих, а звідти запросто вислідимо їхній маршрут. Думаю, за шість днів нам навіть не доведеться кудись далеко рушати, бо відбитки воїнів знайдемо біля цієї печери. Завтра чи, у крайньому випадку, післязавтра вранці вони будуть тут, – промовила Ел.

– Якщо не сьогодні ввечері, – в голосі Дана з'явилася притаманна йому твердість. – Хоч би

що там було, ми повинні негайно звідси забиратися. Пропоную вирушити на північ, а потім на схід. Коли досягнемо річки, зробимо човен і спустимося до Очеретяного моря. Ми підемо тим самим шляхом, як і тоді, коли тікали від чорнолицих і знайшли печеру. Ми витратимо на день чи два більше часу, проте не полишимо жодних слідів. Повз табір чорнолицих, якщо вони ще будуть на місці, ми пройдемо вночі на човні. Усі згодні?

Ніхто не заперечив. Мисливці почали збирати речі, заливати багаття водою, підв'язувати клунки та перевіряти зброю.

– Собак ми візьмемо із собою, – вирішив Ва. – До річки лише день шляху. Я б не хотів полишати їх на диких звірів або чорнолицих.

– Так, звісно. Іне, ти понесеш наші клунки, а Ва і я закинемо на плечі собак. Хел ітиме першим, Ел – останньою, – розпоряджався Дан.

Перш ніж узяти свої пожитки, діти Світла повернулися на південь і схилили голови. Хел

промовив хвалу та попросив у Вічного мудрості думати правильно, а також здатися на Його ласку. Іще попросив зберегти їх у дорозі від ворогів і звірів та від хибних думок і рішень.

За кілька хвилин маленька групка людей зникла за горбком у високих заростях квітучих кущів. Коли Хел і його одноплемінники досягли узлісся, із заростей посеред схилу визирнуло татуйоване обличчя. Очі чужинця пильно слідкували за групою мисливців, які на тлі безмежних просторів дикої природи видавалися зовсім беззахисними.

«Це ще не означає, що мисливці мешкають у тому краї. Нікуди вони від нас не подінуться. Скільки б заець не петляв, лис однак його спіймає», – тішився Арі. Він поправив ремінь зі зброєю, за спину закинув торбину, перехопив у руках легкий спис із довгим наточеним вістрям і вийшов на стежину. Повернувши вбік лісу, Арі повільно подався уперед. За виразом обличчя пораненого неможливо було зрозуміти, чи то хода додає йому болю, чи вирішення справи не подобається.

А тим часом мисливці вже спустилися в долину і швидко крокували темним густим лісом. Ґрунт ставав дедалі вологішим, а дерева – вищими. Неба в лісі не було видно, і світло ледве проникало крізь густе листя. Вздовж стежини росли заввишки з людський зріст буйні зарості

папороті, чорниці та ще якісь невідомі розлогі кущі з блідо-ліловими квіточками. Незабаром стежина вивела людей до глибокої річки, що текла на південний схід.

– Можливо, це той самий потік, біля якого ми зупинялися всього кілька днів тому, – виказав припущення Хел.

– Цілком імовірно, – підтримав його Дан. – Судячи з напрямку течії та глибини, ми недостатньо повернули на північ. А що як натрапимо на чорнолицих? Краще візьмемо ще трохи ліворуч.

Знайшовши звірячу тропу, що також виводила до водойми, але вилася не на схід, а схилом угору на північ, мисливці рушили далі. Вони були в дорозі вже півдня – тропа то здіймалася вгору, то линула вниз, то переходила в іншу, ширшу чи вужчу стежину, а мандрівники все йшли та йшли. Дуже швидко і, як завше, мовчки.

Аж ось на одному з підйомів тропа обірвалася. Йти лісом навпрошки виявилось тяжко та небезпечно: зарості папороті й лопухів геть чисто застиляли землю, а ще будь-якої миті можна натрапити на хижаків, які зовсім не раді вторгненню чужинців. І сліди тоді залишили б дуже виразні.

Мисливці сіли перепочити, а Хел пішов дослідити місцевість. Повернувшись, він доповів:

– Нижче схилом розпочинається стежина, що верне праворуч, а потім униз. Вважаю, вона

виведе нас до річки. Також пропоную закінчити відпочинок: я натрапив на дерево з обідраною корою, на якій сліди велетенських кігтів і поряд свіжий слід ведмедя.

– Ми опинилися у мисливських володіннях печерного ведмедя, і буде непереливки, якщо потрапимо цьому звіру на очі, – зробив висновок Дан, наказавши негайно вирушати в дорогу.

Тим часом собаки, яких мисливці несли на собі, а під час відпочинку клали на мох, почали приходити до тями. Ел зайнялася ними. Поки собаки остаточно оговталися, минуло чимало часу. Нарешті тварини збадьорилися настільки, що можна було продовжити подорож.

Мисливці спускалися все нижче й нижче стежиною, що ставала дедалі ширшою, і незабаром опинилися біля потічка, береги якого поросли густим чагарником. Хел із групою пішли вздовж водойми вниз за течією. Незабаром потічок став уже невеличкою річкою, на міліні якої місцями ріс очерет. Це означало, що мандрівники вже дійшли до дна долини й перебували десь неподалік від великої ріки.

Вологе й тепле повітря було наповнене пташиним співом і цвірчанням комах. Раз у раз повз мисливців, ганяючись за здобиччю, пролітали гігантські бабки. Десь високо в гіллі носилися мавпи, і коли під деревами проходили люди, то хвостаті здіймали несамовитий гвалт.

Повернення ватажка

Мисливці пішли далі вздовж річки, але не самим берегом, а дещо вище, і незабаром опинилися біля гирла. Тут очерет був дуже густим. Узявши ще трохи праворуч, мисливці опинилися між узліссям і берегом широкої повноводної ріки, яка в цьому місці утворювала невеличкий вигин праворуч. Ліс, річка та протилежний берег – усе було залито золотаво-червоним світлом вечірньої зорі.

– Сьогодні ми не встигнемо зробити човен, тож доведеться заночувати тут, – вирішив Дан.

На ніч мисливці багаття не розводили. А щоб переночувати, то в лісовій гущавині на міцному гіллі кремезних дерев, на десяти-метровій висоті подорожні влаштували зручні гнізда для відпочинку. Собак вони залишили під деревом, на якому розмістилися Хел, Ва та Ен. Посеред ночі мисливці почули, як собаки заскавчали, та незабаром усе стихло.

– Треба було взяти їх із собою, – пожаліла тварин Ел. – Їм, певно, страшно.

– У гнізді вони боялися б іще більше. А так знають, що ми поряд, і охоронятимуть нас усю ніч.

І дійсно, вранці собаки зустріли своїх господарів наче й не було ніяких переживань. Далі відбувся звичний вранішній ритуал між собакою та людиною: Ва та Ел потріпали їх за вухами, а тварини натомість облизали заспані обличчя своїх господарів. День розпочався.

Швидко поївши, всі взялися за створення човна. Оскільки вони робили це не вперше, тому все йшло на лад.

– Головне, не залишати слідів, які б розповіли про всі наші дії, – декілька разів повторював Дан, то допомагаючи зв'язувати очерет у пучки, то разом із Хелом приховуючи сліди зрізаних і вирваних із коренем рослин.

Нарешті човен був готовий до плавання. Мисливці завантажили суденце клунками, посадили в нього собак і вмостилися самі. Ва та Дан ще раз перевірили весь берег, місцями поправили віття і пройшлися зробленими з молодого гілля віниками по траві вздовж усієї території, де вони робили човен, так, щоб ні з суші, ні з річки не було видно нічого, що вказувало б на присутність людей. Хел відштовхнув від берега човен і заскочив у нього. Ва та Ін тихо гребли, тоді як інші мисливці занурилися у власні думки.

Хел уместився на носі човна, який зовні нагадував велетенський, розширений усередині, солом'яний банан, далі на гребці сиділи Ва та Ін, посередині Ел із луком у руках і собаки, а на кормі Дан стерном тримав напромак, який задавав Хел, подаючи рукою певні знаки.

– Гадаю, незабаром ми пропливатимемо повз табір чорнолицих. А що як вони знову рибалитимуть? – порушив тишу Ва.

Попри те, що чоловік сказав майже пошепки, всі стрепенулися – настільки мисливці були напружені близькою присутністю ворога.

– Хоча ми пересувалися швидко, та нам довелося здолати значно більшу відстань, аніж Арі, – прошепотів Дан. – Навряд чи відразу після його появи воїни матимуть бажання сидіти на березі з вудкою. А з їхнього табору річку не видно. Стежіться, щоб ми чимось себе не виказали. Ел, дивися за собаками...

– Треба було все-таки дочекатися ночі, – прошепотіла жінка. – Це небезпечно. Один день нічого не вирішить.

– Ми так вирішили, – відповів за всіх Дан. – Вважаю, ризик невеликий. А уяви собі ще одну ніч провести в цій місцевості!

Усе було так, як і передбачали мисливці: загін чорнолицих сидів довкола вогнища, над яким у невеличкому мідному казані щось булькотіло, й уважно вслухався в кожне слово ватажка. Воїни з подивом розглядали загоєну рану, краї якої були зшиті сухожиллям. Арі з'явився минулим вечором. Ватажок дуже втомився й одразу ліг спати. І лише вранці розповів усім, як минали його дні в печері з ворогами.

– Ва, їхній цілитель, сказав, що ці шви потрібно зняти, коли краї рани зовсім затягнуться, – спіймавши на собі зацікавлені погляди, пояснив Арі. – Дні за три-чотири, може й за тиждень.

– То ти даремно заподіяв собі таку страшну рану?! Вони ж все одно не взяли тебе із собою

до печери, – подав голос Рав, який за відсутності Арі був головним.

– Чому так вважаєш? Ні, зовсім не марно. Звісно, я розраховував на значно більше. Я й не уявляв, що мисливці такі хитруни, – спокійно відповів Арі, але подивився на Рава таким тяжким поглядом, що той аж знітився. – Однак дізнався чимало. Їхня печера розташована на південь або ж на північ від того місця, де я з ними жив. Знаємо також, що це відстань двох днів шляху. Ми підемо до печери, де мене лікували, і звідти спробуємо вийти на слід. Але краще тут зачекати...

– Які вони, ці дикуни? – із неабияким зацікавленням запитав наймолодший воїн Дах.

– Той, хто залишався зі мною, коли двоє інших рушили за підмогою, ще дуже молодий і недосвідчений. Якби йому не заборонили спілкуватися зі мною, я б залишився ще на кілька днів і вивідав усе, що треба. Але зі мною говорив лише їхній цілитель Ва. Він там був зі своєю дружиною. Вона справжня дикунка. Хоча й гарно співає... – тут Арі замовк, неначе щось пригадав, потім хитнув головою і продовжив: – Загалом, дикуни як дикуни, наївні й дуже побожні. Один із них довгожитель – високий, заввишки з мене, жилавий, із гривною сивого волосся на голові та білою бородою. Але він нічим не поступається молодим – ні силою, ні витривалістю. Ввечері біля вогнища вони говорили про різне,

а я інколи слухав. Найнебезпечніший із них – їхній ватажок, на ім'я Дан. Хоча він на голову нижчий від мене, але спритний, неначе та пантера, і так само швидкий і сильний.

– А що вони їдять? – не заспокоювався Дах.

– М'ясо з коржами та різні фрукти і трави. Годинами жують якесь коріння. Ці корені додають витривалості, ще й зуби стають білішими. Тож, коли усміхаються – їх далеко видно.

– А вони що, усміхаються?

– Так, і дуже часто. Вони, як я вже казав, дуже наївні та... щасливі. Може тому й усміхаються так багато, – різко відповів Арі, даючи співбесідникам зрозуміти, що розмова скінчилася.

– А що ти маєш на увазі, кажучи, що нам краще зачекати тут? – запитав Рав, коли вони залишилися наодинці.

– Дикуни не втримаються, тож захочуть дізнатися, що ми робитимемо. Вони обов'язково прийдуть сюди. А ми на них чекатимемо. Я певен, що дикуни подалися на північ лише задля того, щоб збити нас зі сліду, на той випадок, якщо вирішимо їх шукати. Гадаю, вони пішли на північ, аби потім повернути на схід, вийти до річки й нею спуститися на південь. Дикуни неодмінно захочуть подивитися, де ми та що задумали. Попередь усіх воїнів бути вкрай пильними, – наказав Арі й улігся на траву, підклавши під голову торбинку та вкрившись накидкою.

– Мені потрібно відпочити, а ти розстав вартових навколо табору на відстані двохсот кроків. І нехай ретельно замаскуються.

Тим часом річкою, прихованою вздовж берега високим очеретом, безшумно плив човен. Течія легко несла його на південь, але не так легко було на серці у її озброєних пасажирів. Повсякчас то ліворуч, то праворуч, то попереду, то позаду сплескувала риба, примушуючи мисливців щоразу здригатися і пильно вдивлятися у правий берег річки.

Коли мисливці зрозуміли, що пропливають повз те місце, де кілька днів тому зупинялися на привал, то вирішили пристати до берега. Ва запропонував пробратися до табору чорнолицих і, за можливості, дізнатися про їхні плани.

– Я хутко, – запевнив він, питально подивившись на Дана. – Собак не візьму, вони ще не достатньо оклигалися.

Дан схвально кивнув головою.

Ва взяв із собою лише спис і ніж. Намагаючись не шуміти й не полишати слідів, він вибрався на досить крутий берег.

Озирнувшись, Ва зустрівся очима з Ел. Подружжя одночасно прикрило повіки, приклавши руки до грудей. Серце Ел наповнилося безпідставною тривогою. Вона знала, що колись Ва чи так чи інакше переслідуватиме ворогів,

проте зараз вона хвилювалася як ще ніколи в житті.

За мить Ва вже зник у гущавині. Усе було тихо та спокійно. Він не чув розмов чорнолицих, хоча підійшов досить близько до їхнього табору. «Може, вони вирушили до маленької печери?» – дивувався Ва, пробираючись заростями папороті дедалі ближче до ворога. Мисливець навіть вдихнув запах холодного попелу.

Аж раптом Ва відчув різкий кислий запах, який линув звідкись ліворуч. І перш ніж чоловік згадав, що це, виявилось, що вороги зовсім поряд. Коли чоловік це усвідомив – було запізно. З дерева, під яким пробирався Ва, стрибнули двоє воїнів – один зі шрамом через усе обличчя, а інший із сивими скронями.

Ва скочив на ноги й підняв спис, та несподівано навколо нього з'явилося ще кілька воїнів. Він опинився у пастці.

– Ось ми й зустрілися! – зловісно промовив Арі, виходячи з-за дерева. – Я був переконаний, що знайдете наш табір, і тоді закортить дізнатися, пішли ми чи ні та що робитимемо далі.

У руці Арі держав короткий спис, а з його грудей на Ва дивилися злісні очі орла, що тримав, як мисливцю здалося, його голову.

Ва кинувся на воїна, який стояв за його спиною, сподіваючись утекти, проте зненацька відчув страшенний біль, і в очах потемніло.

– Це Ва, їхній цілитель, про якого я розповідав. Сподіваюся, Раве, ти не надто сильно його вдарив, – з неприхованою перемогою в голосі промовив Арі.

– Його досить довго немає, – прошепотіла Ел.

– Я знаю. Та почекаймо ще трохи. Про всяк випадок нам треба трохи відплисти від берега. Ви сховаєте човен он за тим острівцем, а я тим часом дізнаюся, що трапилося, – вирішив Дан.

Але несподівано вище за течією мисливці почули якийсь шум. Вони спрямували свій човен ближче до заростей, і причаїлися в очереті. Дан спустився у воду і пройшов до того місця, де очерет був не такий густий, тому вся річка тут була мов на долоні. Те, що мисливець побачив, примусило його серце завмерти: річкою плив великий човен із загоном чорнолицих воїнів, а на кормі зі зв'язаними за спиною руками лежав безпритомний Ва. Обличчя полоненого було залите кров'ю.

Сплотнілість Дана, який повернувся до свого човна, розповіла всім, що трапилося щось жахливе і невірне. Ел закрила уста долонею, щоб не закричати.

– Ва в їхніх руках, – майже пошепки видавив із себе Дан.

Аж тут до них донісся галас із протилежного берега. Там, назустріч човну, висипала група

озброєних, наче на війну, чорнолицих, які щось вигукували своїм одноплемінникам.

– Треба щось зробити! – ледь не закричала Ел. Її обличчя заливали сльози. Але жінка їх не приховувала.

– Мені прикро, Ел, – насилу вичавив із себе Дан. – Здається, що тепер допомогти Ва зможе лише Вічний.

Ел подивилася на Дана невидючим поглядом. Раптом перед очима жінки все шалено завертілося, і вона знепритомніла.

Бранець чорнолицих

Коли Ва отямився, навколо було темно. «Де я?» – подумав він і... пригадав. Пригадав слова Арі та непримиренні обличчя ворогів. «Краще б мені не приходити до тям!» – з гіркотою подумав він, намагаючись хоч щось розгледіти. Коли ж мисливцю це вдалося, то виявилось, що він бачить лише кору дерева.

– Здається, твій цілитель отямився, – почувся хриплий голос десь за спиною. – Він застогнав і поворухнувся.

– Зараз ми подивимося... – прозвучав знайомий голос Арі.

Ва перевернули, й у слабкому світлі багаття, що тліло, бранець побачив кількох воїнів. Обличчя Арі мисливцю не вдалося розгледіти, бо ватажок стояв у тіні. Лише на його лобі невідразно біліла пляма.

– Підними його і протри обличчя, – наказав Арі чорнолицьому з хриплим голосом. – Прихили цілителя до дерева та зв'яжи ноги. А руки звільни, хай трохи поїсть.

Воїн міцно зв'язав Ва ноги та звільнив руки. Потім сунув йому вологу ганчірку, наказавши:

– Витри кров зі свого обличчя та очей.

Руки дуже затекли й боліли. «Отже, я давно вже тут лежу», – подумав Ва. Він протер обличчя й обмацав собі потилицю – там була велика рана. Голова й борода Ва були у крові.

– Ось бачиш, як усе швидко змінюється. Спочатку ти про мене дбав, а зараз я опікуюся тобою, – насмішкувато промовив Арі, подаючи чашу з напоєм.

– Я ваш полонений, а ми тебе лікували... – намагався заперечити Ва, проте голос його зірвався.

– Ні, ні, я також був вашим бранцем. Хіба що ви мене не зв'язали.

– Як виявилось, даремно не зробили, – сумно зауважив Ва.

– Ми повертаємося до міста. У нас відпала потреба шукати вашу печеру, бо незабаром ти сам туди проведеш...

– Ніколи! – обурливо перебив його Ва.

– Поживемо – побачимо, – спокійно мовив Арі. – Тепер достеменно знаємо, що ваша печера розташована вниз за течією цієї річки. Аби знайти вас, багато зусиль не знадобиться. Навіть можемо обійтися і без твоєї допомоги. Але якщо все-таки допоможеш, то збережемо життя тобі й твоїй родині. І не лише життя, а й свободу.

Поміркуй про це гарненько. Ми ще матимемо вдосталь часу поговорити про це детальніше. Якщо не хочеш їсти, я це зрозумію. Хоч випий юшку. Пий, пий...

Але Ва відвернув обличчя до дерева, навідріз відмовляючись від пиття і ховаючи обличчя від Арі, щоб той ненароком не побачив, як на очі мисливця навертаються сльози.

– Гаразд, як хочеш, – різко мовив Арі. – Якщо ж надумаєш, ось чаша з юшкою та шмат хлібця.

– Не зводь із нього очей, Рахе! За бранця головою відповідаєш.

– Нікуди цей дикун не дінеться, – прохрипів чорнолиций і нахилився до бранця, щоб іще раз перевірити пута. Потім усівся поряд із Ва, обпершись руками на свій короткий, оздоблений гарним візерунком спис.

Ва звернув увагу на сиві скроні свого охоронця. Чорнолиций також із цікавістю розглядав полоненого, обличчя якого освітлювало полум'я. Хтось підкинув у багаття в'язку хмизу. Чорне обличчя воїна не видавало жодних емоцій.

– Скільки тобі років? – поцікавився Рах. У його хриплого низькому голосі не відчувалося ні краплі ворожнечі.

– Я точно не знаю. Але припускаю, тридцяти ще немає, – після деякого мовчання відповів Ва. Він не був певен: відповідати Раху чи ні.

– Чому ти не знаєш свого віку?

– Коли мене знайшли в лісі, то було близько восьми років. Скільки точно, я не знав, а запитати нікого.

– Це як? Що ти один робив у лісі?

– Чорнолиці вбили всіх людей нашого племені, а кого не вбили, забрали в полон. Я один залишився.

– Як це сталося?

– Тієї ночі я вирішив довести старшому брату, що зможу самостійно провести ніч у лісі, вдалині від нашого поселення. А коли вранці повернувся додому, то знайшов лише мертвих.

– Як називалося ваше плем'я?

– Мисливці на вовків, – Ва поглянув в очі чорнолицьому й запитав: – Ти теж був середубивць?

– Я перебуваю на службі у храмі понад чотири десятки років, але не пам'ятаю, щоб ми напали на поселення мисливців на вовків. Я б знав. Це були воїни з іншого міста.

– Немає жодного значення. Усі ви вбивці та мисливці на людей. У світі немає нічого мерзнішого та страшнішого ніж те, що ви робите.

– Цілком із тобою погоджуюся, – неочікувано промовив Рах. – Ти народився у племені, що визнає ім'я Вічного, а я – у родині посвячених. Ніхто з нас – ні я, ні ти – не мав вибору.

– Вибір є завжди. Багато років тому, коли мене ще на світі не було, до племені прийшов із міста один довгожитель і залишився з нами

назавжди. Та й мій брат... – Ва схаменувся, не бажаючи більше нічого розповідати, і зрадів, коли воїн перервав його:

– Гаразд, досить балачок. Випий, тобі відразу покращає. З'їж хлібець. Мені треба тобі ще руки зв'язати.

Ва страшенно мучила спрага, ще й голова немилосердно боліла. Трохи повагавшись, він усе ж попив юшки. Хлібець Ва їсти не став. Суп був смачним, із запахом незнайомих трав. Спочатку перестала боліти голова, а потім усе попливло перед очима. Воїни, що сиділи біля вогнища, почали збільшуватися, а їхні обличчя набули чудернацьких виразів – то веселі, то злі. Перед очима все потемніло, і Ва занурився у тяжкий та глибокий сон.

Розділ 12

Слідами чорнолицих

Вони знали, що ми поряд. Чому ж не стали нас шукати й не напали? – запитав Дан Хела. – Їх же тепер понад два десятки.

– Вони просто впевнені, що за нами в лісі не вгнатися. А можливо, їм цілком досить того, що впіймали Ва...

– Що з ним зроблять? – тихо, щоб не почула Ел, запитав Дан.

– Напевне, спробують вивідати розташування нашого племені.

– То що ми робитимемо? – це питання вождь мисливців ставив усім.

Ел сиділа між собаками, опустивши голову й обхопивши її руками. Після того як жінка отямилася, вона не промовила ні слова, лише тужливо хиталася з боку в бік.

Ін лише мотнув головою, мовляв, що не має жодної ідеї для цієї ситуації.

– Я пропоную піти вслід чорнолицим, поки остаточно не дізнаємося про їхні наміри щодо Ва: що з ним зробили та куди ведуть, – відповів

Хел. – Ми ж не можемо ось так залишити його ворогам і податися додому.

– Я цілком з тобою погоджуюся, – сказав Дан і поглянув на Іна.

Той також ствердно кивнув головою. Дан подивився на Ел, але вона не припиняла хитатися, стискаючи голову руками. Здавалося, ніби жінка нічого не чує.

– Ел, поглянь на мене, – Дан обережно торкнувся її плеча. – Ми хочемо знати, чи підеш із нами, щоб розвідати, де Ва?

Ел опустила руки й подивилася на Дана порожніми холодними очима. Жінка підняла з дна човна лук, збрала розсіпані стріли в сагайдак і перекинула його через плече. Обличчя її стало жорстким. Дан ніколи не бачив жінку такою.

– Звісно, я піду з вами, – відповіла вона. Голос її був глухим і низьким, із нього зникли всі звичні нотки радості й веселощів.

Мисливці спустилися річкою вниз і переправилися на протилежний берег. У тихій заплаві, оточеній високими заростями очерету, вони залишили човен під розлогою вербою, віття якої сягали самої води, та вийшли на пологий берег. Аби відзначити місце схову човна, чоловіки перекотили камінь до коріння дерева. Хоча ніхто не сподівався, що сюди доведеться повернутися.

Повітря було наповнене звичним скрекотанням комах, хором пташиних голосів, сплеском

риби в річці та шарудінням гризунів у траві... Собаки поводитися спокійно. Вони терлися об ноги Ел, яка міцно стискала спис. Хел із тривогою крадькома спостерігав за нею.

Занурившись у ліс, мисливці повернули на північ. Вони йшли дуже обережно, намагаючись ступати лишень на товстий пласт торішнього листа. Оскільки рухалися не стежиною, то просувалися досить повільно. Тож коли подорожні вийшли до того місця, де чорнолиці переправлялися за річку, було вже далеко за південь.

Мисливці побачили біля берега в очереті зроблений нашвидкуруч човен. А все узбережжя було вислане слідами чорнолицих. Заглибившись трохи в ліс, Дан і його друзі знайшли стежину, якою нещодавно пройшли вороги. Доріжка вела пологим схилом невисокої, порослої лісом гори. Верхівку гори мисливці не бачили, бо її повністю сховали пишні крони дерев.

– Слідів Ва тут немає, – тихо промовив Дан. – Усі чорнолиці у взутті.

Дан із собаками йшов попереду, за ним крокував Ін, далі – Ел. Останнім був Хел.

– Вони рушили на південний схід, – визначив довгожитель. – У тій стороні є лише одне місто чорнолицих. Місто, де виріс Ан.

– До вечора ми зможемо їх наздогнати, – озирнувшись оголосив Дан.

Минуло чимало часу. Мисливці продовжували йти, тільки тепер тропою, що петляла між деревами та валунами, і вела дедалі вище. Ліс ставав світлішим, і незабаром подорожні опинилися на галявині. Вище схилом тропа ховалася між високими скелями. Тут росли лише поодинокі сосни з химерно вигнутими кронами та густі кущі ялівцю. У променях вечірнього сонця скелі здавалися мідними.

– Я піду вперед і подивлюся, що там за скелями. Зачекайте на мене тут, – наказав Дан.

Мисливець покликав одного із собак, давши знак слідувати за собою, та зник у високій траві. Інші подорожні сховалися в заростях ялівцю, що оточували галявину з густою та м'якою травою.

Чекати довелося недовго. Незабаром кущі захиталися, і до них приєднався Дан. У собаки хутро на загривку стояло дибки – отже, мисливець наздогнав чорнолицих.

– Трохи далі схилом, між скелями, розташувалися вартові чорнолицих. Їх двоє. Гадаю, воїни втаборилися далі, за скелями, що захищають від вітру та роси. Аби наблизитися, потрібно обійти скелі праворуч або ліворуч, – доповів Дан.

– Не варто всім йти в розвідку, – відреагував Хел. – Пропоную тобі та Іну залишитися тут – це дуже зручне потайне місце, а ми з Ел проберемося до табору чорнолицих і спробуємо ретельно все дослідити.

– Згоден, – кивнув головою Дан. – Ел, а ти що на це скажеш?

Ел нічого не відповіла. Жінка скинула накидку, взяла спис, лук і сагайдак, залишила клунок і навшпиньки вибралася зі сховку.

– Можливо, вам доведеться провести там усю ніч. Краще візьміть із собою накидки, щоб укритися від роси, – порадив Дан.

– Сподіваюся, ми повернемося раніше. Але трапитися в розвідці може будь-що, – погодився Хел і, прихопивши зброю та дві накидки, зник услід за Ел.

Розвідники витратили дуже багато часу на обхідний шлях, і коли вони наблизилися до табору, то майже стемніло. На фоні вечірнього неба здіймалися велетенські кам'яні брили. На галявині, яку з одного боку оточували скелі, а з інших – кремезні дерева, було понад два десятки чорнолицих. У казанках, підвішених на палицях над вогнищем, щось варилося. «Суп», – згадала Ел назву страви за запахом, водночас у пам'яті жінки спливли її полон і втеча. Добре, що тоді серед чорнолицих був Ан, брат Ва, який приспав ворогів якимось зіллям і таким способом звільнив Ел. «А зараз у полоні Ва, тільки рятувати його нікому», – гіркі думки ятрили серце молодої жінки.

Хел злегка торкнувся її плеча, вказавши на велике дерево, що росло аж на самісінькому

Рішення Ел

краю галявини, під яким і лежав бранець. Ел пішла вслід за довгожителем.

Наблизившись до дерева на таку відстань, що можна було розрізняти обличчя та чути розмови, розвідники причаїлися. Навколо них кружляв рій комарів. «Добре, що ми натерлися базиліком», – подумала Ел і здивувалася, що може думати про такі дрібниці.

Лежати довелося довго. Від багаття залишилася жменька розжарених вуглинок, коли поряд із бранцем з'явився чорнолиций – розвідники раніше його не помічали. Воїн щось сказав, кивнувши головою вбік багаття. Слів розвідники не розібрали, бо голос воїна був хриплий, та й говорив він у протилежну сторону. Аж тут до бранця наблизився Арі. Хел і Ел його відразу впізнали.

Вони чули всю розмову Арі з Ва. Однак не розібрали, про що Арі говорив із хриплогосим, але зрозуміли головне: бранець живий і його ведуть у місто.

Я не погоджуюся, – голос Ел тремтів. Вона ще ніколи не заперечувала старшим, тим паче своєму вітчиму й вождю мисливців.

– Ми все вирішили, Ел. Хочеш щось додати? – м'яко запитав Дан.

– Так. Я – дружина Ва, і не можу залишити його в руках ворогів. Зараз він тут, поряд. А де буде за місяць, рік? Ні, я піду вслід за чорнолицими й буду поряд, коли з'явиться нагода для втечі.

– Ел, ми не можемо четвіркою напасти на два десятки майстерних воїнів із кращою, ніж у нас, зброєю, – тихо заперечив Хел. – Намагаючись урятувати одного, ми всі можемо втратити свободу та життя.

– Я це добре розумію, – в голосі Ел звучала навіть не впертість, а якась незрозуміла жорстокість. – Але залишити Ва не можу. Не можу! Навіщо мені жити без нього?!

– Ел, на тебе вдома чекають діти... – вкотре намагався переконати Дан.

– Я гадаю, що мама і ти залюбки приглянете за ними, допоки ми з Ва не повернемося. А якщо

не повернемося, то ви зробите все, щоб дівчатка вирости щасливими людьми, шануючи Вічного й живучи в гармонії зі створеним Ним світом, – очі Ел почервоніли й запалилися від сліз, однак у них світилася тверда рішучість: – Я хочу, аби Ва знав, що я поряд, і не залишила його самого.

– А як ти повідомиш про себе? – запитав Ін. Він уже зрозумів, що переконати Ел ніхто не зможе, тим паче що в їхньому племені кожен може чинити за велінням серця.

– Щось вигадаю.

– Гарзд. Тільки почекай, коли скінчиться час роси, – здався Дан.

Оця розмова відбулася в передсвітанкову пору. Мисливці довго шукали можливість допомогти Ва, проте так нічого й не вигадали. З цим Ел була категорично не згодна. Вірніше, вона погодилася, що звільнити Ва силою мисливці не зможуть і що ризикувати життям їхньої групи заради звільнення (яке наразі й уявити складно) одного це, щонайменше, нерозумно. Але жінка нізащо не погоджувалася повернутися додому без чоловіка. Ел ніяк не могла собі уявити, як житиме далі.

Хел подав їй невеличкий, але досить тяжкий шкіряний мішечок, в який склав вістря стріли і кресало:

– Переконаний, вони тобі знадобляться. А кресало я зроблю нам нове.

– Хеле, хочу звільнити Ва, навіть якщо доведеться вбити всіх чорнолицих, – на вухо прошепотіла Ел. Голос її звучав здавлено, але рішуче.

– Але тоді ти станеш такою, як і вони. У твоєму серці з'явиться п'ятьма, – заперечив довгожитель, нахилившись до Ел, аби бачити її очі.

– Ні, я чимало про це розмірковувала. Уже багато років хвилює це питання. Відтоді, як ви звільнили мене з їхніх рук, неодноразово запитувала: чи правильно було б використати силу? І скільки б я не розмірковувала, весь час приходила до одного: використати силу – не означає перетворитися на чорнолицього. Ось ми полюємо на звірів. Ми їх убиваємо задля нашого життя. Їхню кров ми приносимо в жертву за наші провини. Згадай, як ми здолали печерного ведмеда? Ми на нього не полювали. Ведмідь першим напав, і нам довелося його вбити. Вічний нам тоді допоміг, і ми йому дякували. Так і тут. Не ми напали на чорнолицих, а вони полонили мого чоловіка. Тому звільнити його – справедлива справа. Вічний допоможе. Як на мене, захищатися від чорнолицих те саме, що й оборонятися від печерного ведмеда або шаблезубих.

– Я тебе розумію. Але провести межу неймовірно складно: де самозахист, а де помста й жорстокість, – задумливо сказав Хел.

– Цю межу перетнули не ми, а чорнолиці, і зробили це вже давно, – підкреслила Ел. У її

голосі звучала не лише жорстокість, але і твердість переконання.

Дан та Ін уважно слухали міркування Ел і Хела. Вони нічого не сказали. Коли ж минув час роси і крізь листя в ліс пробилось світло, мисливці вибралися зі своїх гнізд на землю.

– Я візьму одного собаку, якщо не заперечуєте, – повідомила Ел мисливцям.

– Візьми, – дозволив Дан. – Ми й одним собакою обійдемося. Візьми також усі запаси в'ялого м'яса, бо тобі ніколи буде полювати, ще й розводити багаття небезпечно.

Хел набив сагайдак Ел стрілами. Ін помінявся з нею ножами, оскільки лезо Ел посіклося на крайці. А ніж Іна був новим. Хел зробив його лише кілька днів тому.

Швидко поснідавши, Ел зібралася в дорогу. Усі повернулися на південь і схилили коліна. Хел промовив уранішню молитву і, поклавши руки на голову Ел, попросив Вічного оберігати жінку:

– Вічний, Ти великий і могутній, Ти створив небо та зірки, сонце та місяць, землю та все, що на ній. Ти створив Людину. Чоловіком і жінкою створив їх. Ел і Ва стали одним. Але тепер вони розділені волею злих людей. Веди Ел, як бажаєш Ти. Бережи її на всіх шляхах від диких тварин і ворогів... і від пітьми в серці.

Ел підвелася з колін, закинула на плече клунок, почепила за спину лук і сагайдак зі стрілами,

скрутила й засунула за пояс накидку, взяла до рук спис і тільки тоді обвела поглядом друзів. Вона пильно зазирнула в очі кожному, немовби очікуючи побачити їхнє ставлення до її вчинку. Але те, що Ел побачила, торкнулося її серця. В їхніх очах вона вгледіла не лише глибоку дружню відданість, а й гордість за таке непросте рішення. Попрощавшись з усіма й наказавши собаці рушати вслід, Ел зникла в лісовій гущавині, жодного разу не озирнувшись.

Вірні друзі

Коли Ел зникла в заростях, на галявині запанувала гнітюча тиша. Тільки собака інколи скавчав, поглядаючи на Дана та Хела. Тварина то поривалася вслід за Ел, то поверталася до ніг Дана; присідала, знову скавчала і схвильовано виляла хвостом, дивлячись на мисливців.

– Навіть собака знає, що ми не можемо полишати Ел у лісі наодинці з чорнолицими та дикими звірами, – не витримавши гнітючої тиші, зауважив Хел. – Нам треба піти за нею. А там, що Вічний призначив, те й буде.

– Погоджуюся. Та нам необхідний хоч якийсь план для такого ризику, – підкреслив Дан. У його голосі відчувалася неймовірна напруга.

– Ми не можемо втратити її з поля зору, а ідеї з'являться, коли потребуватимемо. Звісно, погано, якщо ідея з'явиться запізно: коли чорнолиці повернуться до свого міста, а Ва принесуть у жертву богу смерті, – висловив свою думку Хел і, побачивши на обличчях Дана та Іна цілковиту згоду, почав збирати свої речі та зброю.

– Іне, чи зможеш ти самотужки дістатися нашої печери, щоб розповісти про все, що сталося? – запитав Дан юного мисливця.

– Але я хотів би піти з вами...

– Я тебе добре розумію, проте хтось має попередити про нас рідних, якщо надовго затримаємося або ж зовсім не повернемося.

– Так, звісно. У твоїх словах є правда, – неохоче погодився Ін. – Я дійду до річки, на березі знайду схований човен і на ньому вирушу вниз за течією до того місця, де річка зустрічається з протокою.

– Це буде дещо повільніше, ніж бігти, проте так ти зможеш бути в дорозі навіть уночі, – підтримав Хел. – Лишень гляди: не засни в човні, а то річка віднесе тебе до Очеретяного моря. Якщо до завтрашнього вечора ти дістанешся протоки, то краще спустися річкою далі, до того місця, де колись Дан із мисливцями висадилися в пошуках печери. Звідти і ближче, і безпечніше до нашої домівки.

– Візьми із собою собаку. Знадобиться. Хоч не один у лісі будеш... – Дан на прощання міцно обійняв мисливця.

Хел благословив Іна, після чого той зник за густими чагарниками на схилі гори. Правильно зрозумівши наказ, собака неохоче, час від часу озиралася на Дана і Хела, побіг за Іном і також зник у нетрях.

– Ходімо, Дане! Поспішімо, бо Ел іще встигне наробити дурниць, – підганяв друга Хел. – Або ж не вдасться віднайти її сліди. Ел майстриня у цій справі.

Незабаром Дан і Хел швидко йшли, а інколи й бігли ледь помітними слідами. Якби чоловіки затрималися ще хоч трохи, то не змогли б помітити притоптану траву, збиту голівку квітки та перекручену шишку пінії...

Минуло десь із півгодини, перш ніж Дан і Хел побачили, як перед ними явно не від вітру хитнулося гілля папороті. Знаючи, що до чорнолицих іще далеко, вони перестали дотримуватися особливої обережності. Дан дістав із мішечка, що висів на паску, невеличкий, завбільшки з мізинець, кістяний свисток і коротко дмухнув

у нього. Людина цей свист навряд чи почула, а от собака...

Із-під розлогих на всю галявину заростей папороті вискочив собака й, наблизившись спочатку до Хела, потім до Дана, радісно, але не проронивши ні звука, привітав мисливців. Услід за ним з'явилася Ел. Обличчя її, як і раніше, було похмурим і зосередженим.

– А де Ін? – замість вітання запитала Ел, уникаючи поглянути чоловікам в очі.

– Він вирушив додому. Нехай розповість, що трапилося та що ми збираємося робити, – м'яко відповів Хел.

– І що ми збираємося робити? – глухо повторила його слова Ел.

– Ми щось вигидаємо, – відповів Дан. – Якщо ні, то загинемо всі разом. Не залишати ж товариша в біді.

Ел підвела голову й поглянула в очі спочатку Дану, а потім Хелу. По щоках жінки текли гарячі сльози.

– Я вже думала, що... – голос її обірвався.

– І як би тоді я подивився в очі твоєї матері? – промовив Дан, ніжно обійнявши падчерку.

– Що робитимемо? – запитала Ел, даючи зрозуміти, що все відбувається у звичному порядку: Дан – вождь мисливців племені, Хел – довгожитель, на рішення якого всі повинні зважати й навіть невтішна від втрати чоловіка дружина.

– Йтимемо за чорнолицими стільки, скільки доведеться, допоки Вічний не допоможе звільнити Ва, – промовив Дан, а довгожитель згідно кивнув і потріпав за вухо собаку, який на радощах ластився біля його ніг.

– Як уважаєш, дикуни переслідуватимуть нас? – запитав юний Дах свого наставника Раха, підкидаючи в багаття товсту дубову дровиняку і трохи хмизу.

– А ти як гадаєш? – у хриплого голосі Раха прозвучала щира цікавість. Йому подобався молодий і невгамовний воїн, який уперше в житті зустрівся з дикунами.

– Я ж зовсім їх не знаю. Але те, що чув, підказує, що вони не залишать бранця у біді.

– Я думаю так само. Та що вони зроблять? Нас тут два загони. Усі воїни – досвідчені чоловіки, крім тебе, звісно. Наші стріли летять утричі далі за їхні незграбні з кам'яними вістрями шпички. Мисливці навколо нас певний час покружляють-покружляють і підуть, діставши облизня, – відповів Рах і поправив свої сиві пасма, що стирчали врізнобіч.

Багаття знову розгорілося, і тінь від руки метнулася над галявиною. Обидва воїни одночасно подивилися на зв'язаного по руках і ногах бранця, який поринув у тяжкий сон.

– Отже, вони досі на тому місці. Напевне, готуються до далекого переходу, тож вирішили кілька днів перепочити, – доповів Хел результати розвідки своїм друзям.

– Гадаю, вони чекають, доки Арі трохи відновить сили. Я пропоную зайти ліворуч від обраного ними шляху, і там улаштуватися на нічліг. Якщо завтра вирушать у путь, дізнаємося про це в лісі з поведінки птахів і звірів. І тримаючи достатню відстань, будемо переслідувати їх, – вирішив Дан. – Далеко відходити не треба, вночі небезпечно блукати лісом.

За кілька годин, одразу після вечірньої чи, точніше сказати, нічної хвали, всі троє влаштувалися на відпочинок на широкому гіллі кремезного старого дерева, з якого звисали густі ліани, а внизу, біля кореня, було широке дупло, де на ніч зручно вмовився собака. Високо вгорі сіяли зорі, а ліс наповнювався різними звуками: хтось за кимось ганявся, десь удалині рикав лев, оголошуючи про свої права на всю територію, чи якась пташина кликала до свого гніздечка запізнілих пташенят. Однак мисливці нічого цього не чули й не бачили. Укрившись накидками, вони спали у нашвидку зроблених гніздах. Собака, який лежав унизу в дуплі, був чудовим сторожем.

Місяць осявав своїм блідим світлом галявину зі сплячими на ній воїнами з міста смерті та зв'язаного по руках і ногах бранця, який борсався

вві сні та стогнав від моторошних марень, не в змозі їх позбутися; також сріблястий світив на Іна, який лежав на дні очеретяного човна та милувався зоряним небом. Над людьми літали гігантські кажани та страховиська з велетенськими зубатими дзьобами й кігтями на шкіряних крилах. Далеко на схід і на південь сягали хвилясті хащі густого лісу, наповнені тваринами, з якими мисливцям із племені дітей Світла ще не доводилося зустрічатися.

Розділ 15

План

Ані ранок, ані новий день не принесли жодних змін: чорнолиці воїни залишалися на місці, тож мисливцям доводилося лише чекати. Харчувалися вони в цей період фруктами, горіхами, жували улюблені корені. І, звісно, чекали... Тільки на ранок третього дня, чи навіть ближче до обіду, Дан із поведінки птахів відзначив, що на стежині, яка вела на південний схід, щось відбувається.

– Напевне, Арі достатньо видужав, аби продовжувати шлях, – вирішив Хел, подаючи Дану з дерева його торбину та накидку.

– Для порятунку Ва ми маємо лише чотири, максимум п'ять днів. Саме стільки часу знадобиться чорнолицим, щоб дістатися міста, – відзначив Дан. – За цей час нам неодмінно потрібно щось вигадати.

– У мене з'явилася ідея, – промовив Хел, закидаючи за спину клунок і сагайдак зі стрілами та луком, а в руки беручи короткий спис із кам'яним вістряем. – Ось тільки чи сподобається вам моя вигадка...

– Чому ти донині мовчав? – здивувалася Ел, поправляючи своє спорядження за плечима і на поясі.

Біля її ніг вертівся собака, нетерпляче виляючи хвостом. Тварині також набридла бездіяльність.

– Тому й мовчав, що шукав іншу можливість. Річ у тім, я не зовсім упевнений у правильності своєї ідеї, – відповів Хел, не зводячи очей із Дана. – Маю сумніви щодо...

– Не тягни! Розповідай, поки є час, – мовив вождь мисливців.

– Ви звернули увагу, що після останнього перевалу ліс зовсім змінився? Що нижче спускаємося в долину, тим він густіший і повітря вологіше. Я знаю, що там водяться отруйні жабки. Їх можна впізнати за яскравим чорно-жовтим забарвленням. Якщо змочити вістря стріл їхньою отрутою, то, куди б не поцілив, жертва паралізується на кілька годин або навіть днів. Усе залежить від кількості отрути й від частини тіла, в яке поцілить стріла.

– Ти до чого ведеш? – нетерпляче запитав Дан.

– Якщо Вічний дасть можливість захопити одного чи кілька чорнолицих, то ми запропонуємо воїнам обміняти їх на Ва. Ось яка думка мені спала. Нам доведеться полювати на воїнів – от саме це мені й не подобається. До того ж розрахувати міру отрути досить складно: доза

може виявитися смертельною. Та якщо добре поміркувати, нічого несправедливого в цьому немає... – в останніх словах Хела зазвучали і відчай, і сум.

– Пречудова ідея! – вигукнула Ел. У неї навіть заблищали очі, що останніми днями зовсім потьмяніли від горя. – Я негайно вирушаю на пошуки тих стрибунук.

– Не поспішай! – зупинив її захоплення Хел. – Не можна брати тих жабок руками. Для цього треба особливі вміння. Отрута міститься у крихітних, ледь помітних пухирцях, які розташовані по всьому тілу. Краще я сам подбаю про отруту.

Дан нічого не відповів. Він лише повернувся на південь (Ел і Хел одразу ж наслідували його приклад) і, піднявши руки догори, почав молитися:

– Вічний! За Твоєю волею ми прагнемо жити й чинити. Із Твоїх рук прийняли те, що сталося з Ва. Допоможи нам правильним рішенням тієї миті, коли Ти даси можливість звільнити нашого друга. Дякуємо Тобі за ідею, що Ти дарував Хелу. Ми не знали, як упоратися з таким великим загоном Твоїх і наших ворогів. Зараз довіряємося Тобі та чекаємо на Твоє головування.

Незабаром усі троє швиденько крокували в напрямку дороги, якою, вони були переконані, неодмінно йтимуть чорнолиці.

– Треба пересвідчитися, що всі пішли, бо можемо опинитися між двома загонами, – попередив Дан, наказавши Ел і Хелу причаїтися в заростях неподалік дороги, якою, видно відразу, нещодавно торувала велика група людей. Дан узяв із собою собаку та вздовж дороги рушив до табору чорнолицих.

Чекати довелося досить довго. З-за густих крон дерев сонця майже не було видно, тож очікування виявилось особливо виснажливим. Та ось серед заростей з'явилося вдоволене обличчя Дана.

– Я обійшов їхній табір довкола. Певен, усі чорнолиці пішли. Ва також із ними. На дорозі чітко видніються сліди босих ніг, – промовив Дан. – Якщо рушимо за ними відразу, то можемо натрапити на засідку. Гадаю, воїни здогадуються, що ми слідуватимемо за ними, й навіть на це розраховують. Вони можуть залишити в засідці кілька чоловік як не сьогодні, то завтра-після-завтра точно. Що робитимемо?

– Шукати паралельний шлях – справа ненадійна, слідувати за ними дорогою – надто небезпечно. Доведеться пробиратися лісом, – розмірковував Хел.

– Якщо вперед дорогою пустити собаку, то він попередить нас про засідку, – в голосі Ел не було впевненості, але запропонувати це вона таки наважилася. – Просуватися лісом дуже складно:

йтимемо повільно і згаємо багато часу. Так ми можемо випустити з очей чорнолицих.

– А чи зрозуміє собака наші наміри? – засумнівався довгожитель.

– Гадаю, зрозуміє, – запевнила Ел. Вона повернулася до собаки й, указуючи на дорогу, повторила: – Ва! Ва!

При цьому Ел злегка стисла собаці морду, даючи знати, що це полювання і не можна подавати звуків. Собака завиляв хвостом і побіг, постійно озираячись, наче дивуючись: чому люди не поспішають, а, навпаки, вештаються, поводяться зовсім не так, як на полюванні, й відстають. Незабаром їхня тривога та напруга передалися тварині. Собака швидко побіг уперед, не підіймаючи від землі носа й уже не озираячись.

Дорога розширювалася перед черговим потічком, а потім знову вужчала, інколи майже губилася серед високих дерев і пишних кущів. Однак сліди двох десятків воїнів були такими чіткими, що слідувати ними могла б і дитина. Хижі звірі, на щастя, Дану і його друзям не траплялися. Напевне, загін воїнів, який ішов попереду, їх налякав і розігнав. Лише птахи супроводжували мисливців своїм звичним гомоном і ще невгамовні мавпи, стрибаючи з гілки на гілку, кричали їм услід. Ближче до вечора мисливці зустрілися зі своїм собакою, який біг їм

назустріч. На загривку хутро стирчало дибки, тварина глухо ричала, попереджаючи, що вороги неподалік.

– Напевне, воїни вирішили зробити привал. Час уже пізній. Нам також варто подбати про нічліг, – мовив Дан. – Хоч я і певен, що воїни чекають на нас, однак потрібно сходити у розвідку.

Аж тут голосне ричання якогось звіра обірвало Дана. Напевне, нічний хижак вийшов на полювання. Хел, Дан і Ел поспішили знайти високе дерево з розлогою кроною, на якому можна було причаїтися від хижого звіра та влаштуватися на нічліг.

– Не думаю, що є сенс саме зараз іти в розвідку, – заперечив Хел. – Краще це зробити відразу після роси чи навіть трохи раніше. Тоді вже всі нічні хижаки вляжуться спати.

– Добре. Так і зробимо, – не став наполягати на своєму Дан. – Тим паче цей ліс зовсім не знаємо, а його мешканці для нас можуть бути невідомими й небезпечними. Ви звернули увагу на сліди на тропі? Навіть не уявляю звіра, який має кігті печерного ведмедя та ходить на задніх лапах.

Незабаром у розлогій кроні широколистоного дерева на значній висоті мисливці влаштували два гнізда. В одному розташувалися Хел і Дан, а в іншому – Ел із собакою. Пес трохи опирався, коли жінка піднімала його на таке високе

дерево, з якого, мов на долоні, виднівся місяць, а на заході ще тьмяніла багряна смуга сонця. Обране дерево виявилось найвищим в околиці, й перед мисливцями відкривався чудовий краєвид. Увесь день вони бачили лише папороть, гілля дерев, ліани, листя, а зараз перед їхніми очима аж до самісінького горизонту простіралися темні хвилі лісу.

Хел сказав упівголоса, але так, щоб усім було чути, слова вечірньої хвали Вічному, й утомлені мандрівники швидко заснули. Тільки собака час від часу здіймав голову й озирався, стривожений незнайомими звуками чужого лісу. Але незабаром і він, притиснувшись до Ел і уткнувшись носом у хвіст, заснув.

Отруйні стріли

Світало, коли мисливців розбудив несподіваний гомін: чимала зграя мавп із криком, шумом і верещанням пронеслася повз їхні гнізда. Мавпи перелітали з гілки на гілку, хапаючись то хвостами, то лапами, нажахані. За кілька хвилин мисливці побачили причину переполоху. Велетенські та спритні страховиська з розмахом крил у десять метрів хапали мавп і здіймалися в небо, тримаючи в довгій зубатій пащі тремтячу від жаху жертву. Десяток летючих ящерів гнали зграю мавп. Потім вони один за одним здіймалися вгору зі здобиччю в зубах і зникали в напрямку вранішнього сонця. Зграя мавп зникла в тій самій стороні, й усе навколо стихло. Було чутно лише звичний передранішній гомін птахів, шелест листя, віддалені викрики мавп і креготіння комах.

Собака визирнув із-під накидки й лизнув Ел у підборіддя.

– Зараз, зараз ми спустимося з дерева, – пообіцяла жінка, погладивши собаку по загривку, який у всі боки вертів головою.

– Хвала Всевишньому за охорону цієї ночі! – почувла вона неподалік голос Хела.

Спритно, майже як мавпа, Ел почала злазити з дерева. Собака лежав на її плечах, не рухаючись, лише ледь чутно скавчав, коли жінка робила черговий стрибок.

Опустивши тварину на землю, Ел поглянула вгору. Хел і Дан також спускалися, притримуючи клунки та зброю. Собака тим часом зник у заростях.

– Тут іще майже зовсім темно, – зауважив Хел, поправляючи зброю. – А вгорі здавалося, ніби день уже настав.

– Треба знайти табір чорнолицих і довідатися, що там коїться, – запропонував Дан. – Вважаю, нам краще піти разом. Звісно, прокрастися до них складніше, зате відразу щось вирішимо, не гаючи час на дорогу.

Собака повернувся з густих заростей папороті, облизуючи скривавлену морду, – мабуть, вполював собі на сніданок якогось гризуна.

– Нам також треба підживитися й вирушати в путь, – підбадьорив друзів Дан, подякувавши Вічному за хліб і воду.

Поївши та втамувавши спрагу з невеличкого потічка, що дзюрчав неподалік, мисливці заглибилися в ліс, полишивши праворуч від себе дорогу, якою рухалися чорнолиці. Відійшовши на кілька сотень кроків, вони повернули вбік

сходу сонця й обережно почали пробиратися крізь хащі.

Собака то забігав уперед, то зупинявся, очікуючи на людей, і всім своїм видом демонструючи, що вони на правильному шляху. Незабаром мисливці відчули запах диму. Оскільки підбиралися з навітряного боку, то це означало, що друзі занадто наблизилися до табору. Повернувши ліворуч, вони обійшли велетенські, вкриті мохом валуни й опинилися на іншій тропі.

– Погляньте на сліди! – прошепотів Дан, указуючи на відбитки великих лап із чіткими слідами кремезних кігтів. – Судячи з відбитків, ці страховиська ходять на задніх лапах, а їхній послід указує, що харчуються вони зовсім не рослинами. Погляньте, як наш собака затремтів.

Ел гладила тварину, що притиснулася до ніг жінки, наказуючи не шуміти.

– Цих істот три: дві великі й одна менша, – уточнив Хел, тикаючи списом на сліди різних розмірів. – Краще з ними не зустрічатися.

Цієї миті праворуч від мисливців щось зашуміло й затріщало, а потім пролунали голосне вищання та приглушене ричання.

– Так поранені вепри кричать, – повідомив Дан. – Здається, наша сімейка ящерів забезпечила себе сніданком. Але все-таки краще цим істотам на очі не потрапляти. Повернемо ще

далі ліворуч і трохи пройдемо назад, щоб уникнути з ними зустрічі.

Мисливці так і зробили. А незабаром Хел указав Дану та Ел на маленьких жабок, які ховалися у скрученому великому листі:

– Це про них я вам розповідав. Зараз приготую кілька стріл з отруєними вістрями, і роздам. Дайте мені по дві свої найкращі стріли. Гадаю, отрути трьох жабок цілком вистачить на шість стріл.

Вищання та моторошне ричання неподалік змусило притихнути чорнолицих, які спокійно спілкувалися за сніданком. Вони тривожно озирнулися довкола. Арі наказав двом воїнам приєднатися до вартових, які неподалік охороняли табір.

– У цій долині мешкають страховиська, що й у найпримарнішому сні нікому не привидяться, – пояснив вожак бранцю, пути якого він саме перевіряв.

– Даху, розв'яжи йому руки, нехай поїсть. А потім знову зв'яжеш. А ось ноги звільни від мотузок для подальшої дороги, – наказав Арі. – Раве, перевір вартових. Віднеси їм поїсти та накажи, нехай готуються за наказом вирушати.

Ва помітив, як воїн зі шрамом із ненавистю і страхом зиркнув на Арі та щось тихо пробурчав. «Здається, між ними щось не те», – подумав бранець, потираючи затерплі за ніч руки.

– Бери хліб і м'ясо, – голос молодого воїна Даха звучав досить миролюбно. – У чаші суп. Ми їмо хліб із м'ясом і запиваємо юшкою. А ще можна накрити в суп хлібець, і все їсти руками, як вам, дикунам, напевне, звичніше.

– Спасибі, – промовив Ва, попри неприховану зневагу. – Головне – їсти з подякою.

Мовчки подякувавши Вічному, Ва неквапливо почав снідати.

– Кому дякувати?

– Вічному...

– А Він тут до чого? Це ж я тобі даю поїсти... Ми ніколи нікому не дякуємо.

– Мій собака також одразу кидається на їжу й нікому не дякує. Але на те він і собака. Ми ж – люди. Ми знаємо, що все, що маємо, отримуємо від Вічного. Тому і дякуємо Йому, і хвалимо.

– Дивні ви, дикуни, люди...

– Даху, досить лясати точити, час збиратися в дорогу. Незабаром вирушаємо, – обірвав їхню розмову Вах, який уже скріплював тонким ремінцем туго згорнуту накидку. – Чи хочеш знову від Арі отримати на горіхи?

«Які жорстокі люди! – подумав Ва, швидко снідаючи. – Але й між ними трапляється дружба».

Рав, з'явившись із-за дерев, що оточували галявину, підійшов до Ва та злісно поглянув на Даха, який поряд копирсався у своїх речах. Нахилившись, він розв'язав Ва ноги, зв'язав

попереду руки, пнувши бранця обмотаною в жорстку шкіру ногою. Потім підійшов до вогнища, біля якого сиділи воїни:

– Підводься, час вирушати. Даху та Ваху, ви пильнуєте бранця.

Дах підвівся, кивнув Ва і наставив на нього спис. Услід за ними підвівся Вах, і загін чорнолицих вирушив у путь.

За всіма подіями пильно спостерігали мисливці, які ховалися в заростях лопуха між великими валунами. Собака не раз поривався до Ва, однак Ел щосили стримувала тварину. По щокі жінки текли сльози. Але вона не помічала. Ел невідривно дивилася на чоловіка, який був на відстані кинутого із праці каменя, і її серце стискало туга. Тим часом Ва із чорнолицими сторожами зник за деревами.

Ва зі своїми охоронцями йшов усередині за-
гону й постійно озирався.

– Певне, відчуває, що одноплемінники сліду-
ють за ним, – нахилившись до Ваха, прошепотів
Арі. – Нічого, завтра ми влаштуємо їм пастку.

Чоловіки йшли поряд у кінці колони. У цьо-
му місці дорога робила крутий вигин, і всі воїни
вже зникли з виду. Аж раптом у повітрі щось із
тихим легким шипінням пролетіло, й у шию Арі
та плече Ваха впилися стріли з кам'яними вістря-
ми. Арі схопився за шию, з якої відразу хлинула
кров, і впав на траву, не встигши навіть і звука
зронити. Вах висмикнув стрілу з плеча та щось
вигукнув, однак його хриплий голос безпорад-
но загубився у заростях. Очі воїна закотилися,
чоловік спочатку впав навколішки, а потім зава-
лився на бік. На дорогу миттєво вискочили Дан
і Хел, за ними Ел, на ходу через голову надівши
лук і повернувши стрілу в сагайдак. Вона так
і не вистрілила, бо Дан і Хел потрапили в ціль.

– Швидко, поки чорнолиці не кинулися їх
шукати! – прошепотів Дан і, зваливши собі на
плечі велетенського Арі, подався в кущі.

Хел і Ел узяли Ваха за руки й ноги та поспі-
шили вслід за Даном, який зі своєю чималою
ношею простував до густих заростей папоро-
ті. Там мисливець скинув воїна у високу траву
і швидко повернувся до дороги. Він хотів замес-
ти сліди, та було запізно. Дорогою сновигали

насторожені воїни й, зазираючи в кущі, голосно
кликали Арі та Ваха.

Дан повернувся в зарості, за якими зникли
Хел і Ел. Зупинившись над непритомним Арі,
мисливець приклав до його шиї палець, трохи
зачекав і витягнув свою стрілу. Потім повернув
зброю в сагайдак і, полишивши воїна, приед-
нався до друзів.

– Арі більше ніколи не отямиться. Я влучив
у шию в таке місце, що йому ніщо не допомо-
же, – в голосі Дана звучав такий відчай, що Хел
і Ел зупинилися.

– Він мертвий? – без щонайменшого співчут-
тя запитала Ел.

– Так. Але краще поспішімо, не можна зупи-
нитися ні на мить. Чорнолиці незабаром поже-
нуться за нами, – мовив Дан і підхопив поранено-
го. Плече воїна було нашвидкуруч перев'язане.

– Щоб кров не крапала, – пояснила Ел. – За нею
чорнолиці нас легко можуть знайти.

– Ел, візьми їхню зброю та йди із собакою
попереду, а ми з Хелом понесемо воїна.

– Навіщо нам їхня зброя?

– Цілком імовірно, що знадобиться, – замість
Дана відповів Хел. У його голосі була печаль. –
Здається, відтепер усе буде по-іншому. Ми пе-
ретнули межу...

– Хочу нагадати, що першими перейшли ме-
жу вони, – різко зауважила Ел, зібравши луки,

спиши та ножі чорнолицих. – Може, ножі та спиши викинемо? Вони нам точно не знадобляться.

– Потім викинемо їх у воду, щоб ніхто не знайшов, – погодився Дан.

Друзі ще довго швидко петляли лісом, поки зробивши великий гак, не вийшли на дорогу, якою ще вранці простували вороги.

– Куди зараз? – запитав довгожитель Хел, нарешті перевівши подих.

– До великих валунів. А від них можна йти, не полишаючи відбитків. Там дерева ростуть посеред каменів, тому запросто можемо заплутати сліди, – вирішив Дан.

Розділ 17

Заручник

Серед чорнолицих Ва помітив тривогу. Воїни неочікувано зупинилися, зібралися навколо Рава й почали радитися. Ва присів навпочіпки й прихилився до дерева.

Минуло кілька хвилин, і десяток воїнів рушили дорогою назад та зникли за вигином. Рав підійшов до Ва та щосили копнув його ногою.

– Підводься! – Рав кипів від гніву. – Твої люди вбили Арі!

– Неможливо! – вирвалося у Ва. В середині нього все похололо. Чоловік одразу подумав про бідолашну Ел. – Наші люди такого не роблять. Ми лікували Арі, а не...

– Сам подивися!

А тим часом четверо чорнолицих принесли тіло Арі й положили його під деревом, де щойно сидів Ва. Не було жодних сумнівів – Арі мертвий. З рани на шиї ще густо сочилася кров, шкіра посіріла, що було видно навіть під густими візерунками тату.

– Вах зник, – повідомив один із чорнолицих. – Ні його, ні зброї наші люди не знайшли.

– Як таке могло статися?! – лютував Рав. Від гніву шрам на його обличчі, здавалося, ожив і погрозливо смикався.

– Арі йшов позаду загону. Ми з Вахом були перед ним. Потім Вах відстав, аби поговорити з Арі... Я чув, як вони спілкувалися. Коли ж за моєю спиною їхні голоси стихли, зупинився, щоб почекати, але вони так і не з'явилися, – розповів Дах. – І тоді я покликав на допомогу...

– Гарзд. Усе зрозуміло. Ці дикуни помруть страшною смертю. Присягаюся! – слова Рава прозвучали як слова людини, що на себе взяла відповідальність за військо.

Чорнолиці, зібравшись навколо тіла Арі, підтвердили ці слова войовничими вигуками.

– Тут досить зручне місце для привалу. Ми повернемося назад до річки й залишимося там, допоки не спіймаємо дикунів і не звільнимо Ваха, – командний тон Рава не полишав жодних сумнівів у воїнів щодо їхнього нового вождя.

– Убиймо бранця! – запропонував молодий воїн, коли всі дісталися галявини біля річки. – Він лише тягар для нас.

– Бранець може нам знадобитися, – відповів Рав, подивившись на воїна тяжким поглядом. – Якщо його вб'ємо, дикуни підуть, і ми їх більше ніколи не спіймаємо. А так вони вештаються неподалік нашого табору. Тане й Даху, відповідає за бранця головою.

Молодий воїн, на ім'я Тан, який щойно пропонував убити Ва, ствердно кивнув головою.

– Думаю, нам доведеться залишитися тут на деякий час. Шестеро з нас: Тане, Даху та ви четверо, – Рав вибрав ще одного молодого і трьох старших воїнів, – чекатимуть на нас тут. Усі інші – за мною. Не думаю, що дикуни далеко відійшли. Їм потрібен Ва, тож не втрачаймо ні хвилини.

Рав скинув заплічний мішок і накидку, взяв до рук спис і вирушив до дороги. Воїни повернулися до вигону, де на узбіччі серед трави ще виднілася маленька калюжа крові.

– Тут вони вбили Арі, – визначив Рав. – Ходімо їхніми слідами.

– Ось під цим кущем ми знайшли Арі, – вказав один із воїнів. – Саме звідси сліди ведуть до лісової хащі.

– Судячи зі слідів, їх троє. Ось тут чітко видні відбитки босих ніг. Великі та менші, – Рав виявився досить досвідченим слідопитом. – Не спускайте одне з одного очей. Пильнуйте.

Невдовзі чорнолиці воїни зупинились на місці, де, ймовірно, лежало тіло Ваха, бо прим'ята трава вказувала на зріст воїна.

– Тут вони перепочивали та радилися, що робити далі, – промовив Рав. – Сліди ще зовсім свіжі. Дикуни були тут зовсім недавно.

Дійшовши до тропи, що вилася на північ, чорнолиці на деякий час утратили слід, але незабаром знову натрапили на нього й кинулися навздогін. Відбитки босих ніг привели до валунів і знову зникли. Вже звідти, скільки воїни не шукали, так і не змогли визначити, куди ж подалися мисливці з племені дітей Світла.

Цієї пори досить далеко на північ від того місця, де чорнолиці втратили слід, Дан наказав зупинитися і перепочити:

– Я дуже сподіваюся, що воїни втратили наш слід. Хіба що випадково виберуть цей напрямок і вийдуть на нас. Тому пропоную знайти десь неподалік зручний та надійний сховок і зупинитися там на ніч.

Ліс у цьому місці був дуже густим. Високі дерева росли між валунами й перемежовувалися заростями колючої ожини, велетенськими лопухами й папороттю, так що все було вистелено зеленню.

Дан наказав Хелу знайти зручне для привалу місце, а Ел назирати за пораненим.

– А я піду погляну, що наші вороги поробляють. Ел, тримай собаку при собі, – додав він.

Дан залишив спис, торбину й накидку, взяв лише сагайдак зі стрілами та луком і, перестрибуючи з каменя на камінь, зник у густих заростях папороті.

Чорнолиці тим часом розділилися на три групи: одна подалася на південь, друга пішла на захід, а третя – на схід. Рав наказав пройти від місця вбивства по три тисячі кроків, а потім повернутись назад, до табору, щоб разом переночувати.

Дан досить швидко натрапив на групу, яка шукала їхній слід. Воїни врівголоса розмовляли між собою короткими фразами. Йшли вони групою, забираючи то ліворуч, то праворуч, розширюючи таким чином територію пошуку.

Дан сховався між двома валунами, розтягнувшись пластом під пишним лопуховим листям так, що коли повз проходили воїни, то жоден із чотирьох його навіть не помітив.

– Скільки ми вже пройшли? – запитав один із них. – Здається, минула ціла вічність.

– Мабуть, понад три тисячі кроків буде, – відповів воїн, який ішов першим. – Час повертатися до табору.

– Я теж так гадаю, – погодився воїн, який ішов останнім. – Ці дикуни мають талант плутати сліди, а то ми їхнє плем'я вже давно б вислідили.

– Гаразд, повертаємося. А завтра вирішимо, що робити далі, – подав голос першопроходець.

Незабаром уся група зникла в тому напрямку, звідки й з'явилася.

– Ми можемо тут залишитися на нічліг, – оголосив Дан, повернувшись до Хела та Ел. – Розвідники чорнолицих пішли назад. Їм наказали шукати в нашому напрямку на три тисячі кроків. Але вони повернуться завтра. Хеле, ти знайшов місце для ночівлі?

– Авжеж. Неподалік між скелями є дуже зручна схованка, – повідомив Хел, збираючи речі та закидаючи на плечі луки чорнолицих. Списи та ножі чоловік іще раніше викинув у водойму.

Підхопивши нерухомого чорнолицього, Ел і Дан забралися на валун. Обережно переступаючи з каменя на камінь, мисливці дісталися знайденого Хелом місця. Воно дійсно було дуже зручно розташоване: навислі над потічком скелі утворювали низьку печеру, вхід до

якої приховували зарості очерету й папороті. Печера виявилася достатньо глибокою, щоб у ній розмістилося шестеро осіб.

Улаштувавшись у сховку, Хел, Дан і Ел повернулись убік півдня, стали на коліна й помолилися Вічному. Тим часом за ними з глибини печери пильно стежив із-під напіврозплющених очей зв'язаний бранець.

Промінь надії

..
« стимеш? – запитав полоненого Дан, помітивши тремтіння прикритих повік.

– Дуже пити хочеться, – відповів той, розплющивши очі та звівши голову.

Хел кухликом зачерпнув воду з потічка й подав полоненому. Той жадібно випив і попросив ще. Хел подав іще один кухлик, а потім іще.

– Досить! – мовив Хел, відставляючи вбік порожній кухлик і подаючи шматок черствого коржа. – Ось, поїш трохи.

Полонений зв'язаними руками взяв хлібець і почав жувати.

– Як тебе звати? – запитав його Дан.

– Вах, – назвався чоловік.

– Що з Ва? Як він почувається? – запитала Ел.

– Якщо не зважати на велику шишку на потилиці й відчай у серці, то з ним усе добре.

– З якого ви міста? – встряв у розмову Хел.

– Ми називаємо наше місто Новим.

– Де воно розташоване? Скільки днів дороги?

– Гадаю, десь іще чотири-п'ять днів. Усе залежить від того, наскільки швидко рухатися...

– Які у вас плани на Ва? – обірвала його Ел, тримаючи спис наготові.

– Не знаю. Ва – бранець Арі. Він і вирішить його долю, – промовив Вах.

– Однак ви обговорювали плани щодо Ва?

– Арі хотів показати йому місто, багатство мешканців, наші винаходи... Узагалі, командир сподівався, що Ва у нас сподобається.

– Ніколи!

– Я теж так думаю. Та якщо він не погодиться, Арі офірує його богу смерті. Щоразу, коли місяць помирає, у місті відбувається жертвоприношення.

– Арі вже нікого не принесе в жертву, – жорстоко сказала Ел. – Він мертвий.

– Уже зовсім пізно, час спати, – обірвав розмову Дан, стелячи на підлозі печери свою накидку. – Першою на варті буде Ел, після неї Хел, а потім я.

Собака лежав поряд з Ел, злісно вишкіривши зуби на полоненого.

– Що ви хочете зі мною зробити? – в темряві запитав Вах.

Але йому ніхто не відповів.

Усі три загони чорнолицих повернулися до табору з порожніми руками. Вони розвели велике багаття, навколо якого розташувалися на відпочинок.

– Мисливці повинні бути десь поряд, – упевнено сказав Рав, сидячи між воїнами. – Вони не могли з такою ношею далеко відійти.

– Якщо тільки не вбили Ваха та не сховали його тіло десь у лісі, – хтось із темряви подав голос. – Це ж дикуни!

– Навряд чи вони вбили Ваха. Якби це сталося, то його тіло кинули б у заростях, як Арі, – заперечив Рав. – Здається, що й Арі вони не збиралися вбивати. Хтось із них промахнувся. Напевне, дикуни хотіли взяти заручників, аби обміняти на Ва. Ви звернули увагу на краї рани на шії Арі? Стріла була чимось отруєна. Рана неглибока. Стріляли не для вбивства, а щоб поранити.

Ва вслухався в їхні розмови, і його серце осяяла надія. Мисливцю стало тепло і спокійно: друзі десь поряд. Одноплемінники не залишили його в біді. Раніше чоловік лише сподівався, а зараз достеменно знав, що Вічний звільнить його. На радощах Ва заснув, так і не дослухавши розмов чорнолицих.

– Що нам робити з тілом Арі? – запитав нового командира хтось із воїнів.

– Ми покладемо тіло між валунами й закладемо камінням, аби дикі звірі до нього не дісталися, – поміркувавши відповів Рав. – Це треба зробити просто зараз.

За годину лише невеличкий кам'яний пагорб указував на місце поховання їхнього ватажка.

Вранці Дан розв'язав руки та ноги Ваху, дав шмат в'яленого м'яса та сказав:

– Ми зав'яжемо тобі очі та відведемо до того місця, де захопили в полон, і відпустимо.

Побачивши здивований погляд Ваха, мисливець продовжив:

– Передай своїм, що відсьогодні ми щодня вбиватимемо по одному воїну, допоки не відпустите Ва. Те, що ми можемо так вчинити, ти переконався на власному досвіді. Ми лікували Арі, бо думали, що він потребує нашої допомоги. Однак виявилось, що це частина його підступного плану, аби знайти і знищити наше плем'я.

– Але ж ви не...

– Так, донині ми нікого не вбивали. Вічний не дав нам на це права. Однак мимоволі ми перейшли цю межу: Арі мертвий. Ми вбили його. Віднині вбиватимемо по одному з вас щодня, допоки не відпустите Ва, – голос Дана звучав сумно, але твердо.

– І передай іще: хто до нас прийде зі смертю, той зустріне власну погибель, – похмуро додав довгожитель.

– Хто залишився замість Арі? – запитав полоненого Дан.

– Напевне, Рав.

– Що за людина?

– Людина?! Та Арі в порівнянні з ним – миле дитя, – гірко усміхнувся Дах.

Ел мовчки їла хліб і гладила собаку, який із насолодою гриз кістку. Думки її були далеко. Вона згадувала про залишених удома дітей, міркувала, що нічого вже не буде так, як раніше. Жінка помітила, як їй неймовірно тяжко молитися, що думки та серце зробилися темними, як і наповнені незнайомими тривожними звуками й запахами хащі, якими вони останніми днями блукали. Навіть пташині голоси звучали зовсім по-іншому, не так, як на їхньому острові. Вони здавалися різкими, злісними, сповненими жаху та відчаю. Чи лише їй так здалося? «Треба поговорити про це з Хелом», – вирішила вона, почувши, як Дан наказав вирушати в путь. Дорогою Дан відійшов на якийсь час і повернувся зі списом у руках.

Уранці Рав знову послав групи на пошуки Ваха, наказавши воїнам не нападати на мисливців, а лише знайти.

Для Ва ранок був таким же сумним, як і вчора, проте в його серці жевріла надія. І Рав це відразу помітив:

– Ти чому радієш? – злісно запитав бранця, з усієї сили копнувши його в бік. – Невже думаєш, що три твоїх дикуни впораються з двома десятками вмілих воїнів?

Ва промовчав. Хоча він був цілком упевнений, що друзі неодмінно впораються. Чорнолиці

стовпилися навколо багаття. У кожного була своя чаша, в яку воїн-кухар щедро наливав густий, щойно зварений суп. Від їжі линував неймовірно смачний аромат.

– Ось, візьми, – Дах сунув чашу із супом у зв'язані попереду руки Ва.

– Обійдеться! – несподіваний голос Рава, який нечутно підійшов ззаду, примусив Даха здригнутися. – Сьогодні він не отримає ні води, ні їжі. Лише поглянь, як цей дикуна сяє!

Рав нахилився і неочікувано сильно вдарив Ва кулаком в обличчя, так що бранець головою вдарився об дерево, біля якого сидів, і знепритомнів.

– Нічого з ним панькатися!

З розбитого носа потекла кров, заливши підборіддя Ва. Дах поглянув на Рава: його чорні очі були сповнені люті.

– Не зносити тобі голови, якщо...! – пригрозив командир, повертаючись до багаття.

– Ось, візьми спис. Голіруч ходити лісом усе одно, що йти на смерть, – Хел простягнув воїну зброю, коли вони наблизилися до дороги.

Дан зняв з очей заручника пов'язку:

– Цим шляхом дійдеш до місця, де ми тебе захопили. А вже звідти сам шукатимеш своїх.

– Не забудь передати наші вимоги. Якщо не відпустите Ва, сьогодні один із вас попрощається із життям, – твердо сказав Хел.

Вах поглянув на Ел, яка стояла поряд, і подумав, що нізащо б не захотів зустрітися з цією жінкою ще раз. Її очі палали гнівом і рішучістю. «Тигриця», – подумав Вах і промовив:

– Я передам усе, що ви сказали. Але що Рав вирішить, мені не відомо.

– І не раджу тобі шукати зустрічі з нами, – промовив Дан, підштовхуючи Ваха вбік заростей, за якими саме була дорога. – Ми чекаємо на Ва в цьому місці до того часу, коли сонце на небі здолає половину свого шляху. Якщо Ва не прийде, один із вас помре.

– Ми ж хотіли зробити обмін! – обурилася Ел, коли чорнолиций зник з їхніх очей. – Навіщо ви його відпустили?

– Якби Арі залишився живим, ми могли б обміняти його на Ва. Ваха ж обмінювати вони не погодяться. Переконалий. Воїни вважають нас занадто слабкими, щоб ми могли висувати свої вимоги. Зараз вони нізащо не погодяться на обмін, оскільки ми вбили Арі. Для цього чорнолиці надто горді.

– Але ж Вах сказав, що Рав іще гірший за Арі. З таким чоловіком не домовишся...

– Ми не можемо цього знати напевне. Усе в руках Вічного, – приєднався до розмови Хел. – На Нього сподіватимемося, а не на самих себе, свою зброю та відчайдушність.

– Ти вважаєш, Вічний іще на нашому боці? – здивувалася Ел. – Здається, Він полишив нас.

– Ми Його діти. Як Він може залишити нас, навіть якщо ми й не чинимо так, як Він від нас очікує?! – Хел промовив ці слова з упевненістю в голосі, й Ел повірила.

– Хоч би як там було, я не хотів убивати Арі. Це Вічний так розпорядився. Він віддасть у наші руки всіх наших ворогів. Нам час, – промовив Дан. – Ми підемо вздовж дороги та спробуємо бути неподалік табору чорнолицих, коли Вах зустрінеться з ними.

Пітьма в серці

Дорогою Вах рухався значно швидше, ніж мисливці хащами, й незабаром наштовхнувся на групу чорнолицих, які йшли йому назустріч.

– Як ти тут опинився? – запитав командир однієї з трьох груп Міха, неабияк здивований неочікуваною зустріччю.

– Мене відпустили, – відповів Вах.

– І навіть зброю залишили?

– Тільки спис. Вони сказали, що без зброї в лісі звір уб'є мене швидше, ніж зустрінуся з ним, – пояснив колишній бранець.

– Які турботливі дикуни! – насмішувато мовив Міха. Але по обличчю воїна було видно, що він не довіряє Ваху. – Чому тебе відпустили?

– Маю від них доручення.

– Яке?

– Мисливці сказали, якщо не звільнимо бранця, то щодня нищитимуть по одному з нас.

– Але ж вони нікого не вбивають! – зареготав Міха. – Відколи вони стали такими кровожерливими та мстивими?

– Це ми зробили їх такими, – продовжив Вах. – Принаймні Арі вони вбили. А де всі наші?

– Дві групи пішли на північ і південь, а ми повернули на захід. Рав з іншими наразі шукають зручне місце для табору. Ми звідси нікуди не підемо, допоки не знищимо всіх дикунів. Але зараз ми негайно повертаємося назад до Рава, – скомандував Міха.

Мисливці обхідними шляхами нарешті наздогнали Ваха, тому почули лише останні слова чорнолицього.

– Я раджу зайти з півночі й дати їм знак, що маємо серйозні наміри, – запропонував Дан, вибираючись на дорогу, де нещодавно стояли чорнолиці воїни.

– Вибач, але не погоджуся, – заперечив Хел. – Нам потрібно витримати той час, який ми самі призначили. А потім, якщо воїни не відпустять Ва, вирішимо, що робити далі. Ми можемо зайти зі сходу, де чорнолиці найменше на нас чекають, і звідти напасти на їхній табір.

– Робитимемо все по черзі, – погодився Дан. – А там видно буде.

– Я б запропонувала напасти на групу, що рушила на північ, а потім на ту, що на південь, – утрутилася в розмову Ел. – Якщо вони не звільнять Ва, ви підете на північ, напереріз одній групі чорнолицих, а я – на перехват іншій групі.

Стрілятиму лише отруйними стрілами й не на знищення, – додала жінка, спіймавши на собі тривожно-зосереджений погляд Хела. – А поки що я сховаюся з іншого боку дороги.

– Це ти добре вигадала, – погодився Дан.

Хел також кивнув:

– Найголовніше в людині – це світло в серці.

Бережи його, Ел!

– У моєму серці п'ятьма, – відрізала Ел і, давши собаці наказ рушати за нею, зникла в заростях.

– Я дуже за неї непокоюся, – зітхнув Хел. – Немає нічого небезпечнішого, ніж п'ятьма в серці. Тоді не знаєш, що справді правильно, а що ні.

– У тебе таке траплялося? – здивувався Дан.

– Звичайно. Це сталося, коли вбили мою родину – дружину та дітей, допоки я не познайомився з Ором. Навіть зараз, коли насняться мої любі, то щоразу до серця підкрадається п'ятьма. У такі дні я... роблю зброю. Ти бачив мої роботи. Та коли я поклоняюся Вічному, слухаю спів Ел

і розповіді Ора, темрява відступає, – поділився своїм досвідом Хел.

– Ходімо, нам час. Сховаємося й чекатимемо.

У таборі чорнолицих тривало бурхливе обговорення мисливських вимог, які воїнам переказав Вах.

– Нам нічого боятися дикунів! – перекикуючи шум голосів, промовив Рав. – У нас більше досвіду полювання на людей і зброя значно краща.

– Але ж донині ми полювали тільки на тих, хто не чинив нам ніякого опору. Найбільша складність полягала лише в тому, щоб вистежити дикунів. А зараз, здається, вони самі вирішили полювати на нас, – заперечив один із воїнів.

– Якщо зараз ми вб'ємо бранця, дикуни повернуться додому, – виказав свою думку інший воїн. – А ми продовжимо шлях.

– Навряд чи, – захитав головою Вах. – Тоді мисливці переслідуватимуть нас доти, доки не вб'ють усіх, як це зробили з Арі. Ви б тільки їх бачили! Справжні дикуни!

– Бранця відпускати в жодному разі не можна. Вони вбили Арі. Зараз нам потрібно отаборитися у такому місці, куди б неможливо було непомітно підібратися.

Рав згідно кивнув головою і наказав групі воїнів під керівництвом Міхи знайти відповідне місце. Потім вождь підійшов до Ва, який

сидячи опирався на великий камінь, а біля нього невпинно чатував Дах.

– Дай йому води й кілька плодів, а також шмат кореня з його торбини, – наказав Рав. – І не зводь із нього очей.

– Я так і роблю, – відповів Дах, зазираючи в мисливську торбинку.

Воїн дістав із клунка змотану запасну тятиву для лука, загорнутий у м'яку шкіру хлібець, голівку часнику та нарізаний на дрібні шматочки корінь дикунів, принаймні так його називали чорнолиці.

– Ось, попей! – промовив Дах, подаючи бранцю чашу з водою.

Ва насилу розплющив запалені очі, шкіра навколо них уже встигла змінити забарвлення на темно-синє. Бранець ледве розрізняв навколишні речі. Від щонайменшого руху перед очима все починало кружляти. Знадобилося чимало зусиль, аби сфокусувати погляд на обличчі свого молодого сторожа.

– Рабе, ти зламав йому ніс, – повідомив Дах. – Бранець ледве бачить, ти лишень поглянь, які в нього набрякли очі.

– Поклади йому на обличчя мокру ганчірку та дивися, щоб часом не здох! – наказав Рав і відійшов до групи воїнів.

Дах змочив у потічку м'який шмат шкіри з торбинки Ва, в яку був загорнутий хлібець, витер

залите кров'ю обличчя, і, змочивши ще раз ганчірку, поклав її на очі бранця. І хоча у скронях Ва продовжувало страшенно стукотіти, а голова нестерпно боліти, мисливець полегшено зітхнув.

– Ось, попей, – повторив чорнолиций, знову підносячи до вуст Ва чашу. – Я додав у воду трохи макової настоянки. Незабаром тобі полегшає.

Ва випив воду й попросив іще. Але натомість Дах сунув у зв'язані руки шматок кореня.

– Дякую, – беззвучно промовив Ва й повільно почав жувати.

Звичний приємний і живильний смак нагадав йому про дружину, дітей, друзів, плем'я. Чоловік багато зараз би віддав, щоб опинитися у своїй печері, біля рідного вогнища! Але Ва відігнав ці думки й почав прислуховуватися до розмов чорнолицих, з яких зрозумів, що його друзі оголосили полювання на людей.

– Заради мене вони переступили межу, – ледь чутно прошепотів Ва, але Дах, який поряд чистив зброю, зрозумів його слова.

– Яку межу?

– Між нашим і вашим світом.

– Що це означає?

– Відтепер ви для них не люди, а згряя вовків, на яку вони полюють.

– І?..

– І я не певен, що хтось із вас побачить свою родину, свій дім, своє місто.

– Даху, ти про що з цим дикуном розмовляєш? – хриплий голос Рава за спиною налякав сторожа так, що той аж здригнувся.

– Ва каже, що його дикуни в полюванні на нас не зупиняться, допоки не покінчать із нами всіма, – переказав розмову Дах.

– Ми ще подивимося, хто з ким покінчить, – насупився Рав, що аж шрам на обличчі засіпався.

Тим часом група, що вирушила на південь, завчасно повернулася до табору, несучи під руки одного воїна. Їх із шумом оточили чорнолиці.

– Що трапилося? – голосно запитав Рав.

– Один поранений! – доповів Тан. – Стріла потрапила в ногу. Але він без свідомості. Певно, зброя була отруєною.

Пораненого поклали біля багаття. Чорнолиций, який дещо розумівся на ранах, оглянув воїна. Пошкодження було неглибоким, проте широким, із запаленими краями. Очистивши рану, чоловік змастив її густою зеленою маззю, яку завжди тримав при собі.

Тим часом із півночі повернулася ще одна група воїнів. Вони також принесли пораненого. Стріла мисливців потрапила воїну у стегно. І він також був без свідомості. Серед чорнолицих запанувала тиша.

– Ми знайшли гарне місце для нового табору, – повідомив Міха, щойно повернувшись із

кількома воїнами. – Це зовсім неподалік. Треба трохи повернутися дорогою назад... Що сталося? – тільки зараз Міха побачив розгубленість на обличчях людей.

– Дикуни оголосили на нас полювання й почали діяти, – відповів Тан і відразу ж замовк під гнітючим поглядом Рава.

З-під мокрої ганчірки по обличчю Ва текли сльози, які він ніяк не міг стримати. Мисливець зауважив, що замість радості він у своєму серці відчуває глибоку печаль. Немов від великої втрати. Як у дитинстві, коли серед загиблих одноплемінників Ва побачив і своїх батьків.

Новий табір чорнолицих

Збирайтеся! – наказав Рав воїнам, зрадівши, що нове місце для табору виявилось неподалік. – Тане, Даху, ведіть бранця! Рухаймо до нового табору. Усім триматися разом. Не відставати! Міхо, ти зі своїми людьми йдеш останнім. Усім пильнувати!

Міха тримався групи й увесь час озирався навкруги. Він безперестанно тримав зброю напоготові. Лук його був таким, як і у всіх чорнолицих, коротким, але надзвичайно міцним. Його можна було вставляти у зроблений із горіхового дерева держак. У держак вставлялася ще додаткова пластина з гнучкої кістки. І тоді лук робився більш жорстким, так що натягувати його доводилося двома руками, наступивши на спеціальний пристрій у передній частині держака. Стріли з нього летіли дуже далеко і пробивали людину наскрізь. Справжня зброя для вбивства людей.

Ел спостерігала з густих кущів, як вороги проходять повз неї. Вона пригадала, як у старій

печері бачила подібну зброю. Щось схоже майстрував Хел. Однак мисливці племені дітей Світла такою зброєю не користувалися.

За кілька годин група чорнолицих зібралася на галявині, яку розділяв невеличкий потічок, а посередині височіло дерево. Також на галявині було кілька валунів, між якими росли дерева та кущі, – зручне місце для таборування. Непомітно підібратися до розташування чорнолицих виявилось майже неможливо, тому що галявина була дуже великою.

Рава цілком задовольнила знахідка воїнів. Він наказав розташовуватися й розвести багаття. А потім підійшов до Ва, якого невпинно вартували Тан і Дах.

– Коли ми покинемо табір, – гнівно мовив Рав, – ось на цьому дереві висітимуть твоя дружина та обидва друга. Я власноруч живцем зніму з них шкіру та залишу тут висіти на корм птахам і страховиськам.

Набряклими очима Ва подивився на знавісніле обличчя воїна, але нічого не відповів.

Дан, Хел і Ел зустрілися вище за течією річки. Собака допоміг жінці знайти друзів.

– Як думаєш, коли поранені отямляться? – запитав Дан довгожителя.

– Вах надто швидко відійшов від трупку, тому я повторно змастив вістря жаб'ячою рідиною.

Гадаю, отрута в цих воїнах діятиме два дні. Але й потім іще кілька днів вони не зможуть самостійно пересуватися. Та достеменно я не знаю, – відповів Хел, вертячи в руках короткий лук Ваха і намагаючись пристосувати його до держака.

– Якщо стріляти з їхньої зброї, рани можуть бути надто глибокими, – приміряючи лук Арі, випередив Дан. – Та й звикнути до такого треба.

– Я подивлюся на їхній новий табір, – пророкнула Ел і, не чекаючи на відповідь мисливця, зникла в густих заростях.

Собака, якого вона цього разу не взяла, скавчав, нетерпляче виляючи хвостом. Ел наказала тварині замовкнути. Собака покійно ліг і напружено дивився в той бік, куди зникла жінка. Хутро на загривку час від часу здійсалося.

– Ми надто близько підібралися до них, – шепотіла Ел, знову з'явившись із-за кущів, і так тихо, що навіть собаку застала зненацька. – Чорнолиці знайшли дуже зручне місце. Дуже просторе. Навіть небо над галявиною видно...

– Ми можемо піднятися ще вище по річці, однак саме там чорнолиці вирішать нас шукати, – так само тихо промовив Дан. – Я пропоную повернутися трохи назад і знайти зручне для нас місце південніше від їхнього табору. А там уже подивимося, що приготував для нас Вічний.

Незабаром уже нічого не вказувало на те, що тут побували мисливці. Притоптана трава

і мох піднялися, а метелики продовжували свій танок над бузковими квіточками папороті. У лісовій напівтемряві вони здавалися частинками сонця, що почало котитися до обр'ю.

Ва прихилився до вкритого мохом валуна. «Дивно, що Дах вибрав для мене таке зручне місце», – промайнула в голові бранця думка.

– Тобі води принести? – запитав сторож.

– Був би дуже вдячним.

– Я уявляв дикунів зовсім іншими, – зізнався юний воїн, подаючи чашу. – Ті, яких бачив у місті, вони всі такі... забиті, брудні, патлаті. Загалом, справжні дикуни.

– А мені здається, що дикуни – це ви, чорнолиці. Звісно, ваш одяг не шкіряний і зброя не така проста, як у нас, однак серця ваші дикі та черстві. Ти ж чув, що сказав Рав.

– Гаразд. Досить базікати. Принесу тобі поїсти, – добродушно пробурчав Дах, намагаючись приховати збентеження. Потім він звернувся до товариша, що порався неподалік: – Тане, ти наглянь за бранцем.

Дах і сам був неприємно вражений жорстокими словами Рава, і чим більше пізнавав Ва, тим приємнішим ставало спілкування з бранцем. Воїн навіть був вдячний командирю, який призначив його вартовим.

Уже зовсім стемніло, коли Дах приніс Ва і Тану по чаші наваристого супу, запах якого витав над притихлим табором чорнолицих.

– Де ми ночуватимемо? – запитала Ел друзів.

– Ми відійшли достатньо далеко, тому зупинимось, щойно знайдемо зручне місце. Можемо навіть багаття розвести. Ел, уполюй щось на вечерю, а ми з Хелом тим часом виберемо дерево для ночівлі, – розпорядився Дан, прихопивши речі Ел, яка із собакою зникла в заростях.

– Яку велику силу має надія! – промовив Хел. – Ел просто бурлить і пашить силою.

– Авжеж. Я б не хотів опинитися серед її ворогів, – усміхнувся Дан і додав: – Дивися, ось це дерево найкраще підходить.

Кремезне, у три обхвати, розлоге дерево, під яким нічого, крім моху, не росло, створювало просторе шатро аж на тридцять кроків.

– Якщо тут, на нижніх гілках, розтягнути накидку, то вийде пречудове укриття, – підтвердив Хел, складаючи речі.

Але й біля підніжжя дерева також можна було сховатися. З-під землі аж у людський зріст випирало велетенське коріння, вкрите товстим шаром моху. Воно утворювало своєрідні балки, в яких можна було зручно розташуватися. В одну з них довгожитель склав речі Ел, в іншу кинув свої, залишивши Дану самому обирати собі місце.

Дан тим часом зібрав сухий мох і хмиз та почав розводити багаття. Перш ніж полум'я розгорілося, з темряви з'явилася Ел зі здобиччю. На плечі жінка тримала невелику, схожу на свинку, тварину.

– Здається, її можна їсти, – не надто впевнено промовила Ел. – Денні тварини і птахи вже поховалися у свої гнізда та нори.

Незабаром над їхнім багаттям уже смажилися нанизані на патички шматки м'яса, від яких так і линував запашний аромат.

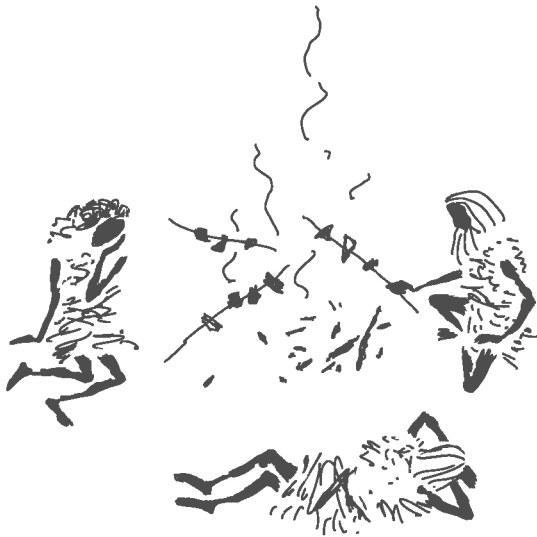
– Хеле, я так утомилася не бачити неба! – поскаржилася Ел, коли всі вместилися у своїх балках. – Таке враження, ніби я не лише втратила небо, сонце, зірки, а й позбулася особистого спілкування з Вічним.

Хел мовчав і, коли Ел уже й не сподівалася почути його думку, чоловік дуже тихо, щоб не розбудити Дана, промовив:

Напад

– Це відчуття називається печаллю. Воно минеться. Неодмінно минеться. Це як знати, що завтра знову зійде сонце, хоч зараз глуха ніч. Тож обов'язково настане час, коли у твоє серце повернеться світло. Головне – не уникай спілкування з Вічним. Обговорюй із Ним усе, що тебе хвилює, і будь із Ним щирою та чесною.

– Дякую, – після довгого обмірковування відповіла Ел, і не зрозуміло, до кого саме вона зверталася: до Хела чи Вічного.

Хеле, Хеле, ти також це чуєш? – Ел пошепки розбудила довгожителя, як йому здалося, посеред глухої ночі, хоча ранок уже наближався: – Собака щось учув і розбудив мене. Прислухайся!

Хел скинув із себе мокру від роси накидку і торснув за плече сплячого поряд Дана. Напружено прислухавшись, він прошепотів:

– Хтось іде тропою, але це не звірі. Їх багато.

– Вони рухаються не лише тропою... Тихо! Здається, хтось наближається в наш бік. Негайно маскуймося. Укривайтеся накидками.

Шурхіт віття чагарників, шелест папороті тут і там, а ще гучний у передсвітанковій імлі тріск сухих гілок під ногами вказували мисливцям на те, що лісом ідуть люди. Запахи розпашілих спітнілих тіл, цибулі та часнику – це дійсно не дикі звірі. Повз їхнє дерево не зупиняючись пройшло десь п'ятнадцять чи двадцять осіб. Незабаром усе стихло.

– Добре, що ми залили багаття водою! – впівголоса мовив Дан. – Та якби вони були справжніми

мисливцями, то неодмінно відчули б запах попелу та побачили наші сліди.

У таборі чорнолицих у час роси також усі, крім вартового та бранця, спали. Ва дивився на Даха, який лежав поряд. Його молоде обличчя було спокійним. Потім Ва поглянув убік вартового, який сидів під деревом на самісінькому краю галявини. Щось привернуло його увагу. Ва не міг достеменно сказати, що саме, але точно щось було не так... Птахи! Птахи, які завжди на світанні щебетали та співали, зненацька замовкли. Їх щось стривожило. Раптом вартовий якось дивно здригнувся і незграбно повалився на бік. В його скроні стирчала коротка стріла. «Не наші!» – промайнула думка. На галявину з трьох сторін обережно пробиралися, судячи з убрання та зброї, чорнолиці. Вони тримали напоготові короткі списи та мечі. Перш ніж Ва встиг штовхнути Даха, здійнявся такий галас, що, здавалося, весь світ просто луснув, а з нього висипалося все жахіття землі. Ліс сповнився криками, вереском, брязканням зброї.

Дах скочив на ноги й розгублено озирнувся. Не зволікаючи воїн вихопив меч й гострим лезом... розрізав пути Ва.

– Біжи! – тільки й устиг промовити молодий воїн, ринувши всередину галявини, де між чорнолицими нападниками та захисниками

зав'язалася жорстока бійка. Але нападників було значно більше, ніж заскочених зненацька воїнів. І хоча люди Рава відчайдушно опиралися, та минуло кілька хвилин, принаймні так здалося Ва, і бій скінчився.

Мисливець проповз біля підніжжя скелі до південного краю галявини та зник у високих заростях папороті. Коли Ва вибрався на дорогу, з галявини ще линули переможні крики та зойки сильного болю. Раптом усе скінчилося. Табір освітився червоним полум'ям велетенського багаття.

Ва якусь мить боровся зі спокусою тікати якнайдалі від чорнолицих. Він дуже хотів знайти своїх, але водночас здалося надзвичайно важливим подивитися, що ж відбувається на галявині. Цікавість перемогла, і мисливець повернувся назад, заховався в чагарнику з південної сторони й почав спостерігати.

Галявиною вешталися люди, від яких ішли видовжені тіні, що сягали аж до самих дерев. «Неначе демони», – чомусь подумав Ва. Потім він звернув увагу на дії: нападники збирали вбитих воїнів і складали їхні тіла посеред галявини.

– Хтось із наших постраждав? – запитав голосно, щоб усі чули, високий плечистий воїн. У руці він тримав кривий меч, який погрозило блимав у світлі полум'я. Мабуть, чоловік був головним у нападників.

– Трьох поранено, але не сильно. Убитих немає, – доповів воїн, який розпоряджався тим, куди складати вбитих.

Батажок підійшов до великого дерева, що росло біля валуна, де нещодавно сидів Ва. Воїн нахилився і, схопивши зв'язаного Рава, обличчя якого було геть червоним від крові, за барки, поставив його на ноги. Бранець хитався, мотав головою та щось незрозуміло бурмотів.

– Де Арі? – грізно запитав Рава чужинець, що-сили вдаривши його в пах.

Від неочікуваного удару Рав охнув, зігнувшись навпіл.

– Підводься, тварюко! – з ледь стриманою люттю промовив нападник. – Повторюю запитання: де Арі?

– Немає. Він помер. Лише вчора поховали...

– Як помер?! – у голосі чужинця було неабияке здивування.

– Його дикуни вбили.

– Які дикуни?

– На яких ми полювали.

– Ти Старе місто пам'ятаєш? – у голосі нападника знову з'явився гнів. – Ти також був з Арі, коли ви звідти йшли.

– Так, пам'ятаю, – відповідь Рава прозвучала глумливо і з певною зловтіхою.

– А мене пам'ятаєш? – знову запитав воїн.

– Авжеж. Ти – Рун, син головного жерця.

І знову неочікуваний удар кулаком звалив Рава з ніг. Але Рун знову поставив його на ноги. Рав хитався. Він ледве тримався на ногах.

– Наберіть води й змийте кров з його обличчя. Я хочу, щоб він добре мене бачив, – наказав Рун підлеглим.

Якийсь воїн узяв біля вогнища чашу, наповнив її водою з потічка (і так близько підійшов до Ва, що мисливець навіть відчув його подих), а потім виплеснув воду Рава в обличчя.

– Ти знаєш, чому ми тут? Ти знаєш, чому всі твої друзі вбиті й чому ти сьогодні також умреш? – воїн говорив голосно та врочисто. Вочевидь, ці слова він неодноразово промовляв у своєму серці: – Ви вкрали нашу святиню, вбили наших священиків, які відмовилися коритися, забрали із собою всіх рабинь, які слугували у храмі, та спалили святилище. Невже вважали, що під грудною попелу можете сховати свої мерзенні справи? Рада старійшин міста прирекла вас на смерть. Ми не хотіли нападати на ваше місто, щоб не постраждали невинні. Тому шукали можливість натрапити на ваш загін у поході. Майже рік ми витратили на пошуки. Але зараз бог смерті задоволений. Ми принесли йому гідну жертву.

Усі воїни навколо схвально загули.

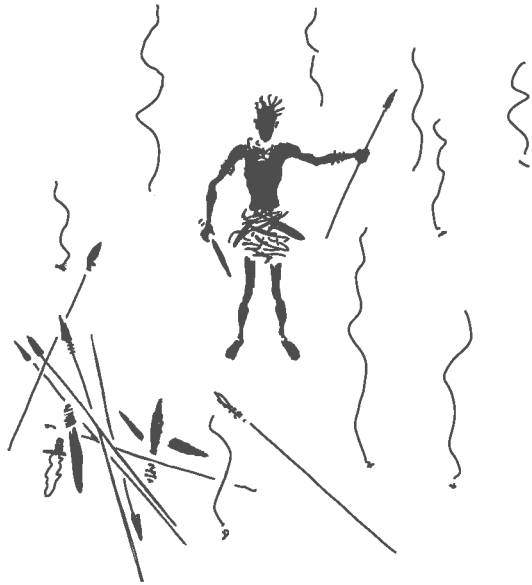
Десь далеко зійшло сонце, небо пояснішало й на галявині теж стало достатньо світло, щоб

Відплата

побачити все жахіття подій: посеред поляни, у широкій розколині між двома великими валунами, лежали в ряд два десятки тіл чорнолицих. Їхня зброя була зібрана і складена в одну купу біля вогнища.

За наказом Руна, Рава прив'язали до невеликого дерева, неподалік вогнища. Цілком зрозуміло: чужинці до чогось готувалися.

Ва вже вирішив шукати своїх, як раптом відчув, що хтось лизнув його ногу. Це був собака Ел, який непомітно пробрався до укриття.

О бережно, щоб не хитнулася жодна гілочка, не тріснув щонайменший сучок, Ва зник у підліску і пригнувшись вирушив за собакою. Пес біг попереду, та водночас не переставав озиратися на мисливця і виляти хвостом. Незабаром він наштовхнувся на Хела, а потім опинився в обіймах Ел. Від радості у Ва запаморочилася голова, й чоловік ледве не впав. Ел поглянула на коханого й охнула: обличчя опухло, ніс сплющений і зміщений праворуч, замість очей набрякли щілинки.

Однак зовнішній вигляд аніскільки не применшив радості від зустрічі та щастя бачити Ва живим.

– Але ж у тебе й мармиза! – у насмішці Дана відчулося полегшення. – Тобою можна дітей лякати. Як ти звільнився? Що трапилось?

– На чорнолицих напали їхні вороги. Там такий жах відбувається. А Дах, воїн, який мене сторожив, розрізав пута й відпустив, – Ва говорив тихо. Його голос настільки змінився, що розуміти було геть непросто, бо звучав гугняво

та здавався чужим: – Я потім розповім. Необхідно ніс трохи поправити. Коли Рав лютував, то перебив його. Це треба зробити просто зараз, бо заживе і залишиться кривим назавжди.

Ва різким, упевненим рухом стиснув перенісся, від чого в нього на мить потемніло в очах, а з носа потекла кров. Дан швидко подав шкіряний мішечок із маззю. Ва згорнув з тонкої шкіри два джгути, змастив їх цією маззю і засунув у ніздрі. Кровотеча відразу зупинилася. Однак ніс усе одно мав вигляд розчавленої бульби. Ва обережно намацав перенісся й залишився задоволеним.

– Нам час забиратися звідси якомога далі, – нагадав Хел, не перестаючи поплескувати Ва по плечах.

Друзі так і вчинили. Майже весь день мисливці були в дорозі. Через Ва вони не могли рухатися так швидко, як це робили завше. Коли почало сутеніти, мисливці відійшли від стежини вглиб лісу та знайшли там зручне укриття, де могли безпечно відпочити й поспілкуватися.

Коли друзі повечеряли, Ва докладно розповів, що з ним сталося та що трапилося з чорнолицими. Розказав також про Даха, їхні розмови, а також як воїн урятував йому життя, відпустивши на волю перед власною загибеллю.

– Він був хорошим хлопцем, цей Дах, хоч нічого й не знав про Вічного, – сумно закінчив

свою розповідь Ва. – Дах просто не зустрічався з хорошими людьми, не мав таких наставників, як у нас.

Вечірня хвала звучала зворушливо та довго. Спочатку молилася Ел, потім кілька слів сказав Ва, далі Вічного прославив Дан і дуже довго до Творця промовляв Хел. Чоловік безперестанно дякував за визволення Ва, за позбавлення необхідності воювати з чорнолицими, наславши на них лютих ворогів зі Старого міста.

– Ва, як вважаєш, люди зі Старого міста так само жорстокі, як і воїни Арі? – запитав Хел, коли мисливці підвелися з колін і почали готуватися до сну.

Усі влаштувалися на нічліг на гіллі велетенського дерева, а внизу сидів собака й повсякчас поглядав угору. І тільки тоді Ва відповів:

– Не знаю... Як на мене, вони такі ж... Ти б лише бачив, з якою люттю воїни напали на сплячих супротивників. Вони просто озвіріли від пролитої крові... Ні, здається, ці чорнолиці нічим не кращі.

– Ти часом не знаєш їхніх планів? Вони повернуться додому чи шукатимуть наше плем'я? Може, нападуть іще на когось? Скільки їх? – Дан так і сипав запитаннями.

– Я достеменно не знаю, однак... Воїнів не менше п'яти десятків. Я не чув їхніх планів. Відомо лише те, що воїни вистежували Арі та

його людей дуже довго. Скорше за все, чорнолиці втомилися від походів, тож повернуться до свого міста. Але це тільки мої припущення.

Ніч минула без пригод. Уранці всі спустилися з дерева, вмилися в потічку та підкріпилися черствими хлібцями із в'яленим м'ясом і запили водою.

– Я так хочу додому, – промовив Ва, спіймавши на собі питальний погляд Дана. – Головне, не залишати слідів, які могли б вивести ворогів на наш острів.

– Добре, тоді так і зробимо, – вирішив вождь мисливців. – Ти зможеш бігти чи краще один день перепочинемо?

– Думаю, що зможу йти нарівні з вами, – сказав Ва, оглядаючи свій лук. – Якщо знесилюся, то зупинимось перепочити.

– Тоді ми вирушимо на північ так далеко, що майже дійдемо до поселення мисливців на мамонтів. Потім річкою спустимося до Очеретяного моря, а вже звідти піднінемося на острів із півдня, – пояснив Дан.

І ось маленька групка людей, пройшовши дорогою на схід, щоб якнайдалі оминати табір чорнолицих, повернула на північ і зникла в густій вологій хащі.

Тим часом на галявині, де таборилися чорнолиці, відбувалися драматичні події. Воїни

Старого міста знесли до розколини – туди, де були складені всі тіла воїнів Арі – великі каміння й закидали ущелину, допоки вона не зрівнялася із землею.

Посеред галявини, навколо дерева з прив'язаним до нього Равом, теж відбувалися якісь приготування. Перед бранцем у формі квадрата було викладено чотири великі камені. У просвіті між ними палав вогонь, у який кілька воїнів безперестанку підкидали якомога більше хмизу. Рав знав, що на нього чекало. Обличчя чоловіка перекошилося від страху та люті, а шрам смикався, додаючи ще страхітливішого виразу.

Нападники закінчили поховання вбитих чорнолицих, і всі зібралися навколо дерева з ув'язненим. Один воїн дістав бубон і надів на голову маску з довгими чорними пасмами, а потім почав ритмічно бити в інструмент і в такт пританцьовувати. Воїни, немов за командою, стали великим колом, посеред якого було дерево з полоненим і багаття, яке розгорілося настільки, що почало припалювати волосся на голові Рава. Коло почало рухатися. Бубон задавав ритм. Топ-крок, топ-крок, ліворуч-праворуч, топ-крок, топ-крок, ліворуч-праворуч... Ритм усе пришвидшувався і голос воїна з бубном лунав усе голосніше та шаленіше.

Воїни теж приєдналися до співу, якщо, звісно, це можна назвати співом. Скорше це були

заклинання. У них воїни благали бога смерті прийняти щедрю жертву, дарувати перемогу в усіх боях і захистити від ворогів. Короткі слова, сильні вигуки й танок ставали дедалі швидшими, а рухи воїнів несамовитішими.

Але мисливці з племені дітей Світла нічого цього не бачили, бо невтомно йшли на північ. Як і завжди, вони пересувалися швидко й мовчки. Попереду біг собака, за ним Хел, далі Ва, потім Ел і замикав групу Дан. Чоловік дивився на подружжя, яке йшло попереду, й радість переповнювала його серце. «Добре, що мене ніхто не бачить», – думав Дан, обличчя якого застинали сльози. Сльози радості та щастя.

Розділ 23

Ящери

Мисливці йшли багато годин. Дикі хащі навкруги були таким непрохідними, що віднайти тропу, здавалося, неможливо.

– Нам потрібно негайно вибратися з цього дрімучого лісу! – заявив Хел, зупинившись так різко, що Ва, який ішов позаду, ледь не збив його з ніг. – Погляньте на собаку, він такий наляканий...

Дійсно, раніше собака весело біг попереду Хела. А зараз тулився до ніг Ел і, вишкіривши зуби, глухо ричав.

– Він відчуває щось незнайоме та небезпечне, – підтвердила жінка. Вона гладила собаку за вухами й, намагаючись заспокоїти улюбленця, примовляла: – Не хвилюйся! Усе добре!

У вологому повітрі витали незнайомі запахи: тхнуло болотом, мокрою вовною та гнилям.

– Я ще ніколи не бачив таких нетрів, – зауважив Дан, озираючись навкруги. А дивитися було на що. Навколо росли такі високі дерева, що їхні верхівки, здавалося, губилися десь у напівтемряві, а звідти звисали порослі мохом ліани. – Зважаючи на запах, неподалік лігвище ящерів.

Швидко порадившись, мисливці вирішили повернути на захід. Сонця, яке цієї пори мало сяяти просто над ними, не було видно. Воно навіть не вгадувалося – ось тому в лісі й панував такий морок. Але повернувши трохи ліворуч, мисливці незабаром потрапили у ще більш непрохідні нетрі. До того ж ґрунт під їхніми ногами став якось дивно провисати. Мох, на який подорожні ступали, чавкав за кожним кроком. Мисливці опинилися в болоті. Навколо роїлися хмари комарів і гедзів. Люди безперестанку намагалися відігнати від себе настирливих комах.

– Які злі! – не витримала Ел, пристукнувши долонею гедзя на плечі, для цього їй потрібно було звільнити руку від списа.

– Нам потрібно повернутися трохи назад і піти далі на північ, – вирішив Дан.

Зворотній шлях був нелегким, особливо тому, що кожен розумів, наскільки складно йти, не знаючи дороги.

– Залишатися тут немає сенсу. Ночувати в такому місці неможливо. Треба звідси забиратися геть, – висловив думки групи Хел. У голосі довгожителя відчувалася незвична тривога.

Аж раптом мисливці почули неподалік рикання, вищання, тріск, тупіт, удари... Люди зрозуміли, що там, неподалік, ведеться боротьба не на життя, а на смерть.

Хел з одноплемінниками взяв трохи ліворуч, щоб якнайдалі бути від того галасу. Однак звуки боротьби ставали дедалі гучнішими. Аж тут із-за високої папороті друзі побачили гігантського ящера, що відбивався від чотирьох значно менших ящерів, які й видавали таке пронизливо-моторошне вищання. Усі істоти пересувалися на задніх лапах.

Нападники ящери були втричі, а то й учетверо менші за суперника, проте надзвичайно спритні та сильні. Їхні хвости, на відміну від хвоста великого ящера, були короткими. Гігант глухо ричав і намагався схопити своєю чималою пащекою то одного, то іншого переслідувача. Однак малі ящери дуже вправно ухилялися від гострих зубів і кремезного хвоста й нападали то ліворуч, то праворуч, то знизу, хапаючи велетня за ноги й живіт, який не мав захисного панцира. Аж тут гіганту вдалося вдарити одного з нападників хвостом так, що той відлетів далеко вбік і вдарився об стовбур дерева. Велетень повернувся і, ухопивши малого хижака зубами, почав мотати його з боку в бік. Потім ящір кинув свого ворога на вкриту мохом землю та наступив на нього кремезною лапою з довгими кігтями. Різко повернувшись до малих хижаків, гігант заричав і знову ринувся в бій.

Мисливці спостерігали за битвою з-під густих чагарників, серед яких і сховалися, хоча

й розуміли, що кущі – слабкий порятунок від таких ворогів. Люди побачили, як велетенський ящір нагнав одного хижака та вхопив його зубами. Незабаром істоти зникли за деревами, і лише ричання та вищання виказували їхню присутність неподалік.

Коли все стихло, подорожні вийшли зі свого укриття і знову вирушили на південь. Поступово ґрунт ставав сухішим і дерева були не такими вже порослими мохом і ліанами. Одначе пробиратися виявилось складніше, бо папороть у цій місцевості росла значно вищою та цупкішою. Але подорожні все одно вирішили триматися обраного напрямку.

Невдовзі хащі посвітлішали. Мисливці звернули увагу, що ліс наповнився звичними голосами: співом птахів, шумом звірів, які тікали від людей, і різкими криками непосидючих мавп. Після всього пережитого й довгого блукання непрохідними нетрями мисливці відчували сильну втому.

– Потрібно знайти місце для ночівлі, – висловив загальні думки Ва. – Ще й голова паморочиться. Зовсім знесилений.

Голосу Ва був утомлений, вигляд (через джгуги у ніздрях) дуже дивний і збентежений. Чоловік не звик почуватися найслабшим у групі. Але зараз ситуація була саме такою, тому Ва довелося змиритися із цим становищем.

– Гаразд, щойно на шляху побачимо зручне місце для відпочинку – зупинимося, – охоче погодився Дан.

Але знайти відповідне дерево виявилось не так просто: ліс у край різнився від їхнього рідного, в якому мисливці будь-якого часу за будь-яких умов могли вибрати потрібне для відпочинку дерево. Тому вони продовжували шлях на північ, хоча вже й не так швидко. Нарешті мандрівники вийшли на галявину й, побачивши над собою небо, полегшено зітхнули. Перед ними з м'якої трави та дрібної папороті виступали скелі. Посеред великої галявини, оточеної високими деревами і густим підліском, мисливці присіли перепочити на округле каміння, й озирнулися. Між скелями росли лапаті сосни, знайомі по їхньому лісу. Однак ці дерева були надто низькими та слабкими, щоб на них влаштовувати нічліг. Тим часом сонце хилилося до верхівок дерев.

Ел побачила, що хутро на загривку собаки стало дибки, і прослідкувала за поглядом тварини. Натомість собака глухо, ледь чутно заричав і вишкірився.

Ел із сагайдака на спині витягнула стрілу та зняла з плеча лук. Спритно і швидко вона натягнула тятиву й кивком дала супутникам знак, що неподалік, можливо, причаїлася дичина, і разом із собакою зникла за скелею. Деякий

час усе було спокійно, потім удалині почувся шум, а далі короткий свист – умовний сигнал: зберігати тишу немає потреби.

Ва, Дан і Хел рушили за мисливицею, сліди якої виднілися навколо великої скелі та вивели на стежину. На невеличкій прогалині чоловіки побачили Ел і пишнорогого оленя, який лежав біля ніг жінки. Вона саме витягувала стрілу з тіла тварини. Схиливши коліна, Ел звичним жестом провела рукою по голові здобичі та промовила слова хвали й поклоніння для жертвопринесення.

Поки Дан і Ел білували й розбирали тушу оленя, Ва відпочивав, а Хел вирушив на пошуки зручного місця для привалу. Незабаром чоловік повернувся і з полегшенням у голосі повідомив:

– Трохи вище, між скелями, є простора розколина, де ми можемо сховатися й безпечно переночувати.

Дорогою додому

Мисливців розбудив голосний рев. Здалося, ніби він пролунав над входом у печеру. Але це лише здалося. Біля вогнища, в якому ще тліли вчорашні жаринки, сидів Хел. Довгожитель одразу заспокоїв друзів:

– Цей рев уже давно чую, але звір близько не підходить. Думаю, ми просто ночуємо на території печерного лева. Ось він і заявляє про свої права на землю. Ви можете ще поспати.

Однак сон більше ні до кого не йшов. Спочатку Дан присів біля багаття, а потім і Ел приєдналася до чоловіків. Ва залишився лежати. У нього досі боліла голова. Перед сном Ва змінив джгути й тепер обережно обмацував носа, перенісся й очі. Набряклість трохи зійшла. Вигляд Ва мав іще страшний, але мине якийсь час, і синці зникнуть.

Ричання пролунало знову, але вже далеко.

– Я ще ніколи не чув, аби печерний лев нападав на людину, – зауважив Дан. – А ти, Хеле?

– Я також. Із деякими тваринами у людей залишилися певні стосунки, хоча й не зовсім ті,

що були в Саду, проте... Наприклад, із собаками...
Лишень погляньте на нашого пса!

Собака, скрутившись калачиком біля ніг жінки, здається, зрозумів, що йдеться про нього. Він підняв голову, поглянув на Ва та Ел, вильнув хвостом, а потім знову зручно вмовився. Дивно, та лев собаку не налякав.

– А які стосунки у людей зі страховиськами? – запитала Ел, не зводячи очей із вуглинок, що тліли. Вона сиділа, обхопивши коліна руками та впершись об них підборіддям.

– Гадаю, ніякі, – відповів Хел. – Страховиська уникають людей. Вони мають якийсь уроджений страх перед вінцем творіння Вічного. Коли перші люди ще жили в Саду, вони мали владу над усіма тваринами. Вічний наказав людині дати ім'я⁵ кожній істоті, яку Він створив. А це означає, що від самого початку Вічний поставив людину над усім творінням. Вічний підводив до Людини якусь істоту, а Людина давала їй ім'я. Дивно, але тварина розуміла чи відчувала, хто тут головний, до кого її підводить Творець. Щоправда, з часом в одних істот це відчуття стерлося, а в інших – підсилося.

Дан переломив кілька сухих гілок і підкинув їх у багаття. Тріск розбудив собаку. Він підвівся, лизнув Ва в обличчя і присів біля вогнища поряд з Ел. Маленькі язички полум'я охопили

⁵ Дивися перші два розділи книги Буття.

сухе гілля – в печері стало світліше й затишніше. Ва, спостерігаючи за друзями, думав, що немає нічого приємнішого за цю картину. Іскри від багаття злітали до неба, що ледве починало сіріти, а обличчя людей то темніли, то освітлювалися – ніби грають у якусь гру.

Ва був неймовірно вдячний Вічному за можливість знову перебувати серед своїх, за те, що друзям не довелося воювати та що Сам Вічний вступився за нього, дарувавши свободу. Серце Ва переповнювали почуття. Йому не вистачало слів, аби все висловити. Тож Ва лише прикладав руку до серця і тихо-тихо безліч разів, при кожній згадці про дружину, дітей, друзів, звільнення, повторював: «Дякую Тобі! Дякую Тобі! Дякую Тобі!»

Після вранішньої хвали та швидкого сніданку, на який у мисливців залишилися вчорашня оленина й коржі, вони вирушили до лісу. Стежина вела їх вище та далі від темних чужих нетрів, страховиськ і чорнолицих ворогів. Ліс світлішав, а дерева були вже знайомими: дуби, клени та сосни, які росли невеличкими гайками. Мисливці милувалися долиною з вершини пологого пасма, на яке збиралися майже півдня.

Долина була широкою – протилежний край її навіть не вгадувався, пагористий і вкритий лісом, із широкими та частими прогалинами, на яких під тихим західним вітром колихалися

високі трави. Тут паслися різні тварини – антилопи, зубри, коні та інші дрібні звірі. Далеко праворуч, на великій прогаліні, паслись величні кошатлі мамонти. На півночі виднілися гори.

Високо в небі над долиною літали орли, нижче швидко носилися невеличкі ящери з довжелезними зубатими дзьобами. Усі вони полювали на дрібних тварин – зайців, косуль, тхорів, яких у долині було безліч.

– Яка краса! – вихопилося в Ел.

– Гадаю, ми в одному чи двох днях шляху від озера, біля якого мешкають мисливці на мамонтів. Здається, Дальня річка, якою ми колись пливли від чорнолицих, тече десь посередині тієї долини. Далі на північ, ближче до гір, оселилося плем'я наших друзів, – припустив Дан.

– І саме там є озеро із солоною водою, з берегів якого Ін із товаришами принесли сіль, – додав Ва, відразу згадавши про Арі та його підступний план.

– Здається, що це було так давно... – зітхнула Ел. – Таке відчуття, що ми повернемося додому, а наші діти вже не малюки, а дорослі дівчатка. І ще здається, що минула вічність, відколи я востаннє тримала їх на руках.

– Якщо нас ніщо не затримає, то, цілком імовірно, дістанемося річки до вечора чи, принаймні, у першій половині завтрашнього дня, – прикинув Дан і, повернувшись до Ва, поцікавився: – Як ти відчуваєшся?

– Краще не буває! – пролунав гундосий, але сповнений бадьорості голос.

– Тоді вперед! – радісно промовив Дан.

– Маю невеличку проблему, – зупинила друзів Ел. – Що мені робити з луком чорнолицих?

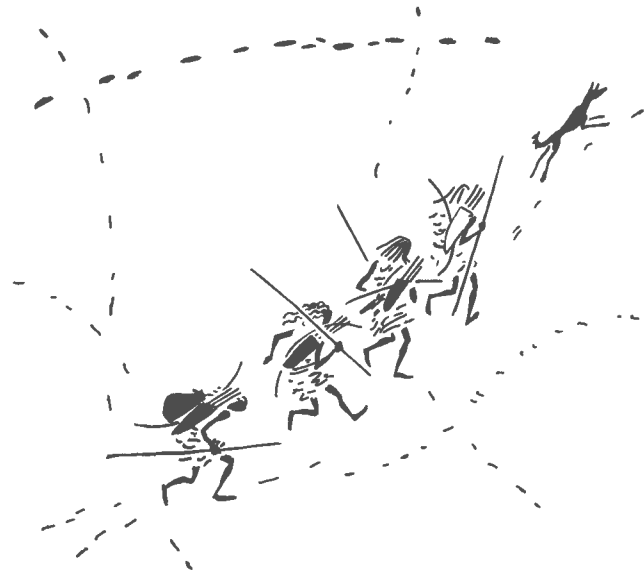
– Потрібно десь сховати, щоб ніхто не знайшов, – запропонував Хел. – Із собою ми в будь-якому випадку не повинні його брати.

Ва і Дан погодилися. Ел знайшла між двома валунами щілину і засунула зброю чорнолицих глибоко під камінь.

Аж тут із заростей вийшла група великих мавп. Певне, це була родина, бо складалася із самця, який виділявся зростом і статурою, самиці, двох підлітків і одного малюка. Самець поглянув на Ел карими очима, щось пробурмотів і пішов далі. За ним рушила вся сім'я. Перейшовши галявину перед враженими мисливцями, група зникла в заростях.

– Я таких великих мавп іще не бачив! – здивувався Хел. – Ви звернули увагу, як спокійно вони поставилися до нас? Неймовірно!

Позбувшись зброї чорнолицих, Ел відчула неабияке полегшення. Здавалося, що й на інших мисливців це неабияк подіяло. Вони відчували, що можуть лишити все позаду й подумки полинати додому. Подорожні спочатку повільно, потім дедалі швидше спускалися в долину. У звичному оточенні рідного лісу, в долині, що вздовж і впоперек висічена протоптаними незчисленними звірячими тропами, мисливці не змовляючись перейшли на біг.

Останній привал

Долина виявилася ширшою, а річка текла значно далі, ніж Дан і його друзі собі уявляли. Сонце вже забагрянило небо червоним світлом, а подорожні все бігли й бігли – то тропою серед густого підліска, то широкими, вільними від дерев стежками, на яких повсякчас полохали диких тварин, які тікали врзнобіч.

– Отут ми зупинимось на нічліг, – оголосив Хел, коли мисливці посеред галявини навколо округлих скель побачили невеличкий дубовий гайок. – Місце дуже зручне.

Між каміннями мандрівники натрапили на джерельце. Обійшовши кілька валунів, вони знайшли захищене з усіх боків просторе місце, де можна розвести багаття, а на гіллі дерев розташуватися на нічліг. Дан улаштував три гнізда, тоді як Хел розвів багаття і наштрикнув на рожен шматочки оленини. На два камені, розташованих із протилежних сторін багаття, чоловік поверх помістив третій камінь. Поки він нагрівався, Хел дістав із торбинки мішечок із розтертими на порошок кукурудзяними зернятка-

ми, зліпив коржі й поклав їх пектися на розжарений камінь. Собаці чоловік відрізав великий шмат м'яса, кинувши вбік від вогнища. Тварина з превеликим задоволенням узялася до їжі.

Але не лише мисливці вподобали це місце. Велика зграя довгохвостих мавп розташувалася на сусідніх деревах. На людей вони особливої уваги не звертали, навіть вогонь не примусив їх шукати іншого місця для ночівлі. Тварини безперестанку галасували, ганялися одне за одним, і лише перед самим заходом сонця заспокоїлися. Птахи також угомонилися, сховавшись від нічних ворогів у своїх гніздах, дуплах і густих кущах. Усе стихло.

Мисливці сиділи довкола багаття і мовчки дивилися на полум'я. Кожен думав про своє. А можливо, і про одне й те саме. Нарешті Дан порушив тишу:

– Перед моїми очима весь час Арі, який стікає кров'ю. Біжу, йду, розмовляю, навіть коли сплю, він, здається, безперестанно перед моїми очима. Це перша людина, яка загинула від моєї руки...

– Не від твоєї! – перервав його Хел. – Ти його не вбивав. Ти хотів лише приспати воїна на певний час. Це Вічний так розпорядився життям і смертю Арі.

– Якби він не загинув від твоєї стріли, то потрапив би в залізні лещата своїх ворогів зі

Старого міста, – додав Ва. – Вічний просто показав, що все в Його руках: смерть і життя, полон і свобода. Хто з нас лише кілька днів тому міг мріяти ось так сидіти біля вогнища, слухати нічний ліс і спілкуватися з друзями?!

Ел мовчала, не зводячи очей із полум'яних язичків, які витанцьовували на товстій дровинаці, й лише ближче притиснулася до чоловіка.

– Ми готові були поступитися власними законами заради того, що в тій ситуації здавалося справедливим і правильним. На щастя, Вічний звільнив нас від необхідності самозахисту. Він Сам заступився за Своїх дітей. І дуже вчасно, – продовжив Хел. – Воїни Старого міста напали на наших ворогів не раніше й не пізніше.

– Я постійно думаю про Даха, – після довгого мовчання подав голос Ва. – Якби парубок народився в нашому племені, мав би своїм наставником когось із довгожителів, то став би дуже хорошою людиною. І навіть...

– А він і є хорошою людиною, – тихо промовила Ел, перервавши чоловіка. – Дах зробив єдине, що є хорошим: у своєму серці він послухав Вічного і дав тобі свободу. Уяви собі, якби твій охоронець почав розмірковувати, як йому діяти, то ви обоє б загинули. А так, на мою думку, той парубок учинив за світлим серцем. Не переймайся за нього, Ва, адже Вічний дивиться на серце.

– Не знаю, чи розповісти племені про смерть Арі чи ні, – проронив Дан.

– Розповісти! – одноголосно не змовляючись мовили Ва та Ел, так що їхні друзі неабияк здивувалися.

Ва та Ел презирнулися. Побачивши в очах дружини схвалення, мисливець розповів історію, що сталася багато років тому – тоді, коли їхнє плем'я перемістилося до нової печери. Якось Ва та Ел побачили, що до їхнього старого помешкання річкою плвли човни з чорнолицими, але тоді вони вирішили нікому про це не розповідати. Відтоді всі роки ця таємниця їх гнітила. Ва все говорив, а по щоках Ел текли сльози, у блиску яких відбивалося багряне полум'я.

Біля вогнища повисла тиша. Хел мовчки однією рукою гладив Ел по голові, а іншою плескав Ва по плечі. Заспокоївшись, жінка дістала з клунка невеличкий бубон. Вона трохи потрусила інструмент, аби всі прикріплені до обідка мушлі, що видавали своєрідні звуки, опинилися на одному боці, а потім повільно речитативом почала співати. Ел розповідала, як вони з Ва були щасливими, живучи в маленькій печері, коли ж одного разу почули глухі ритмічні звуки з Дальньої річки. Коли жінка описувала чорнолицих, які сиділи у великих човнах, її спів став тривожним, гучним, від нього навіть мурахи по тілу забігали. Потім Ел співала про те, як

удалині зникли човни, а вони з Ва поверталися додому, до своєї нової печери – у голосі бриніла глибока печаль. Вона співала дедалі тихіше, допоки зовсім не замовкла.

Як і завжди, Хел від імені всіх промовив вечірню хвалу та заліз на дерево. За ним поспішили й інші. Біля багаття, що тліло, залишився собака, який тихо лежав і дивився на жаринки. Із-за хмари з'явився місяць – великий, повновидий, яскравий. Він залив усю долину своїм сріблястим саявом.

Нічні хижачи вийшли на полювання. То тут то там лунало глухе ричання лева, гарчання леопарда та сміх гієни. Над тихим дубовим гаєм зі сплячими на деревах людьми та мавпами літали гігантські кажани, чимось схожі на чорних лисів, тільки з крилами небесних ящерів. Інколи в мавпячій зграї хтось починав вовтузитися. А потім знову все ненадовго затихало.

Першими прокинулися мавпи. Хвостаті здійняли такий галас, що мисливці одне за одним спустилися з дерев. Склавши свої накидки, зброю та клунки біля вогнища, мандрівники по черзі вирушили до джерела вмитися та попити води. Ел зібрала своє густе волосся у хвіст, закріпивши його ремінцем і прикрасивши великим орлиним пером. Собака стрибав навколо жінки, раз по раз намагаючись лизнути її в обличчя. Ел нахилилася і дозволила тварині поластитися.

Почухавши собаку за вухами, жінка підійшла до вогнища.

Хел розвів згаслий за ніч під рососою вогонь і незабаром запропонував усім по коржу. На сході жевріла зоря. Птахи голосно співали, а мавпи галдикали так, що людям довелося підвищувати голос, аби почути одне одного.

Та ось мисливці знову в дорозі. Разом із ритмічним тупотінням босих ніг протоптаною незчисленними тваринами стежиною, інколи лунав шум крил птахів, які спурхували поблизу, чи тупотіння звірів, які тікали від людей у кущі. Тільки зубри, що паслися неподалік, не зважали на бігунів, за винятком одного, який провів мандрівників довгим поглядом, а потім знову нахилився до соковитої зеленої трави.

Наближався полудень. Подорожні здолали вже не один підйом і спуск, пересікли кілька потічків, до яких повсякчас виводила звіряча тропка, допоки не зупинилися на верхів'ї чергового пасма пологих пагорбів.

– Бачите он там? – Дан указав на південний захід. – Такий ліс росте на березі річки. Гадаю, незабаром будемо на місці.

Так і сталося. Спустившись із пасма, мисливці здолали наступну низину та підйом і вийшли до широкої річки, що текла з півночі на південь. На березі росли верби. У густих заростях очерету виднілися протоптані великими тваринами

стежки. Вочевидь, сюди на водопій приходили звірі. Ліворуч, де річка робила невеличкий вигин на захід, мисливці побачили досить широкий, укритий грубим піском берег.

– Тут ми можемо зібрати човен. Якщо до вечора встигнемо його зробити, то ніч проведемо на річці, – зауважив Хел.

Очерету росло чимало, тож нарізати потрібну кількість не зайняло багато часу. Складність полягала в тому, щоб набрати очерету так, аби ніхто не зрозумів, що на березі були люди.

Незабаром мисливці спустили човен на воду, ретельно замаскували сліди, завантажили в нього речі та собаку, а потім і самі посідали. Направивши суденце на середину річки, Дан, який був за стерном на кормі, оголосив:

– Десь за три доби ми дістанемося Очеретяного моря... Якщо їстимемо лише в'ялене м'ясо та сухі коржі.

– Потрібно викинути залишки оленини в річку, а то вже почала псуватися, – повідомив Хел, випотрошивши торбину з м'ясом у водойму. Вода миттєво спінилася від хижих риб, які учули здобич. Собака здивовано дивився на Ел, коли жінка наслідувала приклад довгожителя.

– Хеле, поглянь, що ми маємо в запасі, – попросив Дан.

– Їжі нам вистачить лише на один, а, якщо розтягнемо, то на два дні, – промовив Хел. – Ми

майже не витрачаємо сил, тож можемо обійтися тим, що маємо.

Тишу порушували тільки плескіт води об очеретяні борти човна й рибки, що вистрибували з річки, а також ледве чутний із берега пташиний спів, який лунав на рівній відстані праворуч і ліворуч. Усе це створювало дивовижну картину природи.

Тут річка зробила вигин, спрямувавши свої води назустріч сонцю, від чого водойма здавалася широкою дорогою, що вигравала яскравими перламутровими мушлями.

Епілог

Сонце вже хилилося до заходу, коли вдалині з'явилися три жінки із хлопчиком-підлітком. Юнак щось розповідав супутницям, бо інколи розводив руками чи махав, на щось указуючи. Жінки та хлопчик були ще далеко, тож Ва не чув їхніх голосів. Чоловік сидів біля озера, що плюскотіло біля підніжжя гори, де була їхня печера. Шум водоспаду за спиною Ва зливався зі співом птахів у небі, шумом галасливих горобців у кущах, плеском і веселими криками дітей, які купалися в озері.

Ва насолоджувався картиною: струнка, висока рудоволоса Ел в оточенні дітей несла на плечах молоду антилопу з довгими, загнутими назад рогами. Дебела Ліна в усьому була схожа на тата, а її сестричка Лія від мами відрізнялася лише молодістю та зачіскою. Сьогодні Ел уперше взяла на полювання Бена, старшого з двох синів, з довгими кучерями та зеленими очима, що сяяли від запалу.

Коли рідні наблизилися, Ва підвівся і пішов їм назустріч.

– Як полювання? – запитав він, обійнявши дружину та поплескавши по плечах дітей.

– Мама мені дозволила вистрілити першому! – не стримався Бен. – Але довелося дві стріли випустити, щоб антилопа впала.

– Для першого разу навіть дуже непогано, – відповіла Ел, яку підтримали старші дівчатка, схвально киваючи головами. – Мине якийсь час, і з Бена вийде пречудовий мисливець. А як там наш малюк?

– Лемех⁶ у бабусі й дідуся. Лі готує вечерю, а малюк вештається у неї під ногами. Чекає на вас. Уже кілька разів про тебе запитував.

Вони ввійшли до печери й повз головне вогнище попрямували до свого закутка. Родина Ва та Ел була численною, тож місця займала багато.

Після вечері та хвали Вічному, коли всі заспокоїлися й полягали, а малюк мирно сопів біля материних грудей, Ел запитала:

– Чи не час Лію та Ліну переселяти до печери для молоді?

– Треба запитати Ора, – відповів Ва, вочевидь погоджуючись із дружиною.

Уночі чоловіку знову наснилося, що Дах на прощання махає йому рукою, а Ва тим часом стоїть на лискучій поверхні річки. «Не ходи! Рушай зі мною!» – хоче крикнути мисливець, але не може і слова зронити. Він чує себе, тільки

чомусь говорить дитячим голосом: «Матусю! Матусю!» Ва розуміє, що це прокинувся синок. А сам думає: «Як я можу стояти на воді? І куди веде той шлях? А може, це і є шлях до Саду, який ми загубили?!» Уві сні Ва так сильно боїться втратити це відкриття, що навіть у грудях стає боляче. Він спав, але у своєму серці знав, що шлях до Саду неодмінно існує. І кожен може знайти цю дорогу, треба лише довірити своє життя Вічному й чинити волю світлого серця.

⁶ Лемех – давньоєврейською мовою означає «спокій».

Вальдемар Цорн
Шлях до Саду

Історія про життя людей
до потопу

Переклад з російської

Директор *П. Давидюк*
Переклад *О. Зенченко*
Редактор *І. Савченко*
Коректор *О. Зенченко*
Комп'ютерна верстка *Т. Крук*
Художник *О. Михайлова-Родіна*

РО «Українське місіонерське товариство „Світло на Сході“», вул. Хорольська, 30, 02090, м. Київ, Україна. Ідентифікаційний код: 14300272.
Місцезнаходження: вул. Хорольська, 30, 02090, м. Київ, Україна.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 6016. Дата видачі 15.02.2018 р. Вид. № 02.517.
Підписано до друку 02.11.18. Папір 80 г. Lux Cream. Формат 84x108/32.
Гарнітура: Cambria, DS Stain. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 10,08.
Наклад 7000 прим. Замовлення № .

Надруковано в типографії ТОВ "Новий друк", Магнітогорська, 1, 02660, м. Київ, Україна. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції. Серія ДК № 1447. Дата видачі 28.07.2003 р.